

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
στην
Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα στον Τουρισμό

Διπλωματική Εργασία
«Εμπειρική διερεύνηση των χαρακτηριστικών & των τουριστικών αναγκών
των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα»

Επιβλέπουσα: Δρ. Κυριακάκη Άννα, Επίκουρη καθηγήτρια -
Παν/μιο Αιγαίου

ΚΟΚΚΑΛΗ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ
Α.Μ. 20014

Αθήνα, 2022

UNIVERSITY OF WEST ATTICA
SCHOOL OF ADMINISTRATIVE,
ECONOMICS & SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

POSTGRADUATE PROGRAMME
IN
INNOVATION & ENTREPRENEURSHIP IN TOURISM

Diploma Thesis

“Characteristics and Needs of Disabled Tourists in Greece”

Supervisor: Dr Kyriakaki Anna, Assistant Professor,
University of the Aegean

KOKKALI SPYRIDOULA

Registration Number 20014

Athens, 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού

*«Εμπειρική διερεύνηση των χαρακτηριστικών & των τουριστικών αναγκών των
ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα»*

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένης και της Εισηγήτριας

Η πτυχιακή/διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

A/a	Επώνυμο/Όνομα	Βαθμίδα/Ιδιότητα	Ψηφιακή Υπογραφή
	Δρ. Κυριακάκη Άννα	Επίκουρη Καθηγήτρια/Επιβλέπουσα	
	Δρ. Σταυρινούδης Θεόδωρος	Καθηγητής	
	Δρ. Κακαρούγκας Χρήστος	Ακαδημαϊκός Υπότροφος/ Εξωτερικός συνεργάτης ΠΑΔΑ	

Δήλωση συγγραφέα Μεταπτυχιακής Εργασίας

Η κάτωθι υπογεγραμμένη **Κόκκαλη Σπυριδούλα** του **Δημητρίου**, με αριθμό μητρώου **20014** φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών **Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα στον Τουρισμό** του Τμήματος **Διοίκησης Τουρισμού** της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Κόκκαλη Σπ.

Δρ. Κυριακάκη Άννα /Επίκουρη Καθηγήτρια, μέλος Ε.Δι.Π.

(Υπογραφή)

ANNA KYRIAKAKI ANNA KYRIAKAKI
06.03.2023 10:02

Ψηφιακή Υπογραφή Επιβλέπουσας

Ευχαριστίες

Η συγγραφή και ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής έρευνας δε θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί χωρίς την πολύτιμη βοήθεια, καθοδήγηση και στήριξη της επιβλέπουσας καθηγήτριας μου, κυρίας Άννας Κυριακάκη. Την ευχαριστώ θερμά που με εμπιστεύτηκε και αφιέρωσε το χρόνο της στην εργασία μου με πραγματικό ενδιαφέρον. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου, όχι μόνο για τη ψυχολογική στήριξη που μου προσέφεραν αλλά και που πολύ πρόθυμα βοήθησαν να διαδοθεί το ερωτηματολόγιο της έρευνας. Τέλος, ευχαριστώ και ευγνωμονώ όλους όσους συμμετείχαν με την άποψη και την εμπειρία τους στο ερωτηματολόγιο, χωρίς εκείνους η έρευνα δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί.

Περίληψη

Κοινή παραδοχή αποτελεί το γεγονός ότι όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως αναγκών έχουν την ίδια επιθυμία να ταξιδέψουν, καθώς ο τουρισμός θεωρείται ένας τρόπος διαφυγής από τις καθημερινές συνήθειες και τις δυσκολίες. Αποτελεί ένα μέσο κοινωνικοποίησης αλλά και εκπλήρωσης πνευματικών και ψυχικών επιθυμιών. Συνεπώς, τα ταξίδια οφείλουν να είναι προσβάσιμα για όλους. Τα άτομα με κάποιου είδους αναπηρία αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι του παγκόσμιου πληθυσμού. Παρότι ο τουριστικός κλάδος είναι ένας ταχύτατα αναπτυσσόμενος κλάδος τόσο στην Ελλάδα όσο και παγκοσμίως, λίγη έρευνα έχει διεξαχθεί σχετικά με τις ανάγκες και το προφίλ των ατόμων αυτών, προκειμένου ισότιμα οι τουριστικοί προορισμοί να απευθύνονται και στο κοινό με αναπηρίες. Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση και καταγραφή των χαρακτηριστικών και των αναγκών των τουριστών αυτών στην Ελλάδα καθώς και την ανάδειξη της σημασίας του προσβάσιμου τουρισμού. Επιπλέον, εξετάζει τις δυνατότητες ανάπτυξης προσβασιμότητας σε εναλλακτικές μορφές υπαίθριου τουρισμού στην Ελλάδα. Μέσω πρωτογενούς έρευνας καταλήγει σε συμπεράσματα με απώτερο σκοπό προτάσεις ανάπτυξης και περαιτέρω έρευνας προκειμένου όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως να απολαμβάνουν τουριστικές εμπειρίες.

Λέξεις κλειδιά: προσβάσιμος τουρισμός, άτομα με ειδικές ανάγκες, αναπηρία, τουρισμός για όλους, Ελλάδα

Abstract

It is a common acceptance the fact that all the people, regardless their needs, have the same desire to travel, as tourism is considered to be a manner for people to escape their daily life and difficulties. Tourism constitutes a way not only of socialization but also of fulfilling intellectual and phycological desires. Therefore, travelling has to be accessible to all. People with disabilities consider a significant part of the world population. Even the fact that tourism sector grows rapidly in Greece and worldwide, few surveys have conducted regarding to needs and profile of this kind of people, in order all the touristic destinations to be also aimed at people with disabilities. This diploma thesis aims at studying and stating the characteristics and needs of these tourists in Greece, as additionally the prominence of the significance of accessible tourism. Furthermore, it examines possibilities of development of accessibility in alternative forms of outdoor tourism in Greece. Through primary research comes to conclusions with main target suggestions for growth and further survey in order all the people, without exceptions, delight in touristic activities.

Keywords: accessible tourism, disabled people, disability, tourism for all, Greece

Ακρωνύμια

ΕΟΤ – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

E.N.A.T – European Network of Accessible Tourism

Ε.Σ.Α.μεΑ. – Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία

ΕΣΔ – Εθνικό Σχέδιο Δράσης

ΟΗΕ – Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Π.Ο.Υ. - Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

ΣΕΤΕ – Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων

DPO's – Disabled People's Organizations

OSSATE – One Stop Shop for Accessible Tourism in Europe

UNWTO – World Tourism Organization

Πίνακας περιεχομένων

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής.....	2
Δήλωση συγγραφέα Μεταπτυχιακής Εργασίας	3
Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη	5
Abstract.....	5
Ακρωνύμια.....	6
Κατάλογος εικόνων	9
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	9
Κατάλογος Πινάκων	11
Εισαγωγή	12
Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	13
Κεφάλαιο 1^ο: Οριοθέτηση & Ανάλυση του Προσβάσιμου Τουρισμού.....	16
1.1 Όρος «Αναπηρία».....	16
1.2 Προσβάσιμος Τουρισμός	17
1.3 Τμηματοποίηση της αγοράς.....	18
1.4 Καθολικός σχεδιασμός (Universal Design)	21
Κεφάλαιο 2^ο: Η σημασία του Προσβάσιμου Τουρισμού	23
2.1 Οικονομικά οφέλη	24
2.2 Κοινωνικά οφέλη	28
Κεφάλαιο 3^ο: Προσβάσιμοι Προορισμοί & Διεθνείς Πρακτικές Ανάπτυξης προσβάσιμου τουρισμού	31
3.1 Κομοτηνή.....	32
3.2 Ρέθυμνο.....	32
3.3 Σύρος.....	33
3.4 Access City Award 2022 – Λουξεμβούργο	34
3.5 Διεθνείς Πρακτικές Ανάπτυξης Προσβάσιμου Τουρισμού	35
Κεφάλαιο 4^ο : Ο Προσβάσιμος Τουρισμός στην Ελλάδα	40
4.1 Η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα.....	40
4.2 Πιστοποιητικό Προσβασιμότητας - Accessibility Pass.....	42
4.3 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα Ατόμων με Αναπηρία	42

Κεφάλαιο 5ο: Προσβάσιμος Τουρισμός & Εναλλακτικός Τουρισμός Υπαίθρου	47
5.1 Προσβάσιμος εναλλακτικός τουρισμός υπαίθρου στην Ελλάδα	48
5.2 Προσβάσιμος εναλλακτικός τουρισμός ανά τον κόσμο	53
Κεφάλαιο 6ο: Μεθοδολογία & Αποτελέσματα Έρευνας	58
6.1 Εισαγωγή έρευνας	58
6.2 Ερευνητικοί στόχοι	58
6.3 Μεθοδολογία.....	58
6.4 Δειγματοληψία – Δείγμα	59
6.5 Δομή Ερωτηματολογίου	60
6.6 Διάρκεια & Περιορισμοί έρευνας.....	60
6.7 Αποτελέσματα και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων	62
6.7.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος	62
.....	62
.....	67
6.7.2. Χαρακτηριστικά και λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιών των συμμετεχόντων.	68
6.7.3. Ταξιδιωτική συμπεριφορά και τις τουριστικές επιλογές των ΑμεΑ.....	76
Κεφάλαιο 7ο : Συμπεράσματα, προτάσεις πολιτικής & προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	96
7.1 Συμπεράσματα.....	96
7.2 Προτάσεις πολιτικής προσβάσιμου τουρισμού	97
7.2.1 Η συμμετοχή ατόμων με αναπηρία στο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων προσβάσιμου τουρισμού	98
7.2.2 Συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων	98
7.2.3 Εκπαίδευση προσωπικού τουριστικών υπηρεσιών	99
7.2.4 Επενδύσεις δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.....	100
7.2.5 Δημιουργία ιστοσελίδας που θα συγκεντρώνει όλες τις πληροφορίες για προσβάσιμους προορισμούς στην Ελλάδα	101
7.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	101
7.4 Επίλογος.....	102
Βιβλιογραφία	103
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	103
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	109
Παράρτημα 1	113
Παράρτημα 2	127

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1: Κατηγορίες Τουριστών που χρήζουν προσβασιμότητας (Πηγή: E.N.A.T.)	19
Εικόνα 2: Εκτιμώμενος πληθυσμός ατόμων με αναπηρία (Πηγή: Popiel, 2016, σελ. 27)	20
Εικόνα 3: Equal Access: Universal design of Instruction (Πηγή:University of Michigan)	22
Εικόνα 4:Leiper’s Tourism System 1979 (Πηγή:Researchgate.net)	23
Εικόνα 5: Επισκόπηση της αξίας της προσβάσιμης τουριστικής αγοράς στην Ευρώπη 2005-2025 (Πηγή:Bowtell, 2015)	25
Εικόνα 6: Προβλέψεις πληθυσμού τρίτης ηλικίας στην Ευρώπη 2005-2025 (Πηγή:ΟΣΣΑΤΕ,2005).....	26
Εικόνα 7: Σύστημα Seatrack (Πηγή:Seatrack.gr)	44
Εικόνα 8:Προετοιμασία εξοπλισμού Sea Kayaking στην Παραλία Καθαρά, Ρόδος (Πηγή: TrekkingHellas.gr)	49
Εικόνα 9: The Flying Wheelchair Tandem (Πηγή:OlympicWings.com).....	50
10 Βίντεο 1: Keros Surf Club: Το πρώτο θέρετρο στην Ευρώπη προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρία	51
Εικόνα 11: Ανάβαση στο βουνό του Ολύμπου με off road αμαξίδιο (Πηγή: Healthguardians.gr)	52
Εικόνα 12: Adaptive mono-ski (Πηγή: Whitefacemountain.com)	55
Εικόνα 13: DSAA, Participant Adia Herry, 6 years old (Πηγή:Standard.net.au).....	56

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 6.1: Φύλο.....	60
Διάγραμμα 6.2: Ηλικία.....	61
Διάγραμμα 6.3: Μορφωτικό επίπεδο.....	61
Διάγραμμα 6.4: Επαγγελματική απασχόληση.....	62
Διάγραμμα 6.5: Οικογενειακή κατάσταση.....	63
Διάγραμμα 6.6: Εισοδηματική κατηγορία.....	64
Διάγραμμα 6.7: Είδος αναπηρίας συμμετεχόντων.....	65

Διάγραμμα 6.8: Λήψη κρατικού επιδόματος.....	65
Διάγραμμα 6.9: Συχνότητα ταξιδιών ανά έτος.....	66
Διάγραμμα 6.10: Διάρκεια ταξιδιού.....	67
Διάγραμμα 6.11: Μεταφορικό μέσο.....	68
Διάγραμμα 6.12: Επιλογή καταλύματος.....	68
Διάγραμμα 6.13: Πραγματοποίηση ταξιδιού ως τουρίστας.....	69
Διάγραμμα 6.14: Χώρες επίσκεψης στο εξωτερικό.....	70
Διάγραμμα 6.15: Προετοιμασία ταξιδιού.....	71
Διάγραμμα 6.16: Επιλογή συνοδείας στο ταξίδι.....	71
Διάγραμμα 6.17: Λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιού.....	72
Διάγραμμα 6.18: Ευεργετικότητα ταξιδιών.....	73
Διάγραμμα 6.19: Η προσβασιμότητα στην Ελλάδα αναφορικά με τις τουριστικές δραστηριότητες.....	74
Διάγραμμα 6.20: Ευεργετικότητα ταξιδιών στην ύπαιθρο, με συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες.....	75
Διάγραμμα 6.21: Ένταξη υπαίθριας δραστηριότητας στις διακοπές.....	76
Διάγραμμα 6.22: Επιλογή υπαίθριας δραστηριότητας αναψυχής.....	77
Διάγραμμα 6.23: Πραγματοποίηση ταξιδιού αποκλειστικά για συμμετοχή σε υπαίθρια δραστηριότητα.....	78
Διάγραμμα 6.24: Διάθεση παραπάνω χρημάτων για προσβασιμότητα στις διακοπές.....	79
Διάγραμμα 6.25: Ποσοστό διάθεσης χρημάτων για την προσβασιμότητα.....	80
Διάγραμμα 6.26: Επιλογή πλήρως ασφαλούς και προσβάσιμου προορισμού για ΑμεΑ.....	81
Διάγραμμα 6.27: Επιλογή δραστηριότητας στελεχωμένη με πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό στις ανάγκες ΑμεΑ.....	82
Διάγραμμα 6.28: Επιλογή καταλυμάτων προσαρμοσμένα σε ανάγκες ΑμεΑ.....	83
Διάγραμμα 6.29: Συχνότητα ταξιδιών ανάλογης της επιθυμίας για ταξίδι.....	84
Διάγραμμα 6.30: Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα.....	85
Διάγραμμα 6.31: Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό συγκριτικά με την Ελλάδα.....	87
Διάγραμμα 6.32: Εμπόδια πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα.....	89

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.18.....	126
Πίνακας 2: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.19.....	126
Πίνακας 3: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.20.....	127
Πίνακας 4: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.26.....	127
Πίνακας 5: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.27.....	127
Πίνακας 6: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.28.....	128
Πίνακας 7: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.29.....	128
Πίνακας 8: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.30.....	128
Πίνακας 9: Αναλυτικά στατιστικά διαγράμματος 6.31.....	129
Πίνακας 10: Σύγκριση μέσων (mean) διαγράμματος 6.30 και διαγράμματος 6.31.....	129
Πίνακας 11: Εφαρμογή Chi-Square Test μεταξύ των μεταβλητών «Είδος αναπηρίας» και «Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ».....	130
Πίνακας 12: Εφαρμογή Monte Carlo Test μεταξύ των μεταβλητών «Είδος αναπηρίας» και «Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ».....	130
Πίνακας 13: Εφαρμογή Chi-Square Test μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα».....	131
Πίνακας 14: Crosstabulation μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα».....	132
Πίνακας 15: Εφαρμογή Monte Carlo Test μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό».....	133
Πίνακας 16: Crosstabulation των μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό».....	134

Εισαγωγή

Ο τουρισμός είναι ένας από τους μεγαλύτερους και πιο γρήγορα οικονομικά αναπτυσσόμενους κλάδους στον κόσμο. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, το 2018 καταγράφηκε ότι 1,4 δισεκατομμύρια άνθρωποι ταξίδεψαν σε χώρες του εξωτερικού και αναμένεται ο αριθμός αυτός να αυξηθεί ακόμη περισσότερο κατά την επόμενη δεκαετία. Ο τουριστικός κλάδος συνεισφέρει πολύ σημαντικά στο παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) κι αποτελεί τομέα ορόσημο τόσο για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη αλλά και την κοινωνική ευημερία του συνόλου. Επιπλέον, για πολλές χώρες τα ταξίδια αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του τρόπου ζωής τους και μέσω των τουριστικών εμπειριών ενισχύεται, μεταξύ άλλων, και η ανάπτυξη των πολιτών σε προσωπικό επίπεδο.

Ωστόσο, παρατηρείται ότι σε πολλές περιπτώσεις ο τουρισμός δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στις απαιτήσεις προσβασιμότητας που χρίζει ένα μεγάλο ποσοστό εν δυνάμει τουριστών, με αποτέλεσμα η αγορά του προσβάσιμου τουρισμού να μην εξελίσσεται και κάποια άτομα να εμποδίζονται να απολαύσουν την ελευθερία ενός ταξιδιού όπως κάποιοι άλλοι συμπολίτες τους.

Ουσιαστικά, σε κάποιο στάδιο της ζωής τους όλοι οι άνθρωποι ενδέχεται να έχουν ειδικά κριτήρια προσβασιμότητας. Αυτό θα συμβεί καθώς η προσβασιμότητα αφορά τόσο σε μια έγκυο γυναίκα, σε μια οικογένεια που ταξιδεύει με μωρό και καρότσι όσο και σε άτομα που έχουν τραυματιστεί μετά από ατύχημα ή σε άτομα που έχουν κινητικές δυσκολίες λόγω γήρατος.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος προσεγγίζει θεωρητικά τον προσβάσιμο τουρισμό σε γενικά πλαίσια, μέσω βιβλιογραφικής ανάλυσης ενώ το δεύτερο μέσω μιας πρωτογενούς έρευνας επιχειρεί να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με τις προτιμήσεις της συγκεκριμένης τουριστικής αγοράς ως προς τον τουρισμό υπαίθρου στην Ελλάδα.

Προκειμένου να γίνει σαφής η σημασία του Προσβάσιμου Τουρισμού στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας θα γίνει η οριοθέτηση και η ανάλυση των ορισμών της αναπηρίας, του προσβάσιμου τουρισμού καθώς και του καθολικού σχεδιασμού. Επιπλέον, θα γίνει προσπάθεια οριοθέτησης της προσβάσιμης τουριστικής αγοράς, ποιοι την αποτελούν και γενικά χαρακτηριστικά αυτών.

Στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθεί η σημασία του προσβάσιμου τουρισμού τόσο σε κοινωνικό όσο και οικονομικό επίπεδο. Η προσβασιμότητα σε όλους τους τομείς δεν αποτελεί μόνο κοινωνική ευθύνη όλων των πολιτών αλλά ειδικότερα στον τουριστικό τομέα δύναται να φανεί ιδιαίτερα επικερδής και ωφέλιμη.

Πολλές χώρες της Ευρώπης καθώς και η Αυστραλία είναι ήδη ευαισθητοποιημένες ως προς την προσβασιμότητα της και την κοινωνική ένταξη του συνόλου των ατόμων με αναπηρία. Είναι λοιπόν σημαντικό να αναφερθούν άλλοι προσβάσιμοι προορισμοί ανά τον κόσμο, καθώς και να καταγραφούν Διεθνείς Πρακτικές Προσβάσιμου Τουρισμού προκειμένου να διαδοθούν και να

αποτελέσουν ίσως πρότυπο ακόμη και για την Ελλάδα, που διαθέτει τόσες προοπτικές. Τα παραπάνω διερευνώνται στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας.

Εν συνεχεία, στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η παρούσα κατάσταση του προσβάσιμου τουρισμού στην Ελλάδα. Θα γίνει αναφορά τόσο στα δυνατά όσο και στα αδύνατα σημεία της χώρας που χρήζουν βελτίωσης.

Το πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας αφορά στη σχέση προσβασιμότητας και εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου. Τα άτομα με αναπηρία έχουν τις ίδιες επιθυμίες με όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως δυσκολίας. Θα ήταν ωφέλιμο, στην ανάπτυξη του προσβάσιμου τουρισμού να μην εστιάσουν οι αρμόδιοι φορείς μόνο στο κλασσικό μοντέλο τουρισμού, ήλιος-θάλασσα αλλά να ληφθούν υπόψη και περιπετειώδεις εμπειρίες μέσω της επαφής με τη φύση, κλπ..

Τα δύο τελευταία κεφάλαια, έκτο και έβδομο, αποτελούν το ερευνητικό τμήμα της εργασίας. Μέσω πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας με τη χρήση ενός δομημένου ερωτηματολογίου, γίνεται προσπάθεια να εξεταστούν τα χαρακτηριστικά, οι ανάγκες και οι προτιμήσεις των τουριστών με αναπηρία στην Ελλάδα. Αρχικά, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, τα αποτελέσματα και τέλος, παρουσιάζονται προτάσεις για βελτίωση, περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη του προσβάσιμου τουρισμού.

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Ο τουρισμός και η ψυχαγωγία αποτελούν ένα κοινωνικό-οικονομικό φαινόμενο με εντυπωσιακή δυναμική που τείνει να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Το δικαίωμα να απολαμβάνουν τουριστικές εμπειρίες ανήκει σε όλα τα άτομα, με αναπηρία ή χωρίς, καθώς είναι ένα μέσο προς βελτίωση της κοινωνικής και πνευματικής ζωής.

Σχετικά με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που αφορά στον προσβάσιμο τουρισμό, παρατηρείται ότι οι μελέτες και έρευνες, κυρίως από ξένους μελετητές, εντείνονται κατά την τελευταία δεκαετία. Το γεγονός ότι ο πληθυσμός των ατόμων με αναπηρία και η ζήτηση περισσότερο προσβάσιμων τουριστικών υπηρεσιών αυξάνεται, δημιουργεί την ανάγκη για περαιτέρω μελέτη των αναγκών αυτών και ακολούθως δράση από τους αρμόδιους φορείς.

Αξιοσημείωτη στο ερευνητικό πεδίο είναι η προσφορά του καθηγητή S. Darcy (2011) όπου με την έρευνα του και σε συνεργασία με άλλους αξιόλογους ερευνητές αναπτύσσει μία σφαιρική προσέγγιση της ζωής των ατόμων με αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, μία από τις σημαντικότερες συνεισφορές του στο επιστημονικό πεδίο της προσβασιμότητας στον τουρισμό είναι η δημοσίευση του βιβλίου του με τίτλο «Accessible Tourism: Concepts & Issues» που κυκλοφόρησε το 2011 σε συνεργασία με τον καθηγητή D.Buhalis. Αντιλαμβανόμενοι της αξίας της συμμετοχής όλων στις τουριστικές δραστηριότητες, οι συγγραφείς του έργου αυτού διερευνούν και καταγράφουν με θεωρητική προσέγγιση την υφιστάμενη κατάσταση του προσβάσιμου τουρισμού. Καθώς ο τομέας είναι διεπιστημονικός, επηρεάζεται από διάφορα αντικείμενα όπως γεωγραφία, πολιτική, οικονομία, ψυχολογία, προώθηση και δημόσια πολιτική (Darcy & Buhalis,2011).

Άλλες έρευνες που συνεισφέρουν σημαντικά στη διερεύνηση του προσβάσιμου τουρισμού είναι των Daniels, Rodgers και Wiggins (2005) για τον τουρισμό και τα άτομα με αναπηρίες, των Buhalis και Michoroulou (2011) για την προσβάσιμη τουριστική αγορά, η ολιστική προσέγγιση της προσβάσιμης τουριστικής δραστηριότητας των Darcy και Dickson (2009) και η αναφορά στη χρηστικότητα των προ απαιτούμενων εργαλείων για το τουριστικό σύστημα από τους Michoroulou και Buhalis (2014).

Ο καθηγητής Darcy, το 2006, μέσω της δημοσίευσης του με τίτλο «Setting a Research Agenda for Accessible Tourism» τονίζει τη σημαντικότητα της συμμετοχής και συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων μερών προκειμένου να ξεπεραστεί κάθε εμπόδιο και να επιτευχθεί η προσβασιμότητα στον τουρισμό για όλους. Μία κοινή πολιτική γραμμή, ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας και ένας κοινός κώδικας στην διεξαγωγή ερευνών είναι οι παράγοντες που θα οδηγήσουν σε μία βιώσιμη τουριστική πολιτική και στην ανάπτυξη βιώσιμων τουριστικών προορισμών.

Τις στρατηγικές που εμποδίζουν ή διευκολύνουν τόσο την καθημερινή ζωή όσο και την τουριστική των ατόμων με αναπηρία εξέτασαν οι Eichhorn, Miller και Tribe, το 2013 και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι παρόλο που τα άτομα στην καθημερινότητα τους λειτουργούν και βασίζονται στη συλλογική ταυτότητα της ομάδας στην οποία ανήκουν, ο τουρισμός τους βοηθά να αναπτύξουν περισσότερο το αίσθημα της αυτό-αντίληψης. Το μόνο που χρειάζεται είναι η βοήθεια των τουριστικών φορέων αφού πρώτα αντιληφθούν τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά τους.

Καθ' όλη τη βιβλιογραφική ανασκόπηση παρατηρείται ότι στα άτομα που χρήζουν προσβασιμότητας δεν περιλαμβάνονται μόνο τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιου είδους αναπηρίας αλλά και τα άτομα τρίτης ηλικίας ή οικογένειες με μωρά που χρησιμοποιούν καρότσι για τη μετακίνησή τους. Επομένως, η προσβασιμότητα στον τουρισμό καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ατόμων.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού σε συνεργασία με τον ENAT, τις Οργανώσεις Ατόμων με Αναπηρία (DPO's), το Ίδρυμα ONCE και το Ίδρυμα ACS δημοσιεύει σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή εγχειρίδια με καλές πρακτικές που στόχο έχουν να βοηθήσουν τα εμπλεκόμενα μέρη να βελτιώσουν ως προς την προσβασιμότητα πόλεις-προορισμούς, εγκαταστάσεις και υπηρεσίες. Μάλιστα, οι καλές πρακτικές αυτές παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν δημόσια για πρώτη φορά το 2014, στο πρώτο συνέδριο του UNWTO για τον προσβάσιμο τουρισμό στην Ευρώπη, όπου έλαβε μέρος στο Σαν Μαρίνο.

Το 2006 ιδρύθηκε με την βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Εθνικό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό (ENAT) όπου ένας από τους κύριους στόχους του είναι να ενημερώσει και να διαδώσει, όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και σε όλα τα μέρη του κόσμου, τη σημασία της προσβασιμότητας σε τουριστικές υπηρεσίες για όλους. Ο ENAT δημοσιεύει χρήσιμα άρθρα-έρευνες, αναλαμβάνει

projects που προωθούν προσβάσιμες πόλεις και παρέχει διαδικτυακή εκπαίδευση σχετικά με την προσβασιμότητα στον τουρισμό.

Η επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας στον ελλαδικό χώρο κάθε άλλο παρά ενθαρρυντική απεδείχθη, καθώς διαπιστώνεται σημαντική έλλειψη ερευνών και δημοσίευση επιστημονικών άρθρων. Ενώ υπάρχει ενδιαφέρον για το αντικείμενο, λαμβάνοντας υπόψη τη συγγραφή και δημοσίευση διπλωματικών θέσεων και διατριβών, δεν υπάρχει βαθύτερη επιστημονική διερεύνηση που να αφορά τον προσβάσιμο τουρισμό στην Ελλάδα.

Δύο είναι οι σημαντικότερες μελέτες που περιγράφουν την παρούσα κατάσταση του τουρισμού για άτομα με αναπηρίες στον ελλαδικό χώρο. Η μία είναι εκείνη της Δήμου και του Βελισσαρίου που διεξήχθη το 2015 και η δεύτερη και πιο πρόσφατη, είναι της Κασιμάτη και του Ιωακειμίδα που διεξήχθη το 2019. Η πρώτη έρευνα λαμβάνει χώρα στην Κρήτη, και συγκεκριμένα στο αεροδρόμιο του νομού Ηρακλείου, και όπως διαπιστώνει η Δήμου και ο Βελισσαρίου ενώ οι τουρίστες με αναπηρία αναχωρούν από το νησί ικανοποιημένοι στον τομέα της εξυπηρέτησης και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, νιώθουν απογοητευμένοι από τα μέσα μαζικής μεταφοράς και τις μη προσβάσιμες τουριστικές υποδομές του νησιού. Ωστόσο, μέσω της έρευνας αναδεικνύεται ότι η Κρήτη αποτελεί έναν εν δυνάμει προσβάσιμο τουριστικό προορισμό εάν φυσικά συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυτή τόσο οι Δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί φορείς της περιοχής. Η πιο πρόσφατη έρευνα των Κασιμάτη και Ιωακειμίδα επιβεβαιώνει ότι το τουριστικό προϊόν της χώρας ως προς την προσβασιμότητα είναι ακόμη αδύναμο, τόσο γιατί τα επίπεδα ζήτησης προσβάσιμου τουρισμού παραμένουν χαμηλά αλλά και λόγω του ότι οι εμπλεκόμενοι φορείς δεν έχουν πλήρη γνώση του αντικειμένου. Οι έρευνες και τα συμπεράσματα των παραπάνω λειτουργούν ως η εναρκτήριος δύναμη τόσο για περαιτέρω ενημέρωση και διερεύνηση σχετικά με τον προσβάσιμο τουρισμό στην Ελλάδα όσο και για δράση.

Κεφάλαιο 1^ο: Οριοθέτηση & Ανάλυση του Προσβάσιμου Τουρισμού

Βάσει της βιβλιογραφίας και των ερευνών που έχουν διεξαχθεί τα τελευταία χρόνια αποδεικνύεται ότι ο προσβάσιμος τουρισμός αποτελεί τη νέα πρόκληση στον τουριστικό κλάδο και σταδιακά θα θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της τουριστικής βιομηχανίας. Επιπλέον, όπως προκύπτει από τις βιβλιογραφικές αναφορές συνδέεται και αποτελεί κομμάτι και της αειφόρου-βιώσιμης τουριστικής πολιτικής.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας εκτιμάται πως πάνω 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι στον κόσμο ζουν με κάποια μορφή αναπηρίας. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί σε περίπου 15% του παγκόσμιου πληθυσμού και τείνει να αυξάνεται δραματικά τόσο λόγω των δημογραφικών τάσεων όσο και λόγω των χρόνιων παθήσεων. Τα παραπάνω νούμερα αποδεικνύουν ότι τα άτομα με οποιαδήποτε μορφή αναπηρίας αντιπροσωπεύουν μία σημαντική ομάδα ατόμων που έχουν την ίδια ανάγκη να ταξιδέψουν και να βιώσουν την ταξιδιωτική εμπειρία.

Ο Darcy (2006) αναφέρει πως ωφέλιμο είναι πριν ασχοληθεί κανείς με τη μελέτη του προσβάσιμου τουρισμού να αποσαφηνίσει και να κατανοήσει τους όρους και τη σημασία τους, προκειμένου να αναπτυχθεί και να υπάρξει ένας κοινός κώδικας αντίληψης και επικοινωνίας των δημόσιων και ιδιωτικών εμπλεκόμενων μερών με τον τομέα της προσβασιμότητας στον τουρισμό.

1.1 Όρος «Αναπηρία»

Η οριοθέτηση των ορισμών κρίνεται σκόπιμη, σύμφωνα και με την Ε.Σ.Α.μεΑ., καθώς διαφορετικές προσεγγίσεις μπορεί να οδηγήσουν σε διαφορετικά συμπεράσματα που ενδεχομένως θα παρακωλύσουν την πολιτική αντιμετώπιση και καθημερινότητα των ατόμων με αναπηρία.

Ο όρος αναπηρία καθίσταται ως ένας όρος πολυδιάστατος, ιδιαίτερος και ρευστός υπό την έννοια ότι οποιοσδήποτε άνθρωπος οποιαδήποτε στιγμή, κυρίως λόγω κάποιου ατυχήματος, μπορεί να ανήκει σε αυτή την κατηγορία. Ωστόσο, λόγω της ιδιαιτερότητας του όρου του αποδίδονται διάφοροι ορισμοί με σαφέστερους τους ακόλουθους:

Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ η αναπηρία αποτελεί κυρίως έναν όρο-ομπρέλα που περιλαμβάνει έννοιες βλαβών και περιορισμών των ατόμων σε διάφορους τομείς. Χωρίζεται ωστόσο, σε τρεις διαστάσεις:

- Σε λειτουργική ή πνευματική βλάβη ενός ατόμου, όπως απώλεια μνήμης ή δυσλειτουργία του εγκεφάλου
- Σε κινητική δυσλειτουργία, όπως κινητικό πρόβλημα, απώλεια όρασης ή ακοής
- Σε συμμετοχικό περιορισμό καθημερινών δραστηριοτήτων, όπως εργασία, κοινωνικές επαφές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες

Αναπηρία, είναι μία κατάσταση σωματική ή πνευματική που εμποδίζει ή καθιστά δυσκολότερο για το άτομο να συμμετέχει σε συγκεκριμένες καθημερινές δραστηριότητες και να αλληλοεπιδρά με τον κόσμο γύρω του.

Η Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία του Ο.Η.Ε., στο άρθρο 1 ορίζει ότι «στα άτομα με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, πνευματικές και αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους».

Σύμφωνα με την Ε.Σ.Α.μεΑ. οι αναπηρίες χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

- ❖ Κινητική Αναπηρία (λ.χ. παραπληγία, εγκεφαλική παράλυση)
- ❖ Αισθητηριακή Αναπηρία (λ.χ. Κώφωση, Τύφλωση)
- ❖ Ψυχική Αναπηρία (λ.χ. μανιοκατάθλιψη, σχιζοφρένεια)
- ❖ Νοητική Αναπηρία (λ.χ. αυτισμός, σύνδρομο Down)
- ❖ Άλλες Αναπηρίες (λ.χ. βαριές και πολλαπλές μορφές αναπηρίας)

Στις έρευνες των τελευταίων ετών σχετικά με τις αναπηρίες έχει οριστεί και επικρατήσει η ύπαρξη δύο βασικών μοντέλων, του ιατρικού μοντέλου και του κοινωνικού μοντέλου αναπηρίας. Το ιατρικό μοντέλο επικεντρώνεται περισσότερο με ιατρικούς όρους σε μία «μη κανονική» κατάσταση του ατόμου που χρήζει παρακολούθησης και θεραπείας καθώς παρουσιάζει σωματικές, ψυχολογικές και νοητικές δυσλειτουργίες. Το κοινωνικό μοντέλο αντιθέτως, δεν εστιάζει στην ανικανότητα του ατόμου να ενταχθεί στο κοινωνικό περιβάλλον λόγω των προσωπικών του δυσκολιών αλλά στην ανικανότητα του κοινωνικού πλαισίου να εντάξει και να ενσωματώσει τα άτομα με αναπηρία αρμονικά και ισότιμα μέσα σε αυτό (Bliechfeldt & Nicolaisen). Το ιατρικό μοντέλο μέχρι κάποιες δεκαετίες πριν θεωρούταν το επικρατέστερο. Με την πάροδο των χρόνων και την κοινωνική εξέλιξη επικρίθηκε ως αναχρονιστικό και μοντέλο που όξυνε τις ανισότητες και με αυτό τον τρόπο προέκυψε το κοινωνικό μοντέλο από ακτιβιστές με αναπηρία. Η ιατρική προσέγγιση αποκλείει τα άτομα με αναπηρία ολιστικά από την κοινωνική αλληλεπίδραση και ωθεί τους υπόλοιπους ανθρώπους να τους αντιμετωπίζουν ως μη φυσιολογικούς. Η αλήθεια είναι ότι, όπως όλοι οι άνθρωποι, τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιου είδους αναπηρίας διαθέτουν ένα εύρος ικανοτήτων και ανικανοτήτων, τόσο φυσικές όσο και πνευματικές που είναι μοναδικές σε ατομικό επίπεδο (Brisenden, 1986).

1.2 Προσβάσιμος Τουρισμός

Σύμφωνα με τους Darcy και Dickson «ο προσβάσιμος τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που με τη συμβολή των εμπλεκόμενων μερών δίνει τη δυνατότητα σε άτομα με απαιτήσεις στη μετακίνηση, όπως κινητικές δυσκολίες, προβλήματα στην όραση, την ακοή και νοητικές δυσλειτουργίες να λειτουργούν αυτόνομα, με ισότητα και αξιοπρέπεια μέσω των διεθνώς σχεδιασμένων προϊόντων και υπηρεσιών χρησιμοποιώντας τις τουριστικές υπηρεσίες και περιβάλλοντα. Ο ορισμός αυτός αφορά σε όλους τους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων κι

εκείνων που ταξιδεύουν με παιδιά σε καρότσια, άτομα με αναπηρίες και τρίτης ηλικίας» (Darcy & Dickson, 2009).

Προσβάσιμος τουρισμός, σύμφωνα με τον ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό φορέα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Προσβάσιμου Τουρισμού (ENAT), θεωρείται «η διαδικασία κατά την οποία όλες οι τουριστικές υπηρεσίες είναι κατάλληλα διαμορφωμένες και εύχρηστες για άτομα με αναπηρία, καθώς για ένα ευρύτερο φάσμα πελατών που χρειάζονται να επωφεληθούν από ένα προσβάσιμο περιβάλλον, εγκαταστάσεις, υπηρεσίες και πληροφορίες» (E-learning ENAT, last update 2020).

Ο προσβάσιμος τουρισμός δε θα έπρεπε να θεωρείται μια νέα «τάση» της τουριστικής αγοράς ή διάκριση μιας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων, αλλά να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εφόσον όλοι ανεξαιρέτως απολαμβάνουν τα οφέλη του. Η προσβασιμότητα οφείλει να αφορά σε όλη τη διαδικασία του ταξιδιού και να ενσωματώνεται σε όλες τις υπηρεσίες και τις τουριστικές δραστηριότητες, επιτρέποντας με αυτό τον τρόπο σε όλους να συμμετέχουν (Ambrose, 2011).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ENAT σκοπός είναι να δημιουργηθεί μια «αλυσίδα προσβασιμότητας» ώστε η ταξιδιωτική εμπειρία να είναι ολοκληρωμένη και επιτυχής. Η «αλυσίδα» αυτή αφορά στην προσβασιμότητα στην πληροφορία για τη σχεδίαση και οργάνωση ενός ταξιδιού ή μιας τουριστικής εμπειρίας, στην προσβασιμότητα στα μέσα μαζικής μεταφοράς που μέχρι και σήμερα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για ταξιδιώτες ειδικά με κινητικές δυσκολίες, προσβασιμότητα σε υποδομές και εγκαταστάσεις και τέλος, προσβασιμότητα σε υπηρεσίες που στελεχώνονται από άρτια ενημερωμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό.

Άξιο αναφοράς για την πρόοδο της προσβασιμότητας σε όλα τα επίπεδα, αποτελεί το γεγονός ότι τα Ηνωμένα Έθνη μερίμνησαν να κατοχυρώσουν νομικά τα άτομα με αναπηρία με τη Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία. Στη Σύμβαση αυτή και συγκεκριμένα στο Άρθρο 30 αναγνωρίζεται το Δικαίωμα των ατόμων αυτών να συμμετέχουν ισότιμα σε πολιτιστικές δραστηριότητες, αναψυχής, τουρισμού και αθλητισμού. Το νομικό πλαίσιο αυτό δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερες προσδοκίες ότι τα άτομα με αναπηρία προστατεύονται και διαθέτουν την ικανότητα να συμμετέχουν σε όλες τις δράσεις της ζωής. Επιπλέον, η νομική κατοχύρωση στον τομέα της αναψυχής αυξάνει την ανάγκη για αυστηρότερη τήρηση των κανόνων και συμμόρφωση από τους εμπλεκόμενους με αποτέλεσμα την καλύτερη εξασφάλιση τουριστικών υπηρεσιών και υποδομών (UNWTO, 2016). Η προσβασιμότητα στον τουρισμό δύναται και χρειάζεται να λειτουργήσει ως ο καθοδηγητής που θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρία πρωτίστως στον εσωτερικό τουρισμό αλλά θα επωφεληθεί από αυτόν και ολόκληρη η κοινωνία στο σύνολό της.

1.3 Τμηματοποίηση της αγοράς

Η τμηματοποίηση της τουριστικής και όχι μόνο, αγοράς αναφέρεται στην ταξινόμηση κατηγοριών των πελατών με βάση τις προτιμήσεις, τις ανάγκες και τη συμπεριφορά τους. Εξυπηρετεί ώστε να γίνεται διακριτή η ομάδα-στόχος της αγοράς και να διαμορφώνεται αναλόγως η προσφορά.

Η τμηματοποίηση της προσβάσιμης αγοράς γίνεται με γνώμονα τις ανάγκες, τα κίνητρα, τα ενδιαφέροντα και τη συμπεριφορά των ατόμων με αναπηρία. Κυρίως, η διάκριση της συγκεκριμένης αγοράς-στόχου έγκειται στα διαφορετικά επίπεδα φυσικής κατάστασης, κινητικότητας και λειτουργίας του σώματός τους (Figueiredo, Eusebio & Kastenholtz, 2012).

Προσβασιμότητα, για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποια δυσκολία, δεν είναι μόνο το ενδιαφέρον ενός πληθυσμού-μειονότητας αλλά είναι μία ανάγκη που όλοι οι άνθρωποι κατά τη διάρκεια της ζωής τους πιθανόν να έχουν, ίσως κάποιοι λιγότερο και κάποιοι άλλοι περισσότερο (Goodwin,2019). Επομένως, η προσβασιμότητα αφορά ολόκληρο τον πληθυσμό, καθότι ναι μεν όλοι οι άνθρωποι τρέφουν την ίδια επιθυμία να ταξιδέψουν αλλά και ο κάθε επισκέπτης έχει συγκεκριμένες προσδοκίες, απαιτήσεις και ανάγκες από ένα μέρος που επισκέπτεται.

Παρά το γεγονός ότι έχει ξεκινήσει να ερευνάται το φάσμα του προσβάσιμου τουρισμού, δεν έχει δοθεί η αρμόζουσα σημασία στα ακριβή χαρακτηριστικά της αγοράς την οποία αφορά, κι' αυτό οφείλεται στις πολλαπλές διαστάσεις του όρου (Darcy & Buhalis,2010). Σύμφωνα με τον Darcy (2010) η προσβάσιμη αγορά αποτελεί ένα εξειδικευμένο τμήμα της αγοράς και παρόλο που εκτιμάται ότι είναι σημαντική ως προς το μέγεθός της τείνει να αγνοείται από την παγκόσμια τουριστική βιομηχανία.

Η προσβάσιμη αγορά διακρίνεται σε επτά υποκατηγορίες, ανάλογα το είδος της δυσκολίας που αντιμετωπίζει το άτομο (Buhalis & Michopoulou, 2011):

- ❖ Κινητική
- ❖ Οπτική
- ❖ Ακουστική
- ❖ Προφορική
- ❖ Ψυχική/πνευματική
- ❖ Κρυμμένη δυσλειτουργία
- ❖ Τρίτη ηλικία

Εικόνα 1: Κατηγορίες Τουριστών που χρήζουν προσβασιμότητας (Πηγή: E.N.A.T.)

Ενώ οι κυριότερες κατηγορίες επισκεπτών που επηρεάζονται από το προσβάσιμο περιβάλλον, τις υπηρεσίες και τα προϊόντα είναι:

- Τα άτομα με αναπηρίες
- Τα άτομα τρίτης ηλικίας
- Οι οικογένειες με μωρά
- Άτομα με προσωρινή αναπηρία
- Άτομα με χρόνιες παθήσεις
- Άτομα που συνοδεύονται από σκύλο-οδηγό

Σύμφωνα με έρευνα (DCMC, 2012) τα άτομα με αναπηρία συνηθίζουν να γίνονται επαναλαμβανόμενοι επισκέπτες όταν το κατάλυμα είναι «φιλικό» προς τις ανάγκες τους, τείνουν να κάνουν περισσότερες μέρες διακοπές από το μέσο όρο και επομένως να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα στα μέρη που επισκέπτονται και τέλος, συνηθίζουν να ταξιδεύουν με παρέα, είτε συνοδό, είτε οικογένεια, είτε με φίλους. Η προσβάσιμη τουριστική αγορά, συμπεριλαμβανομένων και των ηλικιωμένων ατόμων, φαίνεται ότι έχει πολλές προοπτικές για ανάπτυξη καθώς και οικονομικά οφέλη (Souca, 2010).

Location	Estimated number of people with disability (in million)	Persons with disabilities in the general population (%)	Source
WORLD	859	-	Horgan-Jones, Ringaert, 2004
	1000	15%	World Health Organization, 2011
EUROPE	50 (UE)	11%	European Commission, 1996; Brown, 1991
	69-92 (UE)	15-20%	Pühretmair, 2004.
	80 (UE)	-	European Commission, 2010
	92-115	20-25%	Stumbo, Pegg, 2005
USA	50-80	16-26%	Stumbo, Pegg, 2005
	54	20,6%	Van Horn, 2016
CANADA	2,7 (in 1991)	15,5%	Van Horn, 2016
AUSTRALIA	more than 3 (in 1993)	18%	Darcy, 1998
	4,0	20%	Dwyer, Darcy, 2011
	4,2 (in 2012)	18,5%	ESCAP, 2014
ASIA	400	-	UNESCO, 2015
	650	-	ESCAP, 2014

Source: own study based on literature review

Εικόνα 2: Εκτιμώμενος πληθυσμός ατόμων με αναπηρία (Πηγή: Popiel, 2016, σελ. 27)

Αυτό καταδεικνύει και η εικόνα 2, σύμφωνα με τις στατιστικές που συγκέντρωσε ο καθηγητής Porriell (2016). Επιβεβαιώνεται δηλαδή το γεγονός ότι η αποδοχή και εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία δεν αποτελεί μόνο κοινωνική ευθύνη αλλά επιφέρει και νέες ευκαιρίες εξέλιξης στον τουριστικό κλάδο, λόγω του μεγέθους του συγκεκριμένου πληθυσμού.

Οι ειδικές απαιτήσεις των τουριστών με αναπηρία καθώς και των ηλικιωμένων δεν αφορούν μόνο στην προσβασιμότητα του φυσικού περιβάλλοντος, που στην περίπτωση που δεν υπάρχει τους αποτρέπει να συμμετέχουν σε τουριστικές εμπειρίες, αλλά εστιάζεται ακόμη σε δυο βασικές κατηγορίες. Στην πληροφόρηση σχετικά με την προσβασιμότητα που λειτουργεί συμπληρωματικά με την προσβασιμότητα σε εγκαταστάσεις και χώρους και στην προσβάσιμη διαδικτυακή πληροφόρηση, εφαρμοσμένη σε διάφορους τύπους αναπηρίας (λ.χ. απώλεια όρασης) (Buhalis & Michopoulou, 2011, Karadimitriou, Kyriakaki & Michopoulou, 2021).

1.4 Καθολικός σχεδιασμός (Universal Design)

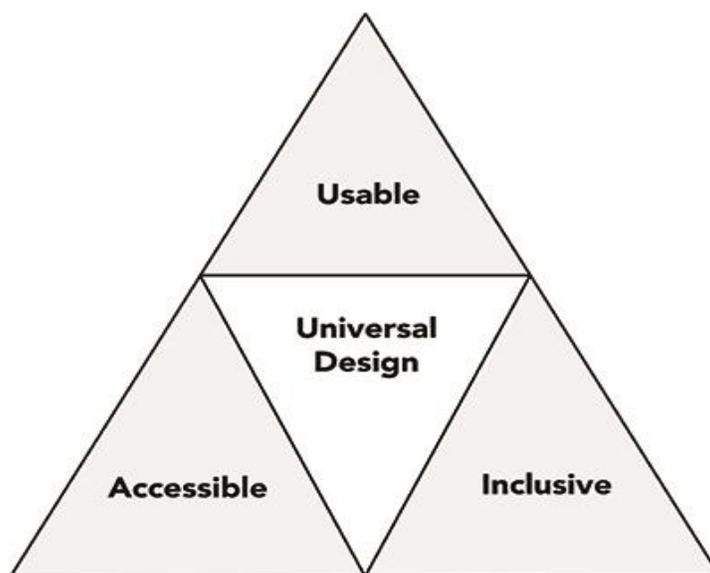
Ο όρος καθολικός σχεδιασμός ή σχεδιασμός για όλους, ιδρύθηκε από τον Ron Mace και χρησιμοποιείται για να περιγράψει προϊόντα και περιβάλλοντα που δύνανται να χρησιμοποιηθούν από όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως, στη μεγαλύτερη δυνατή έκτασή τους χωρίς την ανάγκη αναπροσαρμογής ή επιπρόσθετου σχεδιασμού. Ο ορισμός μάλιστα αυτός έχει κατοχυρωθεί και από τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Η ιδεολογία του ορισμού αυτού έγκειται στην ισότητα και την ίση μεταχείριση όλων των ατόμων, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, ικανοτήτων και σωματικής διάπλασης. Στόχος είναι η ζωή όλων των ανθρώπων να απλοποιηθεί και να έχουν τις ίδιες δυνατότητες και ευκαιρίες σε υπηρεσίες, χρήση προϊόντων, περιβάλλοντα και εμπειρίες. Ένα περιβάλλον μη καθολικό και μη ευέλικτο αποτελεί εμπόδιο στην αυτοεξυπηρέτηση, την ανεξαρτησία, την αυτοδιάθεση και την αξιοπρέπεια των ατόμων με αναπηρία, και παράλληλα διαιωνίζει τη λανθασμένη άποψη ότι τα άτομα αυτά δεν είναι ικανά να ταξιδέψουν μόνα (Michopoulou, Darcy, Ambrose & Buhalis 2015).

Ο καθολικός σχεδιασμός διέπεται από επτά βασικές αρχές, που αφορούν τον κλάδο του τουρισμού και τη διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων. Αυτές είναι:

- ❖ Πρώτη αρχή - Ισονομία στη χρήση: ο σχεδιασμός θα πρέπει να είναι χρηστικός από όλους τους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με ποικιλόμορφες ικανότητες
- ❖ Δεύτερη αρχή – Ευελιξία στη χρήση: τα προϊόντα και οι υπηρεσίες θα πρέπει να καλύπτουν ποικίλες ανάγκες, ικανότητες και προτιμήσεις αυτών που τα χρησιμοποιούν
- ❖ Τρίτη αρχή – Απλή και διαισθητική χρήση: ο σχεδιασμός χρειάζεται να είναι απλός και κατανοητός απ’ όλους τους χρήστες-τουρίστες, ανεξάρτητα από την ηλικία, τις γνώσεις, τις γλωσσικές δεξιότητες ή την εμπειρία τους
- ❖ Τέταρτη αρχή – Αντιληπτή πληροφόρηση: οι σχετικές πληροφορίες θα πρέπει να είναι εύκολα αντιληπτές και κατανοητές από τους χρήστες, ανεξάρτητα από τις αισθητηριακές τους ικανότητες, όπως η όραση ή ακοή

- ❖ Πέμπτη αρχή – Ανοχή για σφάλματα: η αρχή αυτή επικεντρώνεται στο γεγονός ότι ο σχεδιασμός χρειάζεται να ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο και τις δυσμενείς συνθήκες σε υπηρεσίες και κατανάλωση προϊόντων
 - ❖ Έκτη αρχή – Ελάχιστη δυνατή φυσική προσπάθεια: ο σχεδιασμός θα πρέπει να προνοεί για την πρόσβαση και τη χρήση του με τη ελάχιστη δυνατή σωματική καταπόνηση από τους χρήστες
 - ❖ Έβδομη αρχή – Το μέγεθος και ο χώρος προσέγγισης και χρήσης: σύμφωνα με αυτή την αρχή το μέγεθος, η σωματική διάπλαση και η κινητικότητα του ατόμου δεν πρέπει να αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για τη χρήση του σχεδιασμού
- Ο τουριστικός τομέας διαθέτει απεριόριστες δυνατότητες που μπορούν να φανούν προσοδοφόρες για την προσβάσιμη αγορά, κάνοντας τη διαφορά με την τήρηση των παραπάνω αρχών.

Εικόνα 3: Equal Access: Universal design of Instruction (Πηγή:University of Michigan)

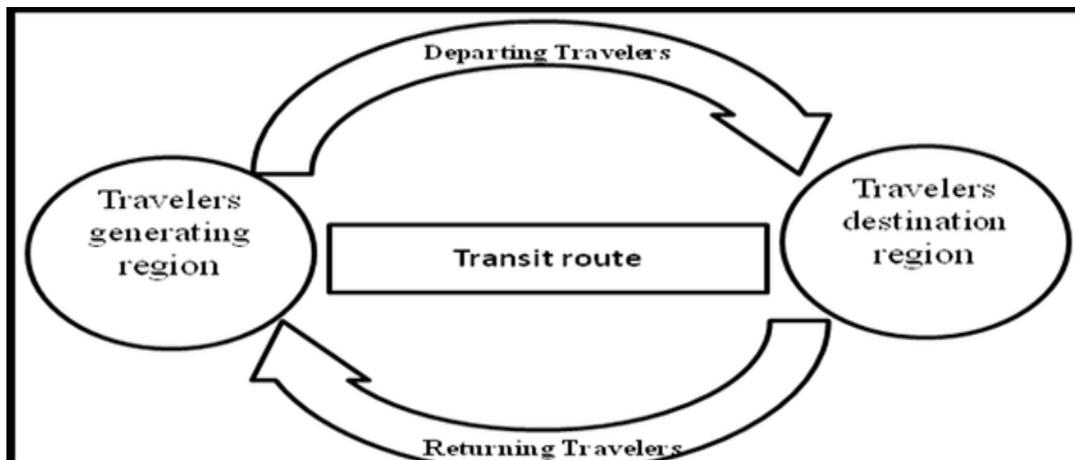
Συμπερασματικά, προκειμένου να εξελιχθεί ο κλάδος του παγκόσμιου προσβάσιμου τουρισμού είναι απαραίτητη σε πρώτο στάδιο η κατανόηση του ορισμού της αναπηρίας και σε δεύτερο στάδιο η συνειδητοποίηση ότι ο αριθμός των ατόμων που χρήζουν πρόσβασης τείνει να αυξάνεται δραματικά με την πάροδο των χρόνων, βάσει πολλών παραγόντων. Προκειμένου να εφαρμοστούν πρακτικά τα ανθρώπινα δικαιώματα των ΑμεΑ στον τουρισμό, κρίνεται σημαντική τόσο η αύξηση των ερευνών επί του θέματος όσο και η γνώση επί της πολυδιάστατης έννοιας της αναπηρίας.

Κεφάλαιο 2^ο: Η σημασία του Προσβάσιμου Τουρισμού

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται η σημασία και η συμβολή του προσβάσιμου τουρισμού τόσο στην οικονομία όσο και στην κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία στο τομέα του τουρισμού.

Η προσβασιμότητα σε υποδομές και υπηρεσίες ταυτίζεται με τον όρο της βιωσιμότητας. Ένα προσβάσιμο περιβάλλον παρέχει περισσότερη ασφάλεια, άνεση, προσαρμοστικότητα και φιλικότητα προς το χρήστη (Voulgaropoulos, Strati & Fyka , 2012). Ο προσβάσιμος τουρισμός κρίνεται αναγκαίος όχι μόνο γιατί η μερίδα της αγοράς αυξάνεται λόγω αναπηρίας ή γήρατος αλλά και γιατί η συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα και χρειάζεται να γίνει σεβαστό και να ληφθεί υπόψιν από τους παρόχους τουριστικών υπηρεσιών. Επιπλέον, με την αύξηση του παγκόσμιου ανταγωνισμού αναφορικά με το παρεχόμενο τουριστικό προϊόν, η σχέση ποιότητας-τιμής είναι μείζονος σημασίας, και προσβάσιμος τουρισμός σημαίνει ποιοτική τουριστική επιχείρηση (Ambrose ,2016).

Σύμφωνα με τον ακαδημαϊκό Leiper το κάθε μέρος της τουριστικής βιομηχανίας δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ξεχωριστά, καθώς δε λειτουργεί ανεξάρτητα αλλά όλα τα μέρη της αλληλεξαρτώνται και αλληλοεπιδρούν. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη θεωρία που ανέπτυξε το 1979 διευκρινίζει ότι ο τουρισμός είναι ένα σύστημα αλληλοσχετιζόμενων δράσεων με σκοπό την εθελούσια μετακίνηση του ατόμου μακριά από το συνηθισμένο τόπο διαμονής του για περισσότερες από μία νύχτες. Τα στοιχεία αυτού του συστήματος αποτελούν: οι τουρίστες, η περιοχή όπου μένουν και ξεκινούν από αυτή το ταξίδι τους, οι ενδιάμεσες στάσεις προς τον τελικό προορισμό, ο τελικός προορισμός και η τουριστική βιομηχανία. Έχοντας τα χαρακτηριστικά ενός ανοιχτού συστήματος, η οργάνωση αυτών των στοιχείων λειτουργεί σε ευρύτερα περιβάλλοντα: φυσικά, πολιτιστικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και τεχνολογικά, τα οποία αλληλεπιδρούν (Leiper, 1979).

Εικόνα 4:Leiper's Tourism System 1979 (Πηγή:Researchgate.net)

Ο προσβάσιμος τουρισμός αποτελεί σχετικά καινούριο επιστημονικό πεδίο έρευνας και μελέτης, ωστόσο τα οφέλη του είναι πολυάριθμα και ξεκάθαρα. Σε αντίθεση με την κοινή λογική ότι ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μπορεί να φανεί ωφέλιμο μόνο σε άτομα με αναπηρία, η προσβασιμότητα στον τουρισμό αφορά οποιοδήποτε άτομο που κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου του αντιμετωπίζει έως κάποιο βαθμό δυσκολία στην πρόσβαση, στη χρήση προϊόντων και στην απόλαυση τουριστικών δραστηριοτήτων εξαιτίας ελλειπών υποδομών (UNWTO, 2012).

2.1 Οικονομικά οφέλη

Η προσβάσιμη τουριστική αγορά παραμένει ένα ελκυστικό μερίδιο αγοράς για ταξίδια, παρόλο που η τουριστική βιομηχανία έχει κάνει ελάχιστη πρόοδο στο να προσφέρει προσβάσιμες υπηρεσίες και εμπειρίες (Bowtell, 2015).

Σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχουν παραπάνω από 650 εκατομμύρια άτομα με αναπηρία, αριθμός που ισούται με ποσοστό περίπου 10% του παγκόσμιου πληθυσμού. Τα μεγέθη των ατόμων με αναπηρία τείνουν μάλιστα να αυξάνονται, μεταξύ άλλων παραγόντων, και λόγω της γήρανσης του πληθυσμού (Dwyer & Darcy, 2011).

Σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό οργανισμό OSSATE, οι τουρίστες με αναπηρία προφέρουν παραπάνω από 80 δισεκατομμύρια ευρώ στον κλάδο του τουρισμού, στην Ευρώπη. Εκτιμάται πως από το σύνολο διεθνών ταξιδιωτών, ένα ποσοστό 7-8% αντιμετωπίζουν κάποιο είδος αναπηρίας, και πρόκειται για μια πληθυσμιακή ομάδα που συνεισφέρει άμεσα και δυναμικά στην αύξηση του ΑΕΠ της οικονομίας (Dwyer & Darcy, 2011).

Ακόμη και μετά την πανδημία του Covid-19, σύμφωνα με δηλώσεις του UNWTO, η προσβασιμότητα στον τουρισμό όχι μόνο χρειάζεται να γίνει προτεραιότητα των εμπλεκόμενων μερών αλλά δύναται να αποτελέσει εκείνον τον καθοριστικό παράγοντα που θα αλλάξει το «παιχνίδι» για τις επιχειρήσεις και τους τουριστικούς προορισμούς, βοηθώντας τους να ανακάμψουν από τη μεγαλύτερη κρίση που πέρασαν ποτέ και να επιστρέψουν σε ένα τρόπο λειτουργίας πιο ανθεκτικό, που συμπεριλαμβάνει όλους τους πολίτες (UNWTO, 2020). Η δήλωση αυτή βασίζεται σε δεδομένα που προκύπτουν από τις μέχρι τώρα έρευνες και που αποδεικνύουν ότι μέχρι το 2050 ένα στα έξι άτομα παγκοσμίως θα είναι άνω των 65 ετών, σε Ευρώπη και Βόρεια Αμερική, η αναλογία αυτή αντιστοιχεί σε έναν στους τέσσερις πολίτες. Επιπλέον, μόνο στην Ισπανία, οι αριθμοί δείχνουν πως τα άτομα με αναπηρία τείνουν να ξοδεύουν κατά μέσο όρο 800€ ανά άτομο στις διακοπές τους, σε αντίθεση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, που ξοδεύουν πιο συγκεντρωμένα, 600€ ανά άτομο.

Από την έρευνα που διεξήχθη κατά το 2012-13 από την GfK Belgium, το University of Surrey, τη Neumann Consultant και την ProAsolutions, χρηματοδοτούμενη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προκύπτει ότι ο κλάδος του προσβάσιμου τουρισμού συνεισφέρει συνολικά στην οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περίπου με 352 δισεκατομμύρια ευρώ το χρόνο. Τόσο τα άτομα τρίτης

ηλικίας όσο και τα άτομα με αναπηρία εκτιμάται ότι συνηθίζουν να ξοδεύουν κατά μέσο όρο 700 ευρώ ανά ταξίδι στη χώρα τους και 1.100 ευρώ ανά ταξίδι σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπροσθέτως, ο προσβάσιμος τουρισμός επιδρά θετικά και στην ευρύτερη κλίμακα της οικονομίας μέσω του φαινομένου της πολλαπλασιαστικής δαπάνης. Η τουριστική κινητικότητα δηλαδή επιφέρει περαιτέρω κίνηση σε υπηρεσίες και αγαθά, με αποτέλεσμα να τονώνεται η εκάστοτε τοπική οικονομία και να δημιουργείται μία οικονομική αλυσίδα μεταξύ τουριστών, παρόχων και κατοίκων.

Η τουριστική αγορά της Μεγάλης Βρετανίας έχει σημειώσει τη μεγαλύτερη αύξηση επισκεπτών με αναπηρικό αμαξίδιο, από το 2010 έως το 2018, της τάξεως του 136% (VisitBritain.org, 2018). Κατά το 2018, το 1.9% των εσωτερικών ταξιδιών στη Μ. Βρετανία σημειώθηκε από άτομα με κάποιο είδος αναπηρίας και των συνοδών τους. Τα ταξίδια αυτά συνεισέφεραν στην οικονομία της χώρας περίπου 552 εκατομμύρια δολάρια εκείνη τη χρονιά. Ενώ σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας, οι τουρίστες με αναπηρία και η παρέα που τους συνοδεύει έχουν περισσότερες πιθανότητες να διανυκτερεύσουν παραπάνω νύχτες σ' ένα μέρος απ' ότι ο μέσος Βρετανός τουρίστας (VisitBritain.org). Οι κυβερνητικοί φορείς αποδεικνύεται πως αφογκράζονται τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών. Με αφορμή τις ερευνητικές ενδείξεις δημιουργήθηκε από την βρετανική κυβέρνηση ένα τουριστικό εγχείρημα, με τίτλο “Tourism Sector Deal” θέτοντας έναν από τους πρωταρχικούς στόχους να καταστήσει τη Μεγάλη Βρετανία τον πιο προσβάσιμο τουριστικό προορισμό της Ευρώπης έως το 2025.

Year	2005	2025	% Change		
Elderly population (>65 years) ¹	80,222,000	103,535,000	29%		
Total demand for accessibility [including all disability types] ²	123,761,185	159,726,936	29%		
70% that have the economical and physical capability to travel³	86,632,829	111,808,855	29%		
Average spend/head/holiday ⁴	€ 618	€ 792	28%		
Potential tourism revenues [70% of the elderly population that have the capability to travel multiplied by Average spends/head/holiday]	€ 53,539,088,553	€ 88,552,613,391	65%		
Deloitte's multiplier effect [PAX] for friends and family who travel with the disabled tourist ⁵	0.5	2	0.5	2	
Accompanying friends and family	43,316,415	173,265,659	55,904,428	223,617,711	29%
Total market potential incl. 70% of disabled population who have the capability to travel, plus their accompanying friends and family	129,949,244	259,898,488	167,713,283	335,426,566	29%
Potential tourism revenues Total market potential incl. accompanying friends and family multiplied by Average spend/head/holiday	€ 80,308,632,829	€ 160,617,265,659	€ 132,828,920,086	€ 265,657,840,173	65%

Εικόνα 5: Επισκόπηση της αξίας της προσβάσιμης τουριστικής αγοράς στην Ευρώπη 2005-2025 (Πηγή: Bowtell, 2015)

Στον πίνακα της εικόνας 5 γίνεται η σύγκριση της τουριστικής αγοράς που χρειάζεται προσβασιμότητα στις διακοπές, σε χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Κατά μέσο όρο, το ποσοστό των ατόμων με αναπηρία που ταξιδεύουν τείνει να αυξηθεί κατά 29% έως το 2025. Τα σημαντικότερα στοιχεία του πίνακα που χρειάζεται να ληφθούν υπόψη για τη σημασία του προσβάσιμου τουρισμού, από οικονομικής σκοπιάς, είναι ότι πρώτον, τα πιθανά έσοδα που προέρχονται από δαπάνες της τρίτης ηλικίας σε ταξίδι υπολογίζονται να αυξηθούν κατά 65% μέχρι τα επόμενα τρία χρόνια και δεύτερον, ότι το ποσοστό συνοδών, φίλων, οικογένειας των ατόμων με αναπηρία στις διακοπές δείχνει να αυξάνεται επίσης σημαντικά, με αποτέλεσμα ακόμα περισσότερα έσοδα.

European Union	Population > 65 in 2005 (in thousands)		Population > 65 in 2025 (in thousands)		Increase in percentage
	Population	%	Population	%	
Latvia	370	16.2	413	20.7	11.6
Estonia	224	16.8	261	22.7	16.5
Italy	11.289	19.4	13.896	24.7	23.1
Greece	2.007	18.8	2.473	23.2	23.2
Spain	7.103	17.6	9.003	22.7	26.7
Germany	15.577	18.9	19.815	24.6	27.2
Ireland	636	15.8	811	16.7	27.5
Lithuania	546	15.1	705	21.0	29.1
Portugal	1.802	17.1	2.330	21.6	29.3
Belgium	1.807	17.4	2.390	22.9	32.3
Hungary	1.507	15.1	2.009	21.3	33.3
United Kingdom	9.536	15.8	12.996	20.4	36.3
Sweden	1.568	17.4	2.158	23.2	37.6
Austria	1.357	16.6	1.876	22.9	38.2
France	9.962	16.4	13.980	22.2	40.3
Slovenia	309	15.4	454	23.8	46.9
Denmark	817	15.0	1.207	21.2	47.7
Luxembourg	68	14.5	104	17.7	52.9
Czech Republic	1.458	14.2	2.253	22.9	54.5
Finland	831	15.9	1.290	24.6	55.2
Poland	5.094	13.2	8.051	21.6	58.0
Netherlands	2.313	14.1	3.750	21.4	62.1
Slovakia	643	11.8	1.056	19.3	64.2
Cyprus	89	11.4	155	18.2	74.2
Malta	54	13.5	99	23.5	83.3
TOTAL	76.967		103.535		34.5

Εικόνα 6: Προβλέψεις πληθυσμού τρίτης ηλικίας στην Ευρώπη 2005-2025 (Πηγή:ΟΣΣΑΤΕ,2005)

Επιπλέον, σε συνέχεια των στατιστικών της αύξησης των ηλικιωμένων που χρήζουν προσβασιμότητας προστίθεται και ο παρακάτω πίνακας, που προέκυψε από έρευνα της OSSATE το 2005, και παρουσιάζει προβλέψεις έως το 2025:

Η πληθυσμιακή ομάδα άνω των 65 ετών θα αυξηθεί επίσης στη διάρκεια των δεκαετιών 2005 έως 2025. Η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στην Ιταλία, Ελλάδα και Γερμανία. Τα άτομα τρίτης ηλικίας τείνουν να ταξιδεύουν περισσότερο λόγω του ελεύθερου χρόνου και να ξοδεύουν περισσότερο, παράγοντες που αξίζει να εκτιμηθούν για τη συνολική δυναμική της προσβάσιμης αγοράς.

Μέσω της προσβασιμότητας βεβαίως, δεν ωφελούνται μόνο τα άτομα με αναπηρία ή ηλικιωμένοι αλλά και άτομα όλων των ηλικιών και ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών με μωρά σε καρότσι, άτομα που σε ένα θορυβώδες εμπορικό κέντρο αδυνατούν να ακούσουν τις τυχόν ανακοινώσεις από μεγάφωνα, έγκυες, άτομα που δεν βλέπουν καλά, κάποιον που δε μιλάει τη γλώσσα της χώρας που επισκέπτεται και γενικότερα σχεδόν τους πάντες (OSSATE,2005).

Τα άτομα με αναπηρία επιδιώκουν εξίσου με τα άτομα χωρίς αναπηρία να βιώσουν τις ίδιες τουριστικές εμπειρίες, και η πραγματοποίηση ενός ταξιδιού έχει αποδειχθεί ότι συνεισφέρει θετικά στην ποιότητα ζωής τους (Boxall, Nyanjom & Slaven, 2017). Επομένως, ακόμη κι αν αρχικά φαίνεται πως η διαχείριση προσβασιμότητας ενδέχεται να αποτελεί περίπλοκο ζήτημα για τους τουριστικούς φορείς, στην πραγματικότητα χρειάζεται οι εμπλεκόμενοι να αντιμετωπίζουν και να διαχειρίζονται το κάθε άτομο ξεχωριστά με τις ατομικές του ανάγκες, είτε είναι άτομο με αναπηρία είτε όχι.

Στην Αυστραλία διεξήχθη έρευνα, με σκοπό να καταγράψει την ζήτηση και την προσφορά του προσβάσιμου τουρισμού. Το αποτέλεσμα της έρευνας από την PricewaterhouseCoopers (PwC) το 2013, έδειξαν ότι στον τομέα των καταλυμάτων, πολύ σύντομα η ζήτηση θα ξεπερνούσε την προσφορά των ατόμων που θα αναζητούσαν ένα προσβάσιμο δωμάτιο/κατάλυμα (Boxall, Nyanjom & Slaven , 2017).

Καταλήγοντας, μέσω των πολυετών ερευνών, κοινή παραδοχή αποτελεί πως η ζήτηση του προσβάσιμου τουρισμού χαρακτηρίζεται από:

- Συνεχή αύξηση, εξαιτίας της αλλαγής και βελτίωσης υποδομών, πληροφόρησης, εγκαταστάσεων και άλλων καθοριστικών παραγόντων.
- Ποικιλία πελατειακού προφίλ, εφόσον αποδεικνύεται ότι με κάθε ανάπηρο άτομο, ταξιδεύει μαζί κατά μέσο όρο 1,50 άτομο ακόμη.
- Δύναται να τονώσει την εικόνα του προορισμού
- Έχει πολύ σημαντικό αντίκτυπο στη μείωση της εποχικότητας ενός προορισμού, ειδικότερα στις περιπτώσεις του παραθαλάσσιου τουρισμού
- Παράγει περισσότερα έσοδα από το μέσο όρο που παράγεται μέσω του κλασσικού και μη συμπεριληπτικού τουρισμού (Zajadacz, 2015).

Η προσβάσιμη τουριστική αγορά αποτελεί αναμφίβολα σημαντικό και μακροπρόθεσμα κερδοφόρο μερίδιο αγοράς, που συνεχώς αναπτύσσεται. Τα ΑμεΑ εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους και την ανάγκη τους για ανεξαρτησία στα ταξίδια, γι' αυτό το λόγο κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω έρευνα σχετικά με την τις ανάγκες τους, τα κίνητρά τους, τους παράγοντες που τους οδηγούν στην απόφαση να επιλέξουν έναν προορισμό, τη συμπεριφορά και τις εμπειρίες τους ως καταναλωτές (Gillovic & McIntosh, 2020).

2.2 Κοινωνικά οφέλη

Αν και τα άτομα με αναπηρία προστατεύονται συνταγματικά από τον οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, αναγνωρίζοντας όλα τους τα δικαιώματα, και αυτά στον τουρισμό, παρατηρείται ότι σε παγκόσμιο επίπεδο οι ευκαιρίες συμμετοχής των ατόμων που χρήζουν πρόσβασης υστερούν.

Η αναπηρία, μαζί με τη φυλετική, σεξουαλική και γενετική διάκριση, αποτελεί έναν από τους κυριάρχους παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού (Kastenholz, Eusebio & Figueiredo, 2015). Οι περισσότερες δυσκολίες και εμπόδια προκύπτουν τόσο από την κοινωνία που της λείπει η ενσυναίσθηση και η ενημέρωση όσο και από φυσικούς παράγοντες που εμποδίζουν πρακτικά τα άτομα να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του καθημερινού κοινωνικού πλαισίου.

Η προσβασιμότητα σε έναν τουριστικό προορισμό, επιχείρηση, υπηρεσία ισούται με πολυάριθμα οφέλη τόσο για την ίδια την επιχείρηση όσο και για τους επισκέπτες

Πιο συγκεκριμένα, το κυρίαρχο όφελος των τουριστών με αναπηρία είναι ότι αισθάνονται συμπεριλαμβανόμενοι στο κοινωνικό τουριστικό σύνολο. Δε βιώνουν κανέναν αποκλεισμό, αισθάνονται ευπρόσδεκτοι σε οποιοδήποτε περιβάλλον και ουσιαστικά εφαρμόζεται το ανθρώπινο δίκαιο. Μέσω της προσβασιμότητας απολαμβάνουν εξατομικευμένες υπηρεσίες, μοναδικές εμπειρίες και έχουν τη δυνατότητα να ταξιδεύουν με οικογένεια και φίλους. Ωφελούνται με το συναίσθημα της προσωπικής εκπλήρωσης στόχων, βελτιώνουν την αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθησή τους, εφόσον δύνανται να λειτουργούν ανεξάρτητα. Η συμμετοχή και απόλαυση πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων, τέχνης, μουσικών δρώμενων και άλλων, ενισχύει τη θετική ψυχολογία των τουριστών με αναπηρία και μη. Τέλος, όταν επιτυγχάνεται προσβασιμότητα σε οποιοδήποτε προορισμό δημιουργούνται νέες ευκαιρίες για επιχειρείν, εκπαίδευση, προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών, διεύρυνση πολιτιστικής κουλτούρας (Ambrose, 2016).

Σύμφωνα με την έρευνα που διεξήχθησαν οι Moura, Kastenholz και Pereira η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου μέσω του τουρισμού είναι ικανή να εγείρει θετικά συναισθήματα των συμμετεχόντων και να μειώσει το άγχος, εφόσον αναπτύσσουν την κοινωνική αλληλεπίδραση, χαλαρώνουν, αισθάνονται ένα με το σύνολο και αντιμετωπίζουν ευκολότερα στρεσογόνες καταστάσεις. Μία θετική τουριστική εμπειρία, σ' ένα προσβάσιμο περιβάλλον προσδίδει συνολικά μακροπρόθεσμη ευεξία και ποιότητα ζωής (Moura, Kastenholz & Pereira, 2017).

Επομένως, ερευνητικά αποδεδειγμένα, ο προσβάσιμος τουρισμός κρίνεται σημαντικός, καθώς από κοινωνικής σκοπιάς προωθεί τη συμπερίληψη των ΑμεΑ στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, που συχνά επηρεάζονται από διάκριση και προκατάληψη αλλά και από θεραπευτικής σκοπιάς, αποδεικνύεται ωφέλιμη ως μέσο για τη συνολική ευημερία αυτών (Moura, Kastenholz & Pereira, 2017).

Η συμμετοχή ατόμων με αναπηρία στον προσβάσιμο τουρισμό συνεισφέρει θετικά στην κοινωνική τους ένταξη και τους επιτρέπει να απολαμβάνουν φυσική, κοινωνική και πνευματική ευεξία.

Επιπροσθέτως, από την έρευνα των Blichfeldt και Nicolaisen προκύπτει πως τα άτομα με αναπηρία έχουν ανάγκη τα ταξίδια, όχι μόνο ως μέσο διαφυγής από τη ρουτίνα της καθημερινότητας τους αλλά και ως μέσο για να αισθάνονται αυτάρκειες, αυτοπεποίθηση και ικανοί, χωρίς διακρίσεις. Υπάρχει και η πιθανότητα, τα άτομα που δε δύνανται να βιώσουν την εμπειρία του τουρισμού να ικανοποιήσουν το αίτημα της ανεξαρτησίας μέσω άλλων δραστηριοτήτων, όπως συμμετοχή σε τοπικά φεστιβάλ ή εκδηλώσεις. Ωστόσο, αναπτύσσεται μεγαλύτερη αλληλοεξάρτηση όταν ένα άτομο με αναπηρία ταξιδεύει με το πόσο ενεργό είναι στην καθημερινότητά του (Blichfeldt & Nicolaisen, 2011).

Η κοινωνική αποδοχή στον τουρισμό αποτελεί καθοριστικό παράγοντα. Η απουσία μιας καθολικής τουριστικής παροχής σχετίζεται άμεσα με το βιοψυχοκοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας (Zajadacz, 2015). Τον αποκλεισμό δηλαδή που βιώνουν τα ΑμεΑ λόγω βιολογικών, κοινωνικών και ψυχολογικών παραγόντων. Όταν μία τουριστική παροχή απευθύνεται και συμπεριλαμβάνει όλα τα άτομα, επιτυγχάνεται η κοινωνική ενσωμάτωση και τα ΑμεΑ δεν αισθάνονται ότι κάτι κατασκευάστηκε ειδικά για εκείνους, αλλά ότι απολαμβάνουν την υπηρεσία ως μέρος του συνόλου, χωρίς καμία διάκριση.

Η ποιοτική αξιολόγηση του ελεύθερου χρόνου σε ότι αφορά τα ταξίδια, είναι πολύτιμη και για την συναισθηματική σύνδεση που αναπτύσσεται με την οικογένεια ή τους φίλους. Έρευνες έχουν αποδείξει, σύμφωνα με τους Cloquet, Palomino, Shaw, Stephen και Taylor, ότι ο τουρισμός από την παιδική ηλικία κιόλας λειτουργεί ως εργαλείο εκπαίδευσης, πνευματικής καλλιέργειας και ανάπτυξη κουλτούρας. Επιπρόσθετα, στις διακοπές τα μέλη της οικογένειας τείνουν να έρχονται σε συχνότερη και βαθύτερη επικοινωνία, κάτι που έχουν πολύ ανάγκη λόγω της πίεσης και του άγχους που βιώνουν καθημερινά στη σύγχρονη κοινωνία. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τα ΑμεΑ, στις τουριστικές τους εμπειρίες με την οικογένεια. Ο ποιοτικός χρόνος που περνούν μαζί βελτιώνει τις σχέσεις τους, αυξάνει την αλληλεπίδραση, δημιουργεί αίσθημα ικανοποίησης, με αυτό να έχει θετικό και μακροχρόνιο αποτέλεσμα και στην καθημερινή τους σχέση μετά το ταξίδι (Cloquet, Palomino, Shaw, Stephen, & Taylor, 2017).

Η προσβασιμότητα θα έπρεπε να θεωρείται αυτονόητη σε όλους τους τομείς καθώς αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα. Επιπλέον, αποτελεί βασικό πυλώνα για κάθε πολιτική ανάπτυξη που στοχεύει να θεωρείται βιώσιμη, υπεύθυνη και λειτουργική. Η προσβασιμότητα ωστόσο, αναφορικά με τουριστικές επιχειρήσεις και υπηρεσίες δεν ωφελεί μόνο τους ίδιους τους ταξιδιώτες αλλά αποδεικνύεται κερδοφόρα και για τα εμπλεκόμενα μέρη. Οι τουρίστες που αναζητούν την προσβασιμότητα και τελικά τη συναντούν σε ένα ξενοδοχείο, μία παραλία, ένα εστιατόριο, ένα αξιοθέατο είναι σχεδόν βέβαιο πως θα συστήσουν αυτό το μέρος και σε άλλους ταξιδιώτες με αναπηρία. Το γεγονός της «από στόμα σε στόμα» διάδοσης μιας προσβάσιμης επιχείρησης/προσβάσιμου προορισμού, συνεπάγεται περισσότερους και πιστούς επισκέπτες. Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, οι περισσότεροι ταξιδιώτες με αναπηρία δεν ταξιδεύουν μόνοι αλλά με κάποιο μέλος της οικογένειας τους, φίλους ή/και συνοδός υποστήριξης. Επομένως, οι επισκέπτες πολλαπλασιάζονται. Η αύξηση της επισκεψιμότητας οδηγεί σε αύξηση εισοδημάτων, ανάγκη για κάλυψη νέων θέσεων εργασίας και μείωση της εποχικότητας. Η

επιχείρηση αποκτά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και επιτυγχάνει τη βιωσιμότητά της μέσω των αναφερθέντων. Η ανάπτυξη του προσβάσιμου τουρισμού είναι έργο συλλογικό και όσο κι αν υπάρχει η πρόθεση από μεμονωμένες επιχειρήσεις/υπηρεσίες δε δύναται να ευδοκιμήσει με ανεξάρτητες προσπάθειες (ENAT,2018 – μέρος 2^ο).

Οι φορείς που ανταποκρίνονται στη ζήτηση ενός προσβάσιμου περιβάλλοντος, λειτουργούν ως αρωγός για τη δημιουργία ενός ολιστικά προσβάσιμου προορισμού.

Ένας προσβάσιμος προορισμός ωφελεί πρωταρχικά τους κατοίκους του, διευκολύνοντας την καθημερινότητά τους. Η προσέλκυση τουριστών επιφέρει περισσότερα έσοδα και τονώνει την τοπική οικονομία με νέες θέσεις απασχόλησης. Ένα προσβάσιμο περιβάλλον αναβαθμίζεται σε ποιοτικό και ανταγωνιστικό προορισμό, παρέχοντας βελτιωμένες και μοναδικές υπηρεσίες. Προορισμοί επιπλέον, που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις πρόσβασης βοηθούν τα ΑμεΑ να ενταχθούν ομαλότερα και αμεσότερα στην κοινωνία, μέσω της συμμετοχής τους σε πολιτιστικές και άλλων ειδών δραστηριότητες (ENAT,2018 – μέρος 3^ο). Βελτιωμένη ποιότητα σ' έναν προσβάσιμο προορισμό σημαίνει κοινωνική υπευθυνότητα, ανταπόκριση στην απαιτητική και αναπτυσσόμενη αγορά, επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και επανατοποθέτηση στον τουριστικό χάρτη με unique selling points.

Η αναγνώριση της σημαντικότητας του τουρισμού που συμπεριλαμβάνει όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως και η ανταπόκριση στις ανάγκες του καταναλωτικού κοινού, δύνανται να πολλαπλασιάσουν και αυξήσουν τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη ενός τουριστικού προορισμού.

Κεφάλαιο 3^ο: Προσβάσιμοι Προορισμοί & Διεθνείς Πρακτικές Ανάπτυξης προσβάσιμου τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια αρκετές ευρωπαϊκές πόλεις αναγνωρίζουν και υποστηρίζουν έμπρακτα το δικαίωμα της ελεύθερης, ισότιμης και χωρίς εμπόδια πρόσβασης ατόμων με αναπηρία σε δημόσιους χώρους και υπηρεσίες διαμορφώνοντας τις υποδομές και καθιστώντας δυνατή τη συμμετοχή τους στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές λειτουργίες. Αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και προχωρούν στην υλοποίηση πολιτικών που στόχο έχουν να βελτιώσει τη ζωή των ατόμων με αναπηρία και να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο, σε μία πόλη χωρίς εμπόδια (Κουρής,2015).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προσπάθεια βελτίωσης των πόλεων, ενίσχυσης και στήριξης των κρατών-μελών της, αλλά και με όραμα μίας Ευρώπης χωρίς εμπόδια, καθολικά προσβάσιμης, σχεδίασε μία στρατηγική πολιτική διάρκειας 10 ετών, από το 2010 έως το 2020. Η στρατηγική αυτή είχε ως βασικούς στόχους, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, καταγωγής, θρησκευτικής πεποίθησης και σεξουαλικού προσανατολισμού να διασφαλίσει ότι τα άτομα με αναπηρία (European Commission.eu):

- Θα απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους
- Θα έχουν ίσες ευκαιρίες και δυνατότητες στην κοινωνική και πολιτική ζωή
- Θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν οι ίδιοι που, πώς και με ποιον θα ζουν
- Θα έχουν τη δυνατότητα να μετακινηθούν ελεύθερα εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, οποιαδήποτε και αν είναι η ανάγκη υποστήριξης που χρειάζονται
- Δε θα έρχονται πλέον αντιμέτωποι με κανενός είδος διάκρισης

Παρά το γεγονός ότι μεγάλη πρόοδος σημειώθηκε την προηγούμενη δεκαετία ως προς τη βελτίωσης της συμπεριληπτικότητας σε ευρωπαϊκές πόλεις που ακολούθησαν τη στρατηγικής της Ε.Ε., όπως το Βερολίνο, η Στοκχόλμη, η Βαρκελώνη, το Σαλτζμπουργκ (Αυστρία) και το Γκετενμποργκ (Σουηδία), υπάρχουν ακόμα εμπόδια που χρειάζεται να ξεπεραστούν και διακρίσεις να εξαλειφθούν. Γι' αυτό το λόγο, η Ε.Ε. προχώρησε σε επέκταση της δράσης της και το Μάρτιο του 2021 υιοθέτησε τη «Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030».

Η συνέχεια του εγχειρήματος στοχεύει στο να συνεχίσουν τα κράτη-μέλη ότι κατέκτησαν την προηγούμενη δεκαετία αλλά και να δοθεί λύση στις νέες προκλήσεις της εποχής, πάντα με γνώμονα την καθολική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στο κοινωνικό σύνολο.

Ωστόσο, αν και στην υπόλοιπη Ευρώπη οι δράσεις και οι ενέργειες για προσβασιμότητα αποδεικνύονται ταχύτερες και εύστοχες, παρατηρείται ότι για την Ελλάδα δεν αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για τις δημόσιες Αρχές. Διαπιστώνεται πως τα τελευταία χρόνια, παρότι πραγματοποιούνται κάποιες προσπάθειες έχουν περισσότερο αποσπασματικό χαρακτήρα και δεν εντάσσονται σε ένα ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο προσβασιμότητας (Κουρής,2015).

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα αξιοσημείωτα παραδείγματα προσβάσιμων πόλεων αποτελούν η Κομοτηνή, το Ρέθυμνο και το νησί της Σύρου.

3.1 Κομοτηνή

Η Κομοτηνή το 2021 διακρίθηκε στα Ευρωπαϊκά Βραβεία Προσβάσιμων πόλεων (Access City Awards), στην ειδική κατηγορία «η πόλη που αντιμετώπισε την προσβασιμότητα ως ευκαιρία» (Πουλιόπουλος,2021). Στα Ευρωπαϊκά Βραβεία προσβάσιμων πόλεων, έχουν το δικαίωμα συμμετοχής πόλεις της Ευρώπης με περισσότερους από 50.000 κατοίκους, που δράττονται της ευκαιρίας να αναλάβουν πρωτοβουλίες για να δημιουργήσουν μία κοινότητα χωρίς εμπόδια και ένα καλύτερο μέρος για να ζει και να εργάζεται κάποιος (European Commission.eu, 2020). Στην πόλη από το 2002 έχουν τοποθετηθεί πάνω από 800 ράμπες στα κεντρικότερα σημεία της πόλης, σε σχολεία, εκκλησίες καθώς επίσης δημιουργήθηκαν και θέσεις parking για ΑμεΑ. Επιπλέον, σε συνέχεια της δημιουργίας προσβάσιμων δημοτικών υποδομών, πολλοί επιχειρηματίες της εστίασης δραστηριοποιήθηκαν ως προς την προσβασιμότητα της επιχείρησής τους. Το γεγονός αυτό όχι μόνο διευκολύνει τα άτομα με αναπηρία στην κοινωνική τους ζωή αλλά ενισχύει και την κατάρριψη των κοινωνικών προκαταλήψεων ως προς τα ΑμεΑ της πόλης. Στην Κομοτηνή, εδρεύει και ο Σύλλογος Ατόμων με Κινητικά Προβλήματα και Φίλων Ν. Ροδόπης «Περπατώ», ο οποίος δραστηριοποιείται στην περιοχή εδώ και 20 χρόνια. Το σημαντικότερο επίτευγμα του Συλλόγου, που ενισχύει και τον προσβάσιμο τουρισμό της περιοχής αποτελεί το «Κέντρο Εκπαίδευσης Αυτόνομης Διαβίωσης ΑμεΑ» (Πουλιόπουλος,2021). Το Κέντρο επισκέπτονται άτομα από όλη την Ελλάδα, είτε με εκ γενετής κινητικά προβλήματα είτε που αποκτήθηκαν μετά από ατύχημα και τους εκπαιδεύουν ως προς τον τρόπο να κινηθούν με το αμαξίδιο, πως να σηκωθούν αν πέσουν, πως να αυτοεξυπηρετούνται, ακόμα και πως να οδηγούν καλύτερα (Πουλιόπουλος,2021). Ο Δήμος Κομοτηνής διαθέτει μια μεγάλη ακτογραμμή παραλιών που είναι εκ φυσικής διαμόρφωσης προσβάσιμες σε όλους, ωστόσο στην παραλία «Φανάρι» έχει μεριμνήσει για εγκατάσταση διαδρόμου με το μηχανισμό SeaTrack που βοηθά τα άτομα με περιορισμένη κινητικότητα να μπουν στη θάλασσα, καθώς και για προσβάσιμες ντουζιέρες και τουαλέτες. Επιπροσθέτως, η Κομοτηνή πρωτοπορεί αναπτύσσοντας τον προσβάσιμο αθλητικό και πολιτισμικό τουρισμό με τη διοργάνωση Ημιμαραθωνίων και Μαζικής Συμμετοχής Αγώνα, το Komorun. Η συμβολή των εθελοντικών ομάδων στην παραπάνω δράση κρίνεται πολύ σημαντική καθώς είναι διαθέσιμοι για επικοινωνία με τους επισκέπτες. Στην πόλη κυκλοφορεί επιπλέον δημοτική συγκοινωνία που εξυπηρετεί τα ανάπηρα άτομα και διευκολύνει τη μετακίνησή τους. Κάθε χρόνο, ο δήμος κάνει ένα ακόμη βήμα ώστε η πόλη να γίνεται όλο και πιο «φιλική» προς όλους (VisitKomotini.com).

3.2 Ρέθυμνο

Η τοπική Αυτοδιοίκηση του Δήμου Ρεθύμνου σε συνεργασία με τον Ε.Σ.ΑμεΑ και στα πλαίσια του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας «Ελλάδα-Κύπρος 2007-2013» προχώρησε στην υλοποίηση παρεμβάσεων για την ανάπτυξη και τη βελτίωση των συνθηκών προσβασιμότητας υποδομών σε χώρους και υπηρεσίες. Αυτό είχε ως όφελος όχι μόνο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος αλλά και την βελτίωση της καθημερινότητας των

ατόμων με αναπηρία που κατοικούν στην πόλη (Κουρής, 2015). Ο Δήμος Ρεθύμνου δημιούργησε, συνεργατικά με την αδελφοποιημένη περιοχή της Αγίας Νάπας, έναν Τουριστικό Οδηγό Προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία. Ο Οδηγός διατίθεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή και είναι προσβάσιμος σε άτομα με οπτική ή ακουστική βλάβη. Επιπλέον, ο Οδηγός προσφέρει τις απαραίτητες πληροφορίες για προσβάσιμα και σημαντικά αξιοθέατα και μνημεία, υποδομές διαμονής και εστίασης, μετακίνησης και ιατρικής περίθαλψης όπου είναι προσβάσιμες σε άτομα με οποιαδήποτε μορφή αναπηρίας, προτεινόμενες εκδρομές σε κοντινές περιοχές και γενικότερα επιλογές για άνετες και ασφαλείς διακοπές για όλους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στη δημιουργία του Οδηγού συμμετείχαν ενεργά άτομα με αναπηρία, από το στάδιο του σχεδιασμού έως το στάδιο της υλοποίησης και της αξιολογήσεως. Το γεγονός αυτό αποτελεί μία πρακτική-πρότυπο και ενισχύει την προσέλκυση τουριστών με αναπηρία στο Ρέθυμνο. Μέσω της προσβασιμότητας σε σημαντικές δραστηριότητες της πόλης οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τον πολιτισμό, την κουλτούρα, τη γαστρονομία και την αυθεντική κρητική φιλοξενία. Τα τεχνικά έργα που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των πολιτών με αναπηρία αλλά και των τουριστών στο Ρέθυμνο υλοποιήθηκαν στο ιστορικό φρούριο της Φορτέζας, στη Δημοτική πινακοθήκη της πόλης, στο Γενικό Νοσοκομείο του Ρεθύμνου και στη γύρω περιοχή, επιτεύχθηκε πρόσβαση σε 3 παραλίες του Ρεθύμνου (Άγιος Βασίλειος Πλακιάς, Ρέθυμνο Παραλία Χώρας, Άγιος Βασίλειος-Αγία Άννα) μέσω προσβάσιμων διαδρόμων για άτομα με κινητική δυσκολία και τοποθετήθηκαν ηχητικά συστήματα ειδοποίησης σε σηματοδότες, σε κεντρικά σημεία της πόλης που εξυπηρετούν άτομα με οπτική βλάβη.

3.3 Σύρος

Το νησί της Σύρου, με πρωτεύουσα την Ερμούπολη, όπου αποτελεί και πρωτεύουσα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, το 2021 απέσπασε από τη διοργάνωση των Tourism Awards, το βραβείο προσβασιμότητας στην κατηγορία «Sustainability». Ωστόσο, η πορεία του νησιού προς το να γίνει προσβάσιμο ξεκίνησε περίπου 11 χρόνια πριν και από την προτροπή για δράση του κυρίου Ρούσσου Νίκου, κάτοικο του νησιού, έπειτα από ατύχημα που τον κατέστησε ανάπηρο.

Τα τελευταία χρόνια έχει πραγματοποιηθεί ανάπλαση του παραλιακού μετώπου του νησιού προκειμένου να είναι προσβάσιμο όχι μόνο σε άτομα με κινητικά προβλήματα αλλά και σε άτομα με οπτική βλάβη (PortofSyros.gr). Πλέον, όπως δηλώνει ο Αντιδήμαρχος Τουρισμού της Σύρου κύριος Κουταβάς Ν., σχεδόν παντού υπάρχουν ράμπες και όλο το παραλιακό μέτωπο αλλά και οι χώροι του παραλιακού μεγάρου είναι προσβάσιμοι σε όλους (BusinessDaily.gr, 2020). Επιπλέον, μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων ο Δήμος έχει προμηθευτεί τέσσερα μηχανήματα Seatrac, όπου έχουν τοποθετηθεί στην παραλία του Γαλησσά, της Βάρης, των Αγκαθωπών και του Βούλγαρη, δίνοντας με αυτό τον τρόπο την δυνατότητα επιλογής να απολαύσουν τη θάλασσα και τον ήλιο οι κάτοικοι και οι τουρίστες με αναπηρία. Μία από τις σημαντικότερες δράσεις προσβασιμότητας που υλοποιήθηκαν επιτυχώς στο νησί αφορά στην πρόσβαση της Άνω Σύρου. Τη δράση αυτή χρηματοδότησε η Ιερά Μητρόπολη της Σύρου δωρίζοντας ειδικά αναβατόρια, τα οποία μπορούν να μεταφέρουν τους χρήστες με τα αμαξίδια στο μεσαιωνικό οικισμό της Άνω

Σύρου, που κατά βάση αποτελείται από πολλά επίπεδα με σκαλοπάτια. Το αναβατόριο είναι διαθέσιμο για όποιον το επιθυμεί κατόπιν ραντεβού.

Το 2020 μάλιστα υλοποιήθηκε η ιδέα του κυρίου Ρούσσου ώστε να πραγματοποιηθεί η προβολή του νησιού ως προσβάσιμος τουρισμός για ΑμεΑ μέσω ενός video. Το video πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία των Δήμου Σύρου – Ερμούπολης, της ΜΚΟ «Άγωνα Γραμμή-Γόνιμη» και της πλατφόρμας ExtraMilers. Μέσω του video προβάλλεται ο τρόπος μετακίνησης προς το νησί, δραστηριότητες που μπορεί ένα άτομο με αναπηρία να υλοποιήσει, αξιοθέατα που μπορεί να επισκεφθεί, προσβάσιμες παραλίες και εστιατόρια.

Η Σύρος έχει συνειδητοποιήσει τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη του προσβάσιμου τουρισμού και κάθε χρόνο θέτει υψηλούς στόχους και εξελίσσεται ως προορισμός. Ωστόσο, περιθώρια βελτίωσης πάντα υπάρχουν και στις νησιωτικές περιοχές η βελτίωση έγκειται περισσότερο στους ιδιωτικούς φορείς, στα καταλύματα και τα εστιατόρια. Ακόμη κι αν οι δημοτικές υποδομές αναπλαστούν, είναι σημαντικό να υπάρχουν φιλικά προς τα ΑμεΑ καταλύματα για να μπορούν να φιλοξενηθούν χωρίς δυσκολία.

3.4 Access City Award 2022 – Λουξεμβούργο

Τα Ευρωπαϊκά Βραβεία Προσβάσιμων πόλεων δημιουργήθηκαν το 2010 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία. Η δημιουργία του διαγωνισμού και των βραβείων έχει ως στόχο την αφύπνιση, προώθηση και λήψη πρωτοβουλιών προκειμένου πόλεις της Ευρώπης με πάνω από 50.000 κατοίκους να γίνουν καθολικά προσβάσιμες. Το βραβείο ενθαρρύνει και λειτουργεί ως ένδειξη διασφάλισης ότι μία πόλη προσφέρει ισάξια πρόσβαση και ελευθερία σε όλους. Το φόρουμ και ο διαγωνισμός είναι μια καλή ευκαιρία ώστε η μία πόλη να ενθαρρύνει και να εμπνεύσει την άλλη, αλλά και να ανταλλάξουν ιδέες για καλές πρακτικές (European Commission).

Για το έτος **2022** το **βραβείο** της πιο προσβάσιμης ευρωπαϊκής πόλης απέσπασε το **Λουξεμβούργο**. Το Λουξεμβούργο έθεσε την προσβασιμότητα ως προτεραιότητα και πέτυχε. Με την προσέγγιση «Σχεδιασμός για όλους» επιτυγχάνει να συμπεριλάβει σε βασικές δραστηριότητες και τα άτομα με αναπηρία, όπως τη μετακίνηση μέσα στην πόλη και τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή. Πιο συγκεκριμένα, το Λουξεμβούργο ενσωμάτωσε πιο χαμηλά σε ύψος λεωφορείο, που διαθέτουν, εξοπλισμένα με ράμπα και ενέταξε οπτικοακουστικές ανακοινώσεις τόσο μέσα στα λεωφορεία όσο και στις στάσεις αναμονής αυτών. Επιπλέον, σε ότι αφορά τα πολιτικά δρώμενα φρόντισε ώστε όλες οι πληροφορίες για πολιτικές αποφάσεις να είναι προσβάσιμες και στη νοηματική γλώσσα αλλά και σε απομαγνητοφωνημένο κείμενο. Σε τακτά χρονικά διαστήματα, η πόλη ενθάρρυνε τους πολίτες να καταθέτουν την άποψή τους προκειμένου να είναι βέβαιο ότι οι δράσεις έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα (European Commission).

Το βραβείο απονέμεται στην πόλη όπου όχι μόνο ευαπόδεικτα αποδεικνύει την προσβασιμότητα σε θεμελιώδεις διαστάσεις της καθημερινής ζωής αλλά και που διατηρεί ένα πλάνο για περαιτέρω βελτίωση και εξέλιξη μελλοντικά.

Άλλες πόλεις της Ευρώπης που έχουν βραβευτεί για την προσβασιμότητα τους τα προηγούμενα χρόνια είναι το Γιενσεπινγκ (Σουηδία, 2021), η Βαρσοβία (Πολωνία, 2020), η Μπρεντά (Ολλανδία, 2019) και η Λυόν (Γαλλία, 2018).

3.5 Διεθνείς Πρακτικές Ανάπτυξης Προσβάσιμου Τουρισμού

Ο προσβάσιμος τουρισμός αποτελεί μέρος και μία από τις βασικές προϋποθέσεις της αειφόρου ανάπτυξης και της βιώσιμης τουριστικής πολιτικής. Ο όρος της αειφόρου ανάπτυξης δε θα έπρεπε να επικεντρώνεται μονοδιάστατα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, εφόσον κύριος στόχος της είναι η ευημερία του ανθρώπου και η ενσωμάτωσή του στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη διατηρώντας παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος (Χριστοφή, 2013).

Οι δημιουργοί των τουριστικών στρατηγικών χρειάζεται να θέσουν σε προτεραιότητα την ανάγκη για άμεση και ευρεία απομάκρυνση όλων των εμποδίων στον τουρισμό για τα άτομα με αναπηρία. Το κλειδί για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η εφαρμογή των σωστών πολιτικών (Buhalis & Darcy, 2012).

Επιπλέον, παρατηρείται η ανάγκη να αναγνωριστεί το κενό που ελλοχεύει στις πρακτικές τουριστικής συμπερίληψης και την έρευνα, όπου δίνεται περισσότερο βάση στην προσβασιμότητα υποδομών και όχι τόσο σε πρακτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία. Υπάρχουν αποδείξεις ότι τα άτομα με αναπηρία επιθυμούν να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη και εφαρμογή συμπεριληπτικών πρακτικών στον τομέα του τουρισμού (Ambrose, Darcy & Buhalis, 2012).

Κάποιες στρατηγικές τις οποίες μπορούν να ακολουθήσουν και να θέσουν σε εφαρμογή οι τουριστικοί φορείς ώστε να εναρμονιστούν καλύτερα με τις αρχές ενός καθολικού σχεδιασμού περιλαμβάνουν τα εξής (Darcy, Cameron & Pegg, 2010):

- ❖ Ενσωμάτωση ενός σχεδιασμού χωρίς εμπόδια ήδη από το αρχικό στάδιο της διαδικασίας σχεδίασης.
- ❖ Απόκτηση γνώσεων περί του σχετικού νομικού πλαισίου και γνώση των διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων προσβασιμότητας.
- ❖ Συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία ως μέλη στην ομάδα σχεδιασμού.
- ❖ Συμμετοχή τουλάχιστον ενός ειδικού στην προσβασιμότητα στην ομάδα σχεδιασμού.
- ❖ Υπέρβαση των προτύπων όπου αυτό κρίνεται εφικτό.
- ❖ Επέκταση της προσβασιμότητας πέρα από το χώρο στάθμευσης.
- ❖ Ενσωμάτωση της προσβασιμότητας και σε εξωτερικά περιβάλλοντα.
- ❖ Σχεδιασμό για ένα αδιάκοπο «μονοπάτι» ταξιδιωτικής εμπειρίας των συμμετεχόντων.
- ❖ Εξέταση της αισθητικής και των περιβαλλοντικών αξιών κατά τη διαδικασία σχεδίασης και
- ❖ Διαβεβαίωση ότι όλα τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν κατά της διαδικασία κατασκευής συμμορφώνονται με τα κατάλληλα πρότυπα.

Η ύπαρξη δικτύων και διεθνών συνεργασιών κρίνονται απαραίτητες για την επιτυχή και αμεσότερη υλοποίηση προσβάσιμων τουριστικών πρωτοβουλιών. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της σύμπραξης, του συνδυασμού ικανοτήτων και διάθεσης τουριστικών προϊόντων μπορούν να βοηθήσουν τους ενδιαφερόμενους εξοικονομώντας τους χρόνο και προσπάθεια, καθώς δε θα χρειάζεται σε κάθε ταξίδι τους να «ανακαλύψουν ξανά τον τροχό» από μεμονωμένες προσπάθειες αλλά θα επωφελούνται μιας παγκόσμιας συνεργασίας που προσφέρει προσβάσιμο τουρισμό (Buhalis, Ambrose & Darcy 2012).

Συγκεκριμένες συνθήκες όπως μία στοχευμένη δημόσια πολιτική ή κατάλληλες επιχειρηματικές αποφάσεις δύνανται να ενισχύουν την ανάπτυξη πρωτοβουλιών που στόχο έχουν την δημιουργία ενός προσβάσιμου τουριστικού περιβάλλοντος. Μερικές καλές πρακτικές που εφαρμόστηκαν στην πράξη, σε διάφορους τομείς, και καθιστούν τον προσβάσιμο τουρισμό πραγματικότητα είναι (UNWTO,2015):

Τομέας προώθησης – Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έχει δημιουργήσει ένα εθνικό τουριστικό φορέα προβολής της χώρας ως τουριστικό προορισμό (VisitEngland.com). Ο φορέας αυτός δημιούργησε βραβεία διάκρισης στην κατηγορία «Προσβασιμότητα» στον τουρισμό, προκειμένου να ενθαρρύνει τα εγχώρια εμπλεκόμενα μέρη να ευαισθητοποιηθούν και να δράσουν ώστε η επιχείρησή τους να είναι προσβάσιμη σε όλους.

Τομέας έρευνας– Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ο οργανισμός Open Door Organization (ODO) διεξάγει έρευνες σχετικά με τη ζήτηση του προσβάσιμου τουρισμού στη χώρα, με στόχο να αναδειξεί τη δυνητική οικονομική αποδοτικότητα της συγκεκριμένης αγοράς.

Τομέας εκπαίδευσης – Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό (ENAT) είναι ο οργανισμός που συντονίζει το πρώτο ευρωπαϊκό εγχείρημα, στο οποίο συμμετέχουν διάφορες πόλεις της Ευρωπαϊκής Ηπείρου με σκοπό να λάβουν ευρωπαϊκό πιστοποιητικό εκπαίδευσης στον προσβάσιμο τουρισμό.

Τουριστικά γραφεία – Το ισπανικό τουριστικό γραφείο «Viajes 2000» αποτελεί το πρώτο πρακτορείο της χώρας που ενσωμάτωσε και ειδικεύτηκε σε προσβάσιμες ταξιδιωτικές υπηρεσίες, που επικυρώθηκαν από ειδικούς.

Τομέας διαμονής – Η επιχειρησιακή στρατηγική της σκανδιναβικής ξενοδοχειακής αλυσίδας “Scandic” αποτελεί αδιαμφισβήτητο υπόδειγμα καταλύματος εφόσον ακολουθεί 102 πρότυπα προσβασιμότητας, διαθέτει πρεσβευτή προσβασιμότητας, τον κύριο Berglund Magnus και έχει εκπαιδεύσει όλο το προσωπικό των ξενοδοχείων ώστε να είναι ικανό να βοηθήσει σε οποιαδήποτε περίπτωση και να κάνει τη διαμονή όλων των επισκεπτών, με αναπηρία ή χωρίς, όσο το δυνατόν πιο άνετη.

Τομέας μεταφορών – Η πρωτοβουλία Eurotaxi εφαρμόστηκε σε όλη την ισπανική επικράτεια και αποτελεί μία σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού φορέα. Μέσα από αυτή τη συνεργασία επιτυχώς δημιουργήθηκε ένας στόλος ταξί, προσβάσιμων σε άτομα με κινητικές δυσκολίες και με αφορμή

την επιτυχημένη εφαρμογή αυτής της πρωτοβουλίας αναθεωρήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο μεταφορών στη χώρα.

Προορισμοί – Η Ιαπωνία έχει καταφέρει ως χώρα να θεωρείται συνυφασμένος ο όρος της φιλοξενίας με την προσβασιμότητα, εφόσον καθολικά εφαρμόζει πρακτικές προσβασιμότητας σε όλους τους χώρους φιλοξενίας, όπως επεξηγηματικές πινακίδες, μετάφραση σε άλλη γλώσσα, διαφορετικό πολιτισμό κ.α.

Τομέας τουριστικών πληροφοριών – Η πόλη του Quebec στον Καναδά, διαθέτει έναν δίγλωσσο τουριστικό οδηγό, τον «The Accessible Road» ο οποίος διευκολύνει και προωθεί το ταξίδι στην πόλη παρέχοντας πληροφορίες για προσβάσιμο τουρισμό που έχει εξετασθεί από ειδικούς. Επιπλέον, παρέχει εκπαίδευση συνοδείας ατόμων με αναπηρία κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Τομέας τουριστικών δραστηριοτήτων – Ένα πρωτότυπο εγχείρημα έλαβε χώρα στο νομό Hérault της νότιας Γαλλίας, με τίτλο «Open sea for all» με στόχο τον ανασχεδιασμό των παραλιών της περιοχής προκειμένου να είναι προσβάσιμες σε όλους, σύμφωνα με τις βασικές αρχές του καθολικού σχεδιασμού. Το εγχείρημα αυτό βρήκε ανταπόκριση τόσο στις ανάγκες των τουριστών όσο και των κατοίκων της περιοχής.

Οι παραπάνω είναι μερικές από τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως και αναμφίβολα κάποιες από αυτές μπορούν να εφαρμοστούν και στον ελλαδικό χώρο.

Ωστόσο, προκειμένου οι καλές πρακτικές προσβασιμότητας να χαρακτηρίζονται επιτυχημένες και να λειτουργούν προς όφελος όλων των πολιτών, δύνανται να εξετάζονται και να αξιολογούνται με βάση τα παρακάτω κριτήρια (UNWTO,2021):

✚ Τη σύμπραξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.

Μία πρακτική μπορεί να υλοποιηθεί είτε μόνο από έναν δημόσιο φορέα, είτε μόνο από έναν ιδιωτικό φορέα, είτε από μία συνεργασία των δύο παραπάνω, είτε να συνεργαστούν οι παραπάνω με οργανισμούς που εκπροσωπούν τα δικαιώματα και τις ανάγκες ανάπηρων ατόμων, καθώς και με ειδικούς στην προσβασιμότητα όπου οι ίδιοι είναι ανάπηρα άτομα.

✚ Την εκπαίδευση εμπλεκόμενων/προσωπικού σχετικά με την προσβασιμότητα.

Οι φορείς υλοποίησης της εκάστοτε καλής πρακτικής είναι ωφέλιμο να προσφέρουν σχετική εκπαίδευση ή και σεμινάρια σε εργαζόμενους, συνεργάτες και κάθε εμπλεκόμενο που συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα στο έργο.

✚ Την εφαρμογή της προσβασιμότητας.

Πριν από κάθε υλοποίηση και εφαρμογή μίας πρακτικής κρίνεται απαραίτητος ο σχεδιασμός από ειδικούς, εξέταση πριν την τελική εφαρμογή καθώς και συστηματική αξιολόγηση από τους

χρήστες προκειμένου η εμπειρία να αναπροσαρμόζεται και να βελτιώνεται ανάλογα τις ανάγκες που προκύπτουν.

✚ Τη διαχρονική βιωσιμότητα της πρακτικής.

Ο μακροπρόθεσμος οικονομικός σχεδιασμός μίας πρακτικής και η χρηματοδότηση είτε από δημόσιο είτε από ιδιωτικό φορέα, είναι εξίσου μεγάλης σημασίας, προκειμένου η πρακτική να είναι βιώσιμη μελλοντικά.

✚ Την πιθανότητα αναπαραγωγής της πρακτικής και σε άλλες περιοχές.

Η καλή πρακτική προσβασιμότητας χρειάζεται να διαθέτει εκείνα τα χαρακτηριστικά που την καθιστούν εφαρμόσιμη σε παγκόσμιο επίπεδο. Για να υιοθετηθεί μία καλή πρακτική και από άλλη πόλη κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη διαστάσεων, ικανών να εφαρμοστούν σε παρόμοιες πρωτοβουλίες.

Με τα παραπάνω κριτήρια αξιολόγησε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού καλές πρακτικές που εφαρμόστηκαν σε διάφορες περιοχές ανά τον πλανήτη, όπως στην Ισπανία, στην Κροατία και στην Κόστα Ρίκα. Πιο συγκεκριμένα, στην Ισπανία, το Δίκτυο Εθνικών Πάρκων του Επαρχιακού Συμβουλίου της Βαρκελώνης προσάρμοσε περιπατητικές διαδρομές και παιδαγωγικά προγράμματα για άτομα με αναπηρία σε πέντε εθνικά πάρκα. Στην Κροατία, στο πάρκο Bliznec, το μονοπάτι που διασχίζει το δάσος μετατράπηκε σε προσβάσιμο για άτομα με κινητική αναπηρία μαζί με προσβάσιμο χώρο στάθμευσης, προσβάσιμο εστιατόριο και προσβάσιμων σημείων πληροφόρησης. Τέλος, στην Κόστα Ρίκα μία μη κυβερνητική οργάνωση προκειμένου να ενθαρρύνει τα άτομα με αναπηρία να απολαμβάνουν περισσότερες τουριστικές εμπειρίες λάνσαρε ένα έργο με στόχο τη συμπεριληπτικότητα στις παραλίες της χώρας, δημιουργώντας καινοτόμες προσβάσιμες υποδομές και εξοπλισμό από ανακυκλώσιμο πλαστικό (UNWTO,2021).

Τέλος, άξια αναφοράς είναι και η συμβολή του ENAT στην προώθηση του προσβάσιμου τουριστικού τομέα:

Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό – European Network for Accessible Tourism (ENAT)

Ο οργανισμός ENAT ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 2006 ως μία πρωτοβουλία εννέα τουριστικών οργανισμών από έξι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2008 καταχωρήθηκε στο Εμπορικό Δικαστήριο των Βρυξελλών, ως μη κυβερνητική οργάνωση με την επωνυμία «Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό» (Accessibletourism.org). Η αποστολή του ENAT είναι να καταστήσει τους ευρωπαϊκούς τουριστικούς προορισμούς, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες προσβάσιμα σε όλους τους ταξιδιώτες καθώς και να προωθήσει τον προσβάσιμο τουρισμό σε διεθνές επίπεδο.

Καταλήγοντας, κάθε προσπάθεια και εφαρμογή καλής πρακτικής, είτε σε τοπικό είτε σε παγκόσμιο επίπεδο, κρίνεται σημαντικά ωφέλιμη ώστε να λειτουργήσει ως πρότυπο και για άλλες

πόλεις – τουριστικούς προορισμούς. Απαραίτητη είναι η σύμπραξη ευρωπαϊκών και παγκόσμιων φορέων με ιδιωτικούς, για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων. Αν και η Ελλάδα, σε επίπεδο προσβασιμότητας έχει ακόμα μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης και βελτίωσης, φαίνεται πως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η μέθοδος της βράβευσης προορισμών για την καινοτομία και τις πρωτοβουλίες τους για συμπερίληψη όλων των πολιτών επιφέρουν ως αποτέλεσμα υγιή ανταγωνισμό και διαχρονική βιωσιμότητα.

Κεφάλαιο 4^ο : Ο Προσβάσιμος Τουρισμός στην Ελλάδα

4.1 Η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα

Ο τουρισμός για την Ελλάδα αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της, συμβάλλοντας κυρίως στο ΑΕΠ της χώρας και όπου χρόνο με το χρόνο προσθέτει όλο και περισσότερα κέρδη. Τα αποτελέσματα στατιστικών ερευνών εθνικών οργανισμών αποδεικνύουν ότι η τουριστική δραστηριότητα αποτελεί έναν κλάδο δυναμικό και ευπροσάρμοστο σε κάθε δυσκολία, όπως είναι η οικονομική κρίση ή η πανδημία του Covid-19. Σε μακροπρόθεσμη βάση ο τουρισμός στην Ελλάδα επιβεβαιώνει την ανθεκτικότητα και την ευελιξία του. Μάλιστα, σύμφωνα με τον πρόεδρο του ΣΕΤΕ η ελληνική τουριστική δραστηριότητα δεν είναι εποχική αλλά δωδεκάμηνης διάρκειας, γι' αυτό το λόγο είναι σημαντικό να επικοινωνηθεί ότι ο τουρισμός στη χώρα δε σταματάει και ξεκινάει ξανά, αλλά λειτουργεί όλο το χρόνο σημειώνοντας κάποιους μήνες κορύφωσης.

Ο ελληνικός τουρισμός χαρακτηρίζεται κυρίως από τη μαζικότητα και το μοντέλο των «4S» (Sea,Sand,Sun,Sex). Η νοοτροπία αυτή κυριαρχεί εδώ και πολλές δεκαετίες, σε συνδυασμό με την τουριστική «εκμετάλλευση» των πολιτιστικών μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς. Από τη δεκαετία του 1980 κι έπειτα ξεκίνησαν να κάνουν την εμφάνισή τους διαφορετικές μορφές τουρισμού, πιο ήπιας έντασης με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος, την αειφορία, την επαφή του ανθρώπου με τη φύση (Βελισσαρίου, 2000). Ωστόσο, οι εμπλεκόμενοι φορείς τουρισμού όπως το Υπουργείο Τουρισμού, ο ΕΟΤ, ο ΣΕΤΕ κ.α. τα τελευταία χρόνια επιδιώκουν να διευρύνουν και να αναπροσαρμόσουν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν αναζητώντας νέες στρατηγικές. Η τουριστική ανάπτυξη καθώς και η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών είναι επιτακτική ανάγκη για τη συνέχιση της ανοδικής πορείας της εθνικής οικονομίας.

Ένας από τους τομείς που αποτελεί ευκαιρία για τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα είναι και αυτός του προσβάσιμου τουρισμού, όχι μόνο για τα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά του οφέλη που αναφέρονται παραπάνω αλλά και καθώς γιατί ο πληθυσμός των ατόμων με αναπηρία ολοένα και αυξάνεται και αποτελεί φαινόμενο που επηρεάζει όλες τις κύριες εισερχόμενες αγορές-στόχους (Darcy & Dickson, 2009).

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα αναγνωρίζει νομικά τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, καταβάλλει προσπάθειες με συμμετοχή στην αποδοχή Ευρωπαϊκών Νόμων, οδηγιών και διακηρύξεων που υποστηρίζουν τα Άτομα με Αναπηρία, όπως τη διακήρυξη του ΟΗΕ, εξακολουθεί να μην βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες σε ότι αφορά την προσβασιμότητα στον τουρισμό (Naniopoulos, Tsalis & Nalmpantis, 2016).

Επιπλέον, παρότι η Ελλάδα αναπτύσσεται τουριστικά σε σχέση με εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως υπαίθρου, συνεδριακό ή αθλητικό, δε φαίνεται να διευκολύνει τα άτομα με αναπηρία στο να ταξιδέψουν και να βιώσουν την εμπειρία. Ενώ η χώρα αποτελεί πόλο έλξης για τουρίστες απ' όλο τον κόσμο κάθε άλλο παρά φιλική δε φαίνεται να είναι για τους τουρίστες με

αναπηρία, κυρίως λόγω των μη προσβάσιμων υποδομών. Οι δημόσιοι αλλά και οι ιδιωτικοί φορείς χρειάζεται να αντιμετωπίσουν την προσβασιμότητα σε τουριστικές εγκαταστάσεις, καταλύματα, υπηρεσίες ως μια μορφή επιχειρηματικότητας που θα επιφέρει ανάπτυξη κοινωνικοοικονομική (Αθανασίου, 2015).

Το 2008, μετά από μακροχρόνια και ενδελεχή έρευνα, η Ε.Σ.Α.μεΑ. στα πλαίσια του έργου με τίτλο «Προσβάσιμες Διαδρομές Κοινωνικής Ένταξης ΑμεΑ» δημοσίευσε έναν οδηγό Προσβάσιμων Ψυχαγωγικών Δραστηριοτήτων στην Ελλάδα, ο οποίος συμπεριλαμβάνει προσβάσιμα σε όλους ξενοδοχεία, αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, πάρκα, χώρους διασκέδασης, εστιατόρια, καφέ κ.α. σε 52 πόλεις της χώρας. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων το 2020 το Ξενοδοχειακό Δυναμικό της Ελλάδας ανερχόταν σε 10.052 ξενοδοχεία, κατηγοριών από 5 έως 1 αστέρα. Μεταξύ αυτών, περίπου μόνο 200 είναι προσβάσιμα σε Άτομα με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.).

Το Ινστιτούτο Ερευνών και Προβλέψεων τον Ιούλιο του 2021 πραγματοποίησε μία έρευνα σχετικά με την προσβασιμότητα σε ξενοδοχεία της Ελλάδας για εμποδιζόμενα άτομα. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή ενώ το 90% των ξενοδοχείων που συμμετείχαν στην έρευνα έχει διαμορφώσει την εξωτερική πόρτα κατάλληλα ώστε να χωράει αμαξίδιο, δε φαίνεται να έχει μεριμνήσει το ίδιο για την τοποθέτηση ράμπας στην κύρια είσοδο ή σε ειδική διαδρομή για άτομα με προβλήματα όρασης. Επιπλέον, ενώ υπάρχει αρκετός χώρος στο lobby των ξενοδοχείων ώστε να κινείται ένα αμαξίδιο άνετα και χωρίς την ύπαρξη παχιών χαλιών που δυσκολεύουν την κίνηση (ποσοστό 65,7%), δεν υπάρχει σε ικανοποιητικό ποσοστό (34,4%) ανεγκυστήρας που να χωρά αμαξίδιο, δηλαδή με άνοιγμα μεγαλύτερο των 90 εκατοστών. Απογοητευτικό δε είναι το γεγονός ότι για άτομα με άλλα είδη αναπηρίας, όπως απώλεια όρασης, δεν υπάρχει η κατάλληλη σήμανση ή ηχητική αναγγελία σε ανεγκυστήρα. Πιο συγκεκριμένα, μόλις 14,8% των ξενοδοχείων διαθέτουν σήμανση για άτομα με προβλήματα όρασης ενώ στο 17% αυτών, υπάρχει ηχητική αναγγελία των ορόφων. Παρόμοιο πρόβλημα εντοπίζεται και στο επισιτιστικό τμήμα, όπου η μέριμνα για άτομα με κινητική δυσκολία είναι μεγαλύτερη ενώ για άτομα με αισθητηριακή βλάβη σχεδόν μηδαμινή.

Σε ότι αφορά την κατάρτιση του προσωπικού για παροχή βοήθειας σε ΑμεΑ μόνο το 18,1% των ξενοδόχων δήλωσε ότι υπάρχει προσωπικό κατάλληλα εκπαιδευμένο να παρέχει βοήθεια σε Άτομα με Αναπηρία. Το θετικό ωστόσο είναι, ότι ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 59% έδειξε ενδιαφέρον συμμετοχής του προσωπικού του σε πρόγραμμα που στοχεύει στην εκπαίδευση για παροχή βοήθειας σε ΑμεΑ.

Η αδυναμία εφαρμογής ή μη τήρησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων και σχεδίων δράσης προσβασιμότητας σε τουριστικές υπηρεσίες δεν έγκειται στο γεγονός ότι τα ίδια τα εργαλεία θεωρούνται αποτυχημένα αλλά στην έλλειψη αντίληψης των αρμόδιων κρατικών φορέων ως προς τη σημαντικότητα της τουριστικής αγοράς ατόμων με αναπηρία. Η συνεργασία και η αφοσίωση στην απρόσκοπτη διατήρηση έργων προσβασιμότητας, τόσο από ιδιωτικούς όσο και από δημόσιους φορείς, είναι καθοριστικής σημασίας για προσβάσιμες τουριστικές υπηρεσίες (European Commission, 2015).

4.2 Πιστοποιητικό Προσβασιμότητας - Accessibility Pass

Το **Accessibility Pass** είναι ένα διεθνές σχέδιο πιστοποίησης το οποίο κατατάσσει το επίπεδο προσβασιμότητας ξενοδοχείων και συνεδριακών κέντρων, βάσει των υποδομών τους, των προσφερόμενων υπηρεσιών και του καταρτισμένου προσωπικού που διαθέτουν σε θέματα αναπηρίας. Στόχος της πιστοποίησης είναι να βοηθήσει τα άτομα με αναπηρία να αναγνωρίσουν ευκολότερα τα ξενοδοχεία και τα συνεδριακά κέντρα που μπορούν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τους και να καταστήσει την όλη εμπειρία φιλοξενίας πιο εύκολη και πιο φιλική προς αυτούς (Greek Travel Pages). Η πιστοποίηση του Accessibility Pass έχει αναπτυχθεί με πρωτοβουλία της εταιρίας PeopleCert σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες του Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Καραμανώλη, 2015). Η ισχύς της πιστοποίησης έχει διάρκεια ένα έτος.

Το 2014 γίνεται πρώτη φορά λόγος για το Πιστοποιητικό Προσβασιμότητας σε ξενοδοχεία της Ελλάδας, από την τότε υπουργό Τουρισμού, κυρία Ο. Κεφαλογιάννη, σε μία προσπάθεια αναβάθμισης των υποδομών των ελληνικών ξενοδοχείων αλλά και τη διασφάλιση ανεμπόδιστων και ποιοτικών προσβάσιμων διακοπών για όλους (GTP,2014). Τη χρονιά εκείνη, δεκαεννέα συνολικά ξενοδοχεία σε όλη την Ελλάδα πιστοποιήθηκαν με το Accessibility Pass.

Το 2021, το ζήτημα μέριμνας για προσβασιμότητα σε τουριστικές επιχειρήσεις επανέρχεται ως κύρια προτεραιότητα της κυβέρνησης, από τον νυν Υπουργό Τουρισμού, κύριο Β. Κικίλια. Μεταξύ άλλων ενεργειών, το Υπουργείο Τουρισμού θεσμοθετεί το «Σήμα Προσβάσιμου Τουριστικού Προορισμού» με στόχο την ανάπτυξη και προώθηση τουριστικών προορισμών οι οποίοι θα είναι προσβάσιμοι σε ΑμεΑ, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων τρίτης ηλικίας καθώς και οικογενειών με παιδιά σε καρότσι (Naftemporiki, 2021). Η Ελλάδα αναγνωρίζει πλέον συνειδητά τη σημασία της προσβασιμότητας και εντείνει την ανάπτυξη στρατηγικής ανάδειξης της χώρας ως προσβάσιμου προορισμού.

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα πραγματοποιείται μία προσπάθεια από ανεξάρτητους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, συλλόγους ατόμων με αναπηρία, μη κυβερνητικές οργανώσεις για ενημέρωση, ανάδειξη και προώθηση του προσβάσιμου τουρισμού, τη βελτίωση των υποδομών και των προσφερόμενων υπηρεσιών και ταυτόχρονα με στόχο την ανάδειξη των προβλημάτων των τουριστών με αναπηρία.

4.3 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα Ατόμων με Αναπηρία

Για πρώτη φορά στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης δημιουργείται και τίθεται προς υλοποίηση το Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Συγκροτείται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και υπό την ευθύνη του νυν Υπουργού Επικρατείας, κυρίου Γ. Γεραπετρίτη, ο οποίος λειτουργεί ως συντονιστικός μηχανισμός. Για την σύνταξη και την εφαρμογή του ΕΣΔ για ΑμεΑ κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή, συνεργασία και ενέργεια όλων των Υπουργείων αναλόγως της αρμοδιότητάς τους. Το Εθνικό Σχέδιο αυτό μετουσιώνει σε πράξη εκείνο που συνταγματικά επιτάσσει το Άρθρο 21 στην παράγραφο 6, ότι δηλαδή «Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που

εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας» (Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, primeminister.gr).

Το ΕΣΔ παρουσιάστηκε το Δεκέμβριο του 2020 από τον Πρωθυπουργό, κύριο Κ. Μητσοτάκη, σε μία διαδικτυακή συζήτηση, παρουσία αθλητών με αναπηρία, προέδρων μη κυβερνητικών οργανώσεων για άτομα με αναπηρία, εκπαιδευτών κινητικότητας και προσανατολισμού τυφλών, ψυχολόγων, κ.α. Το ΕΣΔ τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση στην κυβερνητική ιστοσελίδα opengov.gr από τις 21 Σεπτεμβρίου 2020 έως και τις 5 Οκτωβρίου 2020. Στο διάστημα αυτό φορείς αλλά και μεμονωμένοι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να υποβάλλουν τα σχόλια-προτάσεις τους τα οποία θα υποβάλλονταν προς μελέτη και επεξεργασία για τη σύνταξη του σχεδίου. Η διαδικασία αυτή ολοκληρώθηκε με επιτυχία και σύνολο 110 σχόλια, τα οποία εξετάστηκαν από τους αρμόδιους φορείς. Το ΕΣΔ πρόκειται για έναν «οδικό χάρτη» ο οποίος παρέχει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης με διάρκεια ετών, από το 2020 έως το 2023. Ωστόσο, παρέχει και δράσεις οι οποίες πραγματοποιούνται για πρώτη φορά και καλύπτουν την περίοδο από το 2021 έως και το 2027. Καθότι οι ανάγκες μεταβάλλονται, το ΕΣΔ θα τίθενται περιοδικά σε δημόσια διαβούλευση προκειμένου να λαμβάνονται νέα σχόλια και να αναδιαμορφώνονται οι δράσεις όπου απαιτείται.

Το Εθνικό Σχέδιο αποτελείται από έξι πυλώνες και θέτει τριάντα στόχους ως προς τη βελτίωση του ευρύτερου φάσματος της κοινωνικής και πολιτικής ζωής, θέτοντας λύσεις σε μακροχρόνιες προκλήσεις. Το ζήτημα του **Προσβάσιμου Τουρισμού** αποτελεί τον τριακοστό στόχο και υπάγεται στον έκτο πυλώνα με τίτλο «Συνέργειες και Ανάπτυξη».

Για την επίτευξη του βασικού στόχου, του Προσβάσιμου Τουρισμού, θα υλοποιηθούν τα επόμενα χρόνια οι εξής δράσεις:

- Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και η βελτίωση ανταγωνιστικότητας του τουριστικού πακέτου με πολιτικές τουριστικής προσβασιμότητας.
- Η ένταξη της διάστασης της αναπηρίας αλλά και της προσβασιμότητας σε τουριστικές δραστηριότητες στην Τουριστική Εκπαίδευση, πιο συγκεκριμένα στις Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης, στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης και στις Σχολές Ξεναγών του Υπουργείου Τουρισμού.
- Η διασύνδεση των δράσεων προσβασιμότητας με το φυσικό περιβάλλον αλλά και τον πολιτισμό, στο πλαίσιο του βασικού στόχου «Προσβάσιμος Τουρισμός».
- Η θεσμοθέτηση ώστε να είναι η Ελλάδα ένας προορισμός φιλικός προς τα ζώα συντροφιάς.
- Η ενίσχυση του εθελοντισμού ως αρωγού στην προώθηση του Προσβάσιμου Τουρισμού .

Όλες οι δράσεις διαθέτουν σαφές χρονοδιάγραμμα και για την υλοποίησή τους είναι απαραίτητη η συνεργασία του Υπουργείου Τουρισμού, Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Υπουργείου Υγείας, Υπουργείου Παιδείας, Υπουργείου Εσωτερικών, Υπουργείου Ναυτιλίας και

Νησιωτικής Πολιτικής, Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σύστημα SeaTrack

Το 2012 ιδρύθηκε η εταιρία TOBEA από μηχανολόγους του Πανεπιστημίου Πατρών, προκειμένου να υλοποιήσουν την ιδέα για προσβασιμότητα στις ελληνικές παραλίες. Η ιδέα έγινε πράξη έπειτα από συζήτηση με άτομο που αντιμετώπιζε κινητικά προβλήματα. Η ίδρυση της TOBEA κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να δημιουργήσει την καινοτομία SeaTrack αλλά και να αναπτύξει περισσότερα τεχνολογικά προϊόντα που θα διευκολύνουν τη χρήση του. Ουσιαστικά, το σύστημα SeaTrack πρόκειται για μία παγκόσμια καινοτομία που επιτρέπει σε άτομα με αναπηρία και κινητικά προβλήματα να μπουν στη θάλασσα με αυτονομία (Seatrack.gr). Η λύση αυτή διευκολύνει τα άτομα με αναπηρία να επισκεφθούν μια παραλία, να κοινωνικοποιηθούν και να απολαύσουν τις διακοπές τους. Η εταιρία επιπλέον δημιούργησε μία ιστοσελίδα στην οποία οι δυνητικοί χρήστες μπορούν να εντοπίσουν τα σημεία όπου υπάρχει πρόσβαση καθώς και οδηγίες χρήσης. Από το 2012 οι ράμπες για ΑμεΑ διαρκώς αυξάνονται σε όλη τη χώρα. Η καινοτομία αυτή προσφέρει αυτόνομη πρόσβαση στη θάλασσα, λειτουργεί με χειριστήριο, διαθέτει τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης που προστατεύει τα προσωπικά δεδομένα μέσω αναγνώρισης του ανθρώπινου σώματος, είναι ευέλικτη στην κατασκευή και εγκατάσταση και τέλος, είναι φιλική προς το περιβάλλον καθώς δεν αλλοιώνει μόνιμα το περιβάλλον της εκάστοτε παραλίας και χρησιμοποιεί ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Για το έτος 2021 οι προσβάσιμες παραλίες χάρη στην τεχνολογία του SeaTrack ανήλθαν στις 156 και πραγματοποιήθηκαν παραπάνω από 36.000 χρήσεις.

Εικόνα 7: Σύστημα Seatrack (Πηγή:Seatrack.gr)

Ηλεκτρονική Πλατφόρμα Prosvasis.co

Το 2013 από την ανάγκη προσφοράς αλλά και την απουσία προσβάσιμων διαδρομών σε πόλεις της Ελλάδας, δημιουργήθηκε μία πλατφόρμα με το όνομα “Prosvasis.co”. Η πλατφόρμα απευθύνεται κυρίως σε άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικές δυσκολίες, με στόχο να αναβαθμίσουν την καθημερινότητα τους και να τα βοηθήσουν να ενταχθούν στην κοινωνία, αναδεικνύοντας μέσω αυτής προσβάσιμα εστιατόρια, θέατρα, καφέ, μουσεία, ξενοδοχεία, θέσεις παρκαρίσματος ΑμεΑ κ.α. Οι δημιουργοί της ομάδας συνειδητοποίησαν αρχικά ότι το ποσοστό με αναπηρία στην Ελλάδα αποτελεί μία σημαντική μερίδα του πληθυσμού αλλά δεν είναι γνωστό καθότι δεν είναι συχνό να συναντά κανείς άτομα με αναπηρία σε μέρη ψυχαγωγίας. Αυτό συμβαίνει διότι τα περισσότερα δεν είναι προσβάσιμα. Στη συνέχεια, συνειδητοποίησαν επίσης ότι και για τους τουρίστες με κινητικά προβλήματα που επισκέπτονται την Ελλάδα η γνώση προσβάσιμων σημείων διαδικτυακά είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Επομένως, μέσω της πλατφόρμας, η οποία διατίθεται και στην αγγλική γλώσσα, μπορεί κανείς μέσω μίας ειδικής ηλεκτρονικής φόρμας να δηλώσει σημεία που γνωρίζει ότι είναι προσβάσιμα, να αναζητήσει, να βαθμολογήσει αλλά και να τοποθετηθεί με κριτική για ένα σημείο. Με αφορμή την ύπαρξη της πλατφόρμας δημιουργείται το έργο «Προσβάσιμοι Δρόμοι- Άνθρωποι με Αναπηρία ορατοί στην κοινωνία» , όπου χαρτογραφούνται διάφορες περιοχές της χώρας για προσβασιμότητα και ταυτόχρονα ενημερώνονται οι τοπικοί φορείς, οι κάτοικοι καθώς και η τοπική αυτοδιοίκηση. Απώτερος σκοπός των δράσεων δεν είναι μόνο η διευκόλυνση των Ελλήνων αναπήρων που επιθυμούν να ταξιδεύουν εντός της χώρας αλλά και η ενίσχυση του προφίλ της χώρας στη διεθνή κοινότητα ως προσβάσιμος προορισμός.

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία

Η Ε.Σ.Α.μεΑ. δημιουργήθηκε με σκοπό να συσπειρώσει τα άτομα με αναπηρία, να τους δώσει φωνή, να ενημερώσει και να υπερασπίζεται τα δικαιώματά τους. Η βασική Αρχή του κινήματος έγκειται στην ιδέα «Τίποτα για εμάς χωρίς εμάς». Η ιστοσελίδα του κινήματος είναι πλήρως προσβάσιμη σε άτομα με αναπηρία και τονίζει μάλιστα το ζήτημα μη προσβασιμότητας ιστοσελίδων δημόσιων αλλά και ιδιωτικών φορέων. Η Ε.Σ.Α.μεΑ. κυρίως αναδεικνύει τα ζητήματα που απασχολούν τα άτομα με αναπηρία και τα εκπροσωπεί με επιστολές ή άλλους τρόπους στους Αρμόδιους φορείς. Βασικός στόχος της είναι η έγκαιρη ενημέρωση, η έγκυρη πληροφόρηση και η θεμελίωση διεκδίκησης των δικαιωμάτων των ατόμων, παραθέτοντας στην ιστοσελίδα Νομοθεσίες, Υπουργικές Αποφάσεις και Εγκύκλιους που τα αφορούν. Τέλος, η συνομοσπονδία βασίζεται και πορεύεται με τέσσερις αρχές: την αρχή της αυτό-εκπροσώπησης, της συμμετοχής, της αλληλεγγύης και της εταιρικότητας.

Διαδικτυακή πλατφόρμα Extra Milers

Το 2020 δημιουργήθηκε μια διαδικτυακή πλατφόρμα με σκοπό να καταστήσει τα ελληνικά νησιά προσβάσιμα σε άτομα με Αναπηρία. Την πρωτοβουλία ανέλαβαν η ΜΚΟ Άγωνα Γόνιμη Γραμμή,

με την Ιδρυτική Χορηγία της εταιρίας Microsoft και την υποστήριξη της τεχνολογικής εταιρίας ATCOM. Η πλατφόρμα ονομάζεται “Extra Milers” και στοχεύει στη δημιουργία ενός δικτύου πληροφοριών που θα εξασφαλίζει στα άτομα με αναπηρία το δικαίωμα στον τουρισμό (ExtraMilers.eu). Οι τρεις αρχικοί προορισμοί με τους οποίους συστήνεται η πλατφόρμα είναι το νησί της Χίου, της Σύρου και της Ρόδου. Μελλοντικά σχεδιάζει να επεκταθεί και να καλύψει περισσότερους προσβάσιμους προορισμούς. Η Extra Milers απευθύνεται σε άτομα με οπτική βλάβη, παραπληγικούς, τετραπληγικούς, ηλικιωμένους, τραυματίες, ακρωτηριασμένους, στις οικογένειες και φίλους αυτών αλλά και σε εθελοντές που βρίσκονται στα προαναφερθέντα νησιά και επιθυμούν να βοηθήσουν τους τουρίστες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους εκεί. Η πλατφόρμα διατίθεται δωρεάν και είναι προσβάσιμη σε όλους. Η κατάργηση των διακρίσεων και η βελτίωση των συνθηκών ζωής των ΑμεΑ στην Ελλάδα αποτελεί προτεραιότητα για την πλατφόρμα. Βάσει διεθνών προτύπων και μέσω της προώθησης της πλατφόρμας, οι διαχειριστές επιδιώκουν να βελτιώσουν ουσιαστικά τις ελληνικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες που απευθύνονται σε άτομα με αναπηρία σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς.

Εκτός από τους προαναφερθέντες φορείς εντοπίζεται σημαντικός αριθμός μη κυβερνητικών οργανώσεων, συλλόγων ατόμων με αναπηρία, οργανώσεις ακτιβιστών, ενημερωτικά blog σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης που δραστηριοποιείται στην προβολή και προώθηση των αναγκών των ατόμων με αναπηρία, τόσο στην καθημερινότητα όσο και στις διακοπές τους.

Εν κατακλείδι, διαπιστώνεται πως η ύπαρξη της Ε.Σ.ΑμεΑ, για την υπεράσπιση και εκπροσώπηση των πολιτών με αναπηρία, είναι μείζονος σημασίας για το δικαίωμά τους στον τουρισμό αλλά και την κοινωνική τους ένταξη. Επιπλέον, άλλες πρωτοβουλίες όπως η εφαρμογή του Sea Track για διευκόλυνση της πρόσβασης στη θάλασσα, της πιστοποίησης Accessibility Pass για προσβάσιμα καταλύματα και υπηρεσίες ή η ηλεκτρονική πλατφόρμα Extra Milers προς ενημέρωση τουριστικών προορισμών φιλικών σε ΑμεΑ είναι εξίσου σημαντικές. Η πρόοδος της προσβασιμότητας στην Ελλάδα διαπιστώνεται ότι δεν επιτυγχάνεται με γοργούς ρυθμούς, γι’ αυτό το λόγο είναι τουλάχιστον αναγκαία η συνέπεια στη συνέχιση των μέχρι τώρα πρακτικών και η διαρκής επαναξιολόγησή τους, πάντοτε με τη συμμετοχή και την κρίση των ίδιων των ΑμεΑ.

Κεφάλαιο 5^ο: Προσβάσιμος Τουρισμός & Εναλλακτικός Τουρισμός Υπαίθρου

Ο κλάδος του εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου ή τουρισμού περιπέτειας, προϋπάρχει εκατοντάδες χρόνια πριν, με τη μορφή των ταξιδιών ανακαλύψεων που πραγματοποιούνταν κυρίως βάσει γεωγραφικών, αποικιακών και επιστημονικών κινήτρων. Σήμερα, η μορφή του τουρισμού υπαίθρου έχει μετατραπεί σε ένα σχετικά νέο φαινόμενο, με σκοπό οι λάτρεις της φύσης και των πολιτισμών να μοιραστούν την αγάπη τους γι' αυτή με άλλους ταξιδιώτες απ' όλο τον κόσμο (UNWTO,2014). Πλέον, ο τουρισμός υπαίθρου αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα του παγκόσμιου τουρισμού, εφόσον τα ταξίδια με το συγκεκριμένο κίνητρο, μόνο από την ευρωπαϊκή και αμερικανική ήπειρο προσφέρουν στην παγκόσμια οικονομία του τουρισμού παραπάνω από 263 δισεκατομμύρια δολάρια (UNWTO,2014).

Σύμφωνα με τον αμερικανικό Adventure Travel Trade Association (ATTA) ταξίδια περιπέτειας χαρακτηρίζονται οι οργανωμένες εξορμήσεις που περιέχουν τουλάχιστον ένα από τα δύο παρακάτω στοιχεία:

- Υπαίθρια δραστηριότητα, δηλαδή οποιαδήποτε δραστηριότητα που ενέχει επαφή με το φυσικό περιβάλλον.
- Επαφή με τοπικό πολιτισμό.

Οι δραστηριότητες που διεξάγονται στα πλαίσια του εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, σε ήπιες (soft) και απαιτητικές (hard), αναλόγως την ένταση και τη δυναμική της δραστηριότητας. Ωστόσο, ανεξαρτήτως της κατηγοριοποίησης των δραστηριοτήτων από τους επαγγελματίες του χώρου, ο χαρακτηρισμός μιας δραστηριότητας παραμένει υποκειμενικός, καθώς το κάθε άτομο είναι διαφορετικό, βασίζεται σε προσωπικές και μοναδικές εμπειρίες και λειτουργεί βάσει των δικών του πολιτιστικών, γεωγραφικών και φυσικών ορίων (UNWTO,2014). Παραδείγματος χάρη, μία δραστηριότητα όπου από έναν ταξιδιώτη χαρακτηρίζεται ήπια, για κάποιον άλλον με διαφορετικούς περιορισμούς και αντοχές χαρακτηρίζεται απαιτητική.

Μερικές από τις δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου είναι οι εξής:

- ❖ Πεζοπορία στη φύση
- ❖ Παρατήρηση πανίδας (π.χ. θηλαστικών, πτηνών)
- ❖ Παρατήρηση χλωρίδας
- ❖ Ιππασία
- ❖ Ποδηλασία
- ❖ Rafting
- ❖ Θαλάσσιο kayak
- ❖ Ελεύθερη πτώση
- ❖ Αναρρίχηση

- ❖ Κατάβαση φαραγγιών
- ❖ River trekking
- ❖ Χειμερινή πεζοπορία/ορειβασία
- ❖ Τρέξιμο στη φύση
- ❖ Ήπια άθληση στη φύση
- ❖ Αγροτουριστικές δραστηριότητες
- ❖ Επαφή και γνωριμία με τοπικούς πολιτισμούς
- ❖ Γνωριμία με την τοπική γαστρονομία ενός τόπου

5.1 Προσβάσιμος εναλλακτικός τουρισμός υπαίθρου στην Ελλάδα

Την τελευταία δεκαετία ο τουρισμός υπαίθρου διεκδικεί να λάβει πρωταγωνιστικό ρόλο στο προσφερόμενο ελληνικό τουριστικό προϊόν. Οι υπαίθριες δραστηριότητες στην Ελλάδα αναπτύσσονται, εξελίσσονται και τείνουν να μεταμορφώνουν την διεθνή τουριστική εικόνα της χώρας. Οποιαδήποτε εμπειρία σχετίζεται με την επαφή με τη φύση, τελευταία-και ειδικότερα μετά την πανδημία του Covid-19 - σημειώνει ανοδική ζήτηση σε διεθνές επίπεδο. Η Ελλάδα λόγω του γεωγραφικού και μορφολογικού χαρακτήρα της περιγράφεται ως ο ιδανικός τόπος για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου σε παγκόσμια κλίμακα (Δρέττα,2021).

Για παράδειγμα, ήδη, εδώ και χρόνια το βουνό των θεών, ο Όλυμπος, αποτελεί από μόνο του “brand” (Δρέττα,2021), αλλά και η Πίνδος και το όρος Μαίναλο με τα μονοπάτια χιλιομέτρων που διαθέτουν ανέρχονται σε τουριστικούς προορισμούς υπαίθρου εισερχόμενου και εσωτερικού τουρισμού.

Παρ’ όλα αυτά, η ανάπτυξη και προβολή του τουρισμού περιπέτειας ενέχει κάποιους κινδύνους αν δεν υπάρξει σωστή διαχείριση. Πιο συγκεκριμένα, χρειάζεται σχεδιασμός και ορθή διαχείριση ώστε να μην επέλθει η γενική υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, χρειάζεται θεσμικό πλαίσιο που να προστατεύει τόσο τα εμπλεκόμενα μέρη όσο και τους τουρίστες-συμμετέχοντες ως προς την ασφάλεια και τέλος, χρειάζεται να δοθεί προσοχή ώστε να μην ξεπερνάται η χωρική ικανότητα επισκεψιμότητας μιας περιοχής (Maroudas & Kyriakaki & Gouvis, 2004).

Η προσβασιμότητα σε δραστηριότητες τουρισμού υπαίθρου φαίνεται πως πολύ πρόσφατα αρχίζει να εμφανίζεται στον «τουριστικό χάρτη» της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική εταιρία υπαίθριων δραστηριοτήτων **Trekking Hellas Rhodes**, είναι η πρώτη εταιρία που προσφέρει την υπηρεσία **θαλάσσιου καγιάκ** σε άτομα με αναπηρία που κινούνται με αναπηρικό αμαξίδιο. Το 2021 σχεδίασε και ενέταξε στις προσφερόμενες υπηρεσίες της την εμπειρία να εξερευνήσουν τα άτομα με κινητικές δυσκολίες μέρος της ανατολικής ακτογραμμής της Ρόδου με τον πιο οικολογικό και διασκεδαστικό τρόπο, δια θαλάσσης. Με γνώμονα την ασφάλεια, τη συμπεριληπτικότητα και την ανεξαρτησία των ΑμεΑ, η Trekking Hellas Rhodes με τη βοήθεια ειδικών επί του θέματος, κατασκεύασε μία αρθρωτή βάση, η οποία υποστηρίζει το βάρος του κουπιού μειώνοντας την πίεση των αρθρώσεων και δημιουργώντας ένα μικρότερο εύρος κίνησης. Χρησιμοποιώντας μία απαλή περιστροφική κίνηση των αντιβραχιόνων, το κουπί κινείται μέσα

στο νερό με ελάχιστη προσπάθεια (TrekkingHellas.gr). Η δραστηριότητα απευθύνεται σε άτομα με αδυναμία κίνησης των κάτω άκρων, άτομα με ακρωτηριασμό, άτομα με μειωμένη κίνηση του κορμού και του/των συνοδού/συνοδών του.

Εικόνα 8: Προετοιμασία εξοπλισμού Sea Kayaking στην Παραλία Καθαρά, Ρόδος (Πηγή: TrekkingHellas.gr)

Η εταιρία «**Olympic Wings**» που δραστηριοποιείται στο νομό Πιερίας και εδρεύει σ' ένα μικρό χωριό στους πρόποδες του Ολύμπου, το Νέο Παντελεήμονα, λειτουργεί ως γραφείο τουρισμού και **σχολή αλεξίπτωτου πλαγιάς**. Στις παρεχόμενες υπηρεσίες της έχει συμπεριλάβει και αλεξίπτωτο πλαγιάς για χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου.

Εικόνα 9: The Flying Wheelchair Tandem (Πηγή:OlympicWings.com)

Η Olympic Wings είναι η μοναδική σχολή αλεξίπτωτου πλαγιάς στην Ελλάδα, και μία από τις λίγες στην Ευρώπη, που προσφέρουν αυτή την υπηρεσία. Οι συμμετέχοντες στη δραστηριότητα έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν από ψηλά την επιβλητική θέα του Ολύμπου, το γραφικό χωριό του Παλιού Παντελεήμονα, την κοιλάδα ανάμεσα στο βουνό του Ολύμπου και του Αιγαίου πελάγους, την ακτογραμμή της Λεπτοκαρυάς, της Κατερίνης και του Πλαταμώνα (Manawa.com).

Το 2017 το “**Surf Club Keros**” στο νησί της Λήμνου ανέπτυξε ένα project, το “**Keros4all**” σε συνεργασία με τον παραολυμπιονίκη στο χειμερινό σκι, Μάκη Καλαρά, το σύλλογο «Περπατώ» και άλλους αθλητές ώστε να γίνει η παραλία, οι εγκαταστάσεις και η δραστηριότητα του **kitesurf** και **windsurf** προσβάσιμη σε όλους. Άτομα με αναπηρία, μπορούν να εκπαιδευτούν στο kitesurf ή στο windsurf, ακόμη κι αν δεν έχουν καμία προηγούμενη εμπειρία. Το «Surf Club Keros» μέσω της δράσης του ανέδειξε τη Λήμνο ως τουριστικό προορισμό, με αποτέλεσμα το 2019 να επισκέπτονται το νησί και ιδιαίτερα για εναλλακτικό τουρισμό υπαίθρου άτομα από όλο τον κόσμο.

10 Βίντεο 1: Keros Surf Club: Το πρώτο θέρετρο στην Ευρώπη προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρία

Η ΕΣΑμεΑ εξέδωσε το 2019 έναν «Οδηγό για Προσβάσιμες Διαδρομές στη Φύση», στα πλαίσια του έργου Bio2Care. Το έργο της Bio2Care υλοποιείται στα πλαίσια του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας «Interreg V A Greece-Bulgaria 2014-2020» και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τα εθνικά κονδύλια των συμμετεχόντων χωρών. Έχει ως κύριο στόχο να προσφέρει συγκεκριμένες, σύννομες και κατευθυντήριες γραμμές στους Δικαιούχους της Πράξης ώστε να προχωρήσουν στη δημιουργία και ανάδειξη τεχνικών έργων σε οικοδιαδρομές αναψυχής και παρατήρησης πτηνών, προσβάσιμες σε ΑμεΑ. Τόσο η Ελλάδα όσο και η Βουλγαρία ενώ διαθέτουν θεσμικό πλαίσιο για την προσβασιμότητα στο θεσμικό περιβάλλον δε διαθέτουν ολοκληρωμένες οδηγίες σχεδίασης προσβάσιμων παρεμβάσεων σε φυσικό περιβάλλον (ΕΣΑμεΑ,2019). Ο οδηγός αυτός φυσικά μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο και για άλλους φορείς, εκτός του αναφερθέντος έργου, καθώς μεταξύ άλλων αναδεικνύει τρόπους για την κατανόηση των αναγκών των ΑμεΑ, σχεδίασης νέων διαδρομών στη φύση και ευρύτερη προβολή του δικαιώματος όλων των πολιτών, χωρίς αποκλεισμούς, για πρόσβαση και απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος (ΕΣΑμεΑ,2019).

Με στόχο την ανάδειξη του **πεζοπορικού τουρισμού** στο νησί της **Σκιάθου**, το 2020, διεξήχθη μελέτη και σχεδιασμός πεζοπορικών διαδρομών για όλους από την Κοινωνική Συνεταιριστική Εταιρία «Paths of Greece» σε συνεργασία με το Δήμο του νησιού. Γενικότερα, το νέο δίκτυο των μονοπατιών του νησιού θα έχει μήκος πάνω από 100 χιλιόμετρα, θα περιλαμβάνει 15 διαδρομές από εύκολης έως μέτριας δυσκολίας και πιο συγκεκριμένα, μία από αυτές τις διαδρομές θα είναι προσαρμοσμένη για ΑμεΑ (ΚΕΔΕ, 2020). Το προσβάσιμο μονοπάτι έχει μήκος περίπου ένα

χιλιόμετρο, ξεκινάει από τη λίμνη Στροφιλιάς και καταλήγει στη φημισμένη παραλία Κουκουναριές (Καρυπίδου,2021). Για πρώτη φορά στην Ελλάδα, μία προσβάσιμη σε ΑμεΑ διαδρομή στη φύση αποτελεί μέρος επίσημου δικτύου μονοπατιών (Τσαραβόπουλος,2020). Σήμανση, φυλλάδια, ιστοσελίδα που θα λειτουργεί και εκτός σύνδεσης, θα παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στους τουρίστες που επιθυμούν να εξερευνήσουν το καταπράσινο νησί των Σποράδων (Kathimerini.gr, 2020). Ωστόσο, παρατηρείται ότι προς το παρόν δεν υπάρχει κάποια εταιρία ή επαγγελματίες δραστηριοτήτων στη φύση που να διεξάγουν οργανωμένα προσβάσιμα προγράμματα πεζοπορίας στο νησί ενώ σε ότι αφορά τη διαμονή σημειώνεται ότι υπάρχουν τουλάχιστον δέκα καταλύματα σε όλο το νησί που είναι προσβάσιμα σε ΑμεΑ.

Πρωτοποριακή είναι η δράση της εταιρίας «**Health guardians**», που δραστηριοποιείται στη Βόρεια Ελλάδα και διεξάγει **αναβάσεις** στη δεύτερη υψηλότερη κορυφή του **Ολύμπου** για Άτομα με Αναπηρία. Με παροχή εξοπλισμού ειδικών αμαξιδίων (off road) και εξειδικευμένου προσωπικού στη φροντίδα ΑμεΑ κάνει πραγματικότητα την εμπειρία της πεζοπορίας στο ψηλότερο βουνό της Ελλάδας. Η κορυφή στην οποία φτάνουν οι συμμετέχοντες της δραστηριότητας, το Σκολιό, έχει ύψος 2.911 μέτρα (Healthguardians.gr). Για όσους επιθυμούν πιο ήπιας έντασης δραστηριότητα δύναται να επισκεφθεί το βουνό του Χορτιάτη, για ημερήσια απόδραση και να παρατηρήσει τη φύση, τη χλωρίδα, να συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια στη φύση και σε παιχνίδια στόχου. Πραγματοποιείται στάση στο καταφύγιο του Χορτιάτη, προσβάσιμο σε ΑμεΑ. Επιπλέον, οι Health guardians σχεδιάζουν καλοκαιρινές διακοπές προσαρμοσμένες στις ανάγκες του κάθε συμμετέχοντα (tailor-made), περιλαμβάνοντας ηλεκτροκίνητο & off road αμαξίδιο, αμαξίδιο παραλίας, ψάρεμα, κολύμπι, παρατήρηση βυθού και διαμονή σε camping. Οι δραστηριότητες απευθύνονται σε άτομα με παραπληγία ή αριστερή ημιπληγία.

Εικόνα 11: Ανάβαση στο βουνό του Ολύμπου με off road αμαξίδιο (Πηγή: Healthguardians.gr)

Τέλος, τη μεγαλύτερη εμπειρία σε οργανωμένα ταξίδια για ΑμεΑ κατέχει το ταξιδιωτικό γραφείο «**Himalaya Travel**» όπου τα τελευταία είκοσι χρόνια σχεδιάζει και διοργανώνει επαγγελματικά και ταξίδια αναψυχής για άτομα με αναπηρία. Τα ειδικά σχεδιασμένα τουριστικά προγράμματα του γραφείου απευθύνονται σε άτομα με κινητικές δυσκολίες, σε αθλητικά σωματεία ΑμεΑ, άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία, άτομα τρίτης ηλικίας και άτομα που πάσχουν από μεσογειακή αναιμία. Το «Himalaya Travel» υλοποιεί εκδρομές στην Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό, κυρίως πολιτιστικού περιεχόμενου, με στόχο την γνωριμία με την τοπική ιστορία, κουλτούρα και γαστρονομία. Όλες οι προσφερόμενες υπηρεσίες περιλαμβάνουν ξεναγήσεις, διαμονή και μεταφορά που ανταποκρίνονται στις ανάγκες ΑμεΑ.

5.2 Προσβάσιμος εναλλακτικός τουρισμός ανά τον κόσμο

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προσβάσιμου Τουρισμού με κύρια αποστολή του να προωθήσει τον τουρισμό για όλους σε όλα τα μέρη του κόσμου, στην επίσημη ιστοσελίδα του διαθέτει κατηγορία που απευθύνεται σε δραστηριότητες υπαίθριου τουρισμού και περιπέτειας. Συχνά συγκεντρώνονται και δημοσιεύονται πληροφορίες με προσβάσιμες δραστηριότητες στη φύση, που βοηθούν τα ΑμεΑ να ενημερωθούν και να λάβουν ιδέες για το επόμενο τους ταξίδι.

Είναι γεγονός πως η Ελλάδα δεν συγκαταλέγεται μέσα στις προτάσεις του ENAT για τουρισμό υπαίθρου. Ωστόσο, σε Ευρώπη, Αμερική, Ασία και Αυστραλία πραγματοποιούνται αξιοσημείωτες προσπάθειες για τουρισμό που απευθύνεται σε όλους. Παρατίθενται μερικές από τις προτάσεις του ENAT για εναλλακτικό τουρισμό υπαίθρου:

Azores for All

Συμπεριληπτικό τουρισμό υπαίθρου προσφέρει και το σύμπλεγμα νήσων της **Πορτογαλίας**, οι Αζόρες. Από το 2005 το project “Azores for All” της μη κυβερνητικής οργάνωσης Cresacor προωθεί τον κοινωνικό, προσβάσιμο και πολιτιστικό τουρισμό, προσφέροντας δραστηριότητες που απευθύνονται σε ντόπιους και τουρίστες, με ή χωρίς αναπηρία (AzoresforAll.com). Οι Αζόρες διαθέτουν πλούσιο φυσικό τοπίο και μεγάλη ποικιλία σε χλωρίδα και πανίδα. Το “Azores for All” πραγματοποιεί πεζοπορίες, γευσιγνωσία, οινογνωσία, kayak, επίσκεψη σε λίμνες, πάρκα, δάση αλλά και γνωστά αξιοθέατα πόλης. Τα μονοπάτια είναι προσβάσιμα για αμαξίδια και παρέχεται αυτοκίνητο προσαρμοσμένο στις ανάγκες χρηστών αμαξιδίου.

Accessible Indonesia

Πιο πρόσφατα, συγκεκριμένα το 2015, η Ινδονησία εισάγεται στον «χάρτη» του προσβάσιμου τουρισμού. Ο Tour Operator “Accessible Indonesia” σχεδιάζει και διοργανώνει εξατομικευμένα

ή ομαδικά ταξίδια σε τέσσερις περιοχές της Ινδονησίας, το Bali, τη Jakarta, το Sulawesi και τη Jakarta. Παρότι η Ινδονησία δεν είναι ακόμη πλήρως προσβάσιμη, το Accessible Indonesia ερευνά τις περιοχές και τις υπηρεσίες προκειμένου να προσφέρει σε τουρίστες με αναπηρία και άτομα τρίτης ηλικίας προσβάσιμες διακοπές στη φύση του νησιωτικού κράτους. Οι τουρίστες που επιλέγουν να οργανώσουν τις διακοπές τους μέσω του Accessible Indonesia απολαμβάνουν τις εξωτικές παραλίες, αγροτουρισμό σε παραδοσιακές φάρμες στο Bali, μαθήματα μαγειρικής με βάση την τοπική κουζίνα, κατάδυση και snorkeling και τέλος, γνωριμία με την τοπική κουλτούρα και πολιτισμό.

Adaptive Skiing

Στην **Αμερική** και στον **Καναδά** το προσαρμοσμένο ski για άτομα με μειωμένη κινητικότητα ή χρήστες αμαξιδίου είναι μία ανεπτυγμένη και πολύ δημοφιλής χειμερινή δραστηριότητα. Το προσαρμοσμένο ski χρησιμοποιεί ειδικό εξοπλισμό και εκπαίδευση σε ανάπηρα άτομα προκειμένου να απολαύσουν τα οφέλη που δύναται να προσφέρει η δραστηριότητα. Η χιονοδρομία παρέχει μία αίσθηση ελευθερίας που δύσκολα συναντάται σε άλλη δραστηριότητα. Η χιονοδρομία είναι ιδανική για άτομα με κινητική ή οπτική αναπηρία ώστε να αναπτύξουν την ικανότητα τους στην ισορροπία, τη φυσική τους κατάσταση, την αυτοπεποίθηση, τα προσωπικά τους κίνητρα καθώς και τις κοινωνικές τους δεξιότητες (Skifederation.org). Το προσαρμοσμένο ski επινοήθηκε μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, προκύπτοντας από την ανάγκη για συμμετοχή των ΑμεΑ, σε δραστηριότητες. Εκ τότε και μέχρι σήμερα ο εξοπλισμός και οι τεχνικές εξελίσσονται. Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής διαπιστώνεται ότι διαθέτουν τα περισσότερα mountain resorts που προσφέρουν adaptive ski σε ΑμεΑ. Κάποια από αυτά βρίσκονται στην California, στο Colorado, στο Vermont και στο Wyoming (Wheelchairtravelling.com).

Εικόνα 12: Adaptive mono-ski (Πηγή: Whitefacemountain.com)

Australia surf

Αρχικά, η ιδέα για προσβάσιμο surf ξεκίνησε από τη δραστηριότητα τραυματισμένων surfers που επιθυμούσαν να απολαμβάνουν την αγαπημένη τους δραστηριότητα και μετά τον τραυματισμό τους. Σύντομα, αναγνωρίστηκε η ίδια ανάγκη και από άτομα με αναπηρία και από το 1986, η ένωση αναπήρων surfers της Αυστραλίας παρέχει τη δυνατότητα σε όλους να απολαμβάνουν την εμπειρία των κυμάτων. Η δραστηριότητα λαμβάνει χώρα σε παραλίες της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας. Η ασφάλεια και η διασκέδαση αποτελούν τις προτεραιότητες της δραστηριότητας για να απολαύσουν ποιοτικό χρόνο στη θάλασσα τουρίστες ΑμεΑ. Η ένωση δέχεται άτομα όλων των ηλικιών και ικανοτήτων, και η δραστηριότητα διεξάγεται υπό την

επίβλεψη κατάλληλα εκπαιδευμένων εθελοντών. Ο οργανισμός αναπήρων surfers Αυστραλίας λειτουργεί καθολικά εθελοντικά και αποτελεί παγκόσμια καλή πρακτική προσβάσιμου surf.

Εικόνα 13: DSAA, Participant Adia Herry, 6 years old (Πηγή:Standard.net.au)

Latin America for All

Το 2008 στην πρωτεύουσα του Εκουαδόρ δημιουργήθηκε ένα τουριστικό γραφείο με ειδικευση στα προσβάσιμα ταξίδια σε **Αργεντινή, Περού και Εκουαδόρ**, προκειμένου όλοι οι άνθρωποι να έχουν τη δυνατότητα να εξερευνήσουν τη φύση και την κουλτούρα της Λατινικής Αμερικής. Ο ταξιδιωτικός πράκτορας Latin America for All, προσφέρει εκδρομές στις Άνδεις, στον Αμαζόνιο, στο Μάτσου Πίτσου, στα νησιά Γκαλαπαγκος, στη Λίμα, στο Μπουένος Άιρες και άλλα μέρη με βασικές αρχές τη βιωσιμότητα, την προσβασιμότητα, την αυθεντικότητα και την προσωποποιημένη εμπειρία. Το Latin America for All, δεν απευθύνεται μόνο σε άτομα με κινητική αναπηρία ή χρήστες αμαξιδίου αλλά διοργανώνει και πολυήμερες εκδρομές για άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία. Στα προγράμματα συμπεριλαμβάνονται πεζοπορίες, παρατήρηση γλωρίδας και πανίδας, κολύμπι, kayak, επαφή με τοπικό πολιτισμό και γαστρονομία.

Επιπλέον, το ευρωπαϊκό δίκτυο προσβάσιμου τουρισμού ενισχύει την προβολή ευκαιριών για προσβάσιμο τουρισμό καθώς και των καλών πρακτικών που ακολουθούνται ανά τον κόσμο με τη δημοσίευση ταξιδιωτικών περιοδικών και newsletter. Τον Μάρτιο του 2022 εκδόθηκε μία τριμηνιαία έκδοση του περιοδικού «Accessible Journeys» με στόχο να «χτίσει» τη ζήτηση σε μία προσφορά που ήδη έχει αρχίσει να αναπτύσσεται (Accessibletourism.org). Το περιοδικό προσβάσιμου τουρισμού διατίθεται δωρεάν διαδικτυακά και περιλαμβάνει ταξιδιωτικές εμπειρίες

και συμβουλές ανάπηρων travel bloggers/vloggers, προσβάσιμους προορισμούς σε Αμερική, Καναδά και νότιο Αμερική, νέα σχετικά με προσβάσιμες εφευρέσεις σε ξενοδοχεία, κρουαζιέρες ή υπηρεσίες και προτάσεις για ημερήσιες προσβάσιμες αποδράσεις σε πόλεις της Αμερικής.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται πως η συμπερίληψη όλων των ατόμων σε δραστηριότητες στην ύπαιθρο υπερτερούν σε χώρες του εξωτερικού, ενώ στην Ελλάδα χρειάζεται ακόμη έρευνα και σχεδιασμός για προσβάσιμο εναλλακτικό τουρισμό. Στην Ευρώπη, στις Ηνωμένες πολιτείες της Αμερικής αλλά και στην Αυστραλία έχει γίνει νωρίτερα αντιληπτή η ανάγκη και η αποδοχή για συμμετοχή όλων των ατόμων σε υπαίθριες δραστηριότητες. Η Ελλάδα φαίνεται να βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, τόσο αντίληψης της ζήτησης όσο και προσφοράς υπηρεσιών.

Κεφάλαιο 6^ο: Μεθοδολογία & Αποτελέσματα Έρευνας

6.1 Εισαγωγή έρευνας

Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας οριοθετεί την έννοια του προσβάσιμου τουρισμού, παρουσιάζει διαφορετικές προσεγγίσεις του ανά την Ελλάδα και τον κόσμο καθώς και τη σημαντικότητα του. Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, μέσω διεξαγωγής πρωτογενούς έρευνας αποσκοπούμε στη διερεύνηση των βασικών χαρακτηριστικών και τουριστικών αναγκών ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα, στη διερεύνηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος από τα ΑμεΑ αλλά και στη εξαγωγή συμπερασμάτων για τις μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης προσβάσιμου τουρισμού στην Ελλάδα.

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται οι στόχοι της έρευνας, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, η ανάλυση και σχολιασμός των αποτελεσμάτων της έρευνας, το δείγμα στο οποίο απευθύνθηκε και οι περιορισμοί οι οποίοι προέκυψαν κατά τη διάρκεια σχεδιασμού και υλοποίησης της.

6.2 Ερευνητικοί στόχοι

Σε συνέχεια της ανασκόπησης, μελέτης και ανάλυσης ακαδημαϊκών πηγών, ερευνών και στατιστικών, μέσω του ερωτηματολογίου επιχειρείται να διερευνηθούν κυρίως τα χαρακτηριστικά και οι τουριστικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα. Ωστόσο, προκειμένου να κατανοήσουμε το συγκεκριμένο τμήμα αγοράς και να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα, δευτερεύοντες στόχοι της έρευνας αποτελούν οι εξής:

- ✓ Η διερεύνηση των λόγων για τους οποίους επιλέγουν να ταξιδεύουν τα ΑμεΑ.
- ✓ Η διερεύνηση της ταξιδιωτικής τους συμπεριφοράς και των προτιμήσεων τους.
- ✓ Η διερεύνηση για το ενδιαφέρον συμμετοχής τους σε τουριστικές δραστηριότητες αναψυχής/τουρισμό υπαίθρου.
- ✓ Η εξακρίβωση των έως τώρα εμποδίων στην επιλογή ή/και πραγματοποίηση ενός ταξιδιού.
- ✓ Η περιγραφή του δημογραφικού και οικονομικό-κοινωνικού προφίλ των τουριστών ΑμεΑ.

6.3 Μεθοδολογία

Για την εκπόνηση του ερευνητικού μέρους της εργασίας, επιλέχθηκε η μέθοδος της ποσοτικής έρευνας, μέσω ενός κατάλληλα διαμορφωμένου ερωτηματολογίου, που επικεντρώνεται στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις προτιμήσεις, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες τουριστών με αναπηρία. Το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο Παράρτημα (Α).

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε καθορισμός των ερευνητικών στόχων, κριτήρια επιλογής δείγματος και παράμετροι της έρευνας. Εν συνέχεια, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο με τη χρήση των εργαλείων της Google Forms, προκειμένου να συλλεχθούν οι απαντήσεις σχετικά με το κύριο θέμα και επομένως να καλυφθούν οι ανάγκες της έρευνας.

Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή και στάλθηκε μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης, Facebook, Instagram, LinkedIn, μέσω προσωπικής ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (E-mail) σε μεμονωμένους, συλλόγους ΑμεΑ και αθλητικούς συλλόγους ΑμεΑ. Επιπλέον, μέσω της δημοσίευσης σε ομάδες ΑμεΑ στο Facebook αλλά και μέσω της αποστολής του σε διαφορετικά κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Η μέθοδος του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική και εξυπηρετική ως προς το σκοπό, καθώς ήταν απαραίτητη η συμμετοχή ατόμων από όλη τη γεωγραφική περιοχή της χώρας και κατάφερε να συμπεριλάβει ποικιλία ερωτηθέντων. Επιπροσθέτως, μέσω της συγκεκριμένης μεθόδου επιτυγχάνεται άμεση συλλογή δεδομένων, επιτρέπει την ευκολότερη δυνατή επικοινωνία με την ομάδα-στόχο της έρευνας και ελαχιστοποιεί τους απαιτούμενους πόρους. Τα δημοφιλή κοινωνικά δίκτυα, Facebook και Instagram, αποδείχτηκαν χρήσιμα εργαλεία για την αμεσότερη και ταχύτερη συλλογή δεδομένων.

6.4 Δειγματοληψία – Δείγμα

Ο στόχος στη στρατηγική δειγματοληψίας της ποσοτικής έρευνας είναι να αποκτηθεί επαρκές δείγμα που να αντιπροσωπεύει το προς έρευνα κοινό που μας αφορά. Καθότι συχνά δεν είναι εφικτό να συλλέξουμε δεδομένα από ολόκληρο τον πληθυσμό ενδιαφέροντος, ένα υποσύνολο του πληθυσμού αυτού χρησιμοποιείται ως δείγμα για να εκτιμηθούν οι απαντήσεις του γενικότερου συνόλου (Ponto,2015).

Στην παρούσα έρευνα, για τη μέγιστη ασφάλεια και ακρίβεια των δεδομένων, στόχος ήταν να βρεθεί δείγμα ατόμων με κάθε είδους αναπηρία, ηλικίας από 18 μέχρι και άνω των 65 χωρίς περιορισμό, και των δύο φύλων, από όλη την Ελλάδα. Αρχικά, ως μέγιστος αριθμός συμμετοχών είχαν τεθεί οι 120 έως 150 απαντήσεις, ωστόσο αυτό στην πορεία φάνηκε ανέφικτο και οι συμμετοχές περιορίστηκαν στις 100. Το ερωτηματολόγιο άρχισε να αποστέλλεται ηλεκτρονικά σε άτομα με αναπηρία μέσω του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook και μέσω της μεθόδου δειγματοληψίας χιονοστιβάδας (snowball sampling). Στη συνέχεια, προκειμένου να εξασφαλιστεί το κριτήριο του τόπου διαμονής, το ερωτηματολόγιο δημοσιεύθηκε σε ομάδες και συλλόγους ανά περιοχή, που δραστηριοποιούνται μέσω Facebook (λ.χ. «Σύλλογος ΑμεΑ ‘Ηλις’»). Αντίστοιχα, έγινε έρευνα ώστε να βρεθούν και ομάδες/σύλλογοι ανάλογα με το είδος αναπηρίας. Αν και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πλειοψηφία αντιπροσώπευε άτομα με κινητική αναπηρία, ακόμη και σε μικρότερα ποσοστά, ανταποκρίθηκαν άτομα και με άλλες αναπηρίες.

Η μέθοδος δειγματοληψίας που ακολουθήθηκε ήταν ένας συνδυασμός της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας και της δειγματοληψία κρίσης ή σκοπού (judgmental sampling). Τα είδη αυτά δειγματοληψίας ανήκουν στην ευρύτερη κατηγορία της μη τυχαίας δειγματοληψίας (Durbarry, 2020). Το ερωτηματολόγιο δημοσιεύθηκε σε συνολικά παραπάνω από 100 άτομα, εφόσον αναρτήθηκε διαδικτυακά σε ομάδες με εκατοντάδες μέλη ΑμεΑ αλλά στάλθηκε και στοχευμένα σε μεμονωμένα ΑμεΑ. Ωστόσο, συνολικά 100 άτομα απάντησαν επιτυχημένα στο ερωτηματολόγιο.

6.5 Δομή Ερωτηματολογίου

Καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε οι ερωτήσεις που αφορούν στην έρευνα να παραμείνουν σε λογικά επίπεδα, ώστε να μην κουράσουν τους ερωτώμενους, να μην περιέχουν δυσνόητους όρους και να είναι όσο το δυνατόν πιο ενδιαφέρον, ώστε οι πιθανότητες να συμπληρωθεί να ήταν αυξημένες. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει τρεις ενότητες. Η πρώτη αφορά στα χαρακτηριστικά και λόγους πραγματοποίησης ταξιδιών, η δεύτερη στη ταξιδιωτική συμπεριφορά και τις τουριστικές ανάγκες και τέλος, η τρίτη στα δημογραφικά στοιχεία.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τριάντα δύο (32) ερωτήσεις κλειστού τύπου και μία (1) ερώτηση ανοικτού τύπου. Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου επιλέχθηκαν καθώς δίνεται η δυνατότητα συλλογής ορθολογικών απαντήσεων και βοηθούν στην ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων και κατ' επέκταση των συμπερασμάτων. Η ερώτηση ανοικτού τύπου είναι προαιρετική ως προς τη συμπλήρωσή της και μέσω αυτής δίνεται η δυνατότητα στους ερωτώμενους να εκφράσουν την προσωπική τους εμπειρία περί προσβασιμότητας, είτε θετική είτε αρνητική, από κάποιο ταξίδι τους.

Σε ότι αφορά τη σύνταξη του ερωτηματολογίου επιλέχθηκαν ερωτήσεις απλής εναλλακτικής απάντησης, πολλαπλών επιλογών, ερωτήσεις με τη χρήση της κλίμακας Likert (1=Διαφωνώ απόλυτα έως 5=Συμφωνώ απόλυτα) και με κλίμακα βαθμολόγησης (1 έως 5). Οι ερωτήσεις επιλέχθηκαν και συντάχθηκαν με σκοπό την κάλυψη των τριών εννοιών του ερωτηματολογίου που αφορούν στον προσβάσιμο τουρισμό και στις προσβάσιμες δραστηριότητες τουρισμού υπαίθρου. Ο τίτλος του ερωτηματολογίου είναι «Χαρακτηριστικά και Τουριστικές Ανάγκες Τουριστών με Αναπηρία στην Ελλάδα».

6.6 Διάρκεια & Περιορισμοί έρευνας

Η έρευνα με στόχο τη συλλογή των δεδομένων ξεκίνησε με την ηλεκτρονική αποστολή των ερωτηματολογίων από την τελευταία εβδομάδα του Ιανουαρίου 2022 και ολοκληρώθηκε την 1^η Αυγούστου 2022. Κατά τη διάρκεια αυτών των μηνών γινόταν συνεχής και ταυτόχρονη αναζήτηση δείγματος και αποστολή του ερωτηματολογίου.

Η περίοδος διεξαγωγής της έρευνας συνέπεσε με την περίοδο της πανδημίας Covid-19 στη χώρα. Το γεγονός αυτό κατέστησε αδύνατο τα ερωτηματολόγια να διαδοθούν με φυσική παρουσία και επίσκεψη σε συλλόγους καθώς σχεδόν όλοι, για λόγους ασφαλείας δε δέχονταν επισκέψεις, και καθώς αυτό θα ήταν εφικτό μόνο στην περιοχή της Αθήνας, ως τόπο κατοικίας της ερευνήτριας. Στη συνέχεια, όταν οι περιορισμοί άρτηκαν εντελώς, ξεκίνησε η θερινή σαιζόν και οι επαγγελματικές υποχρεώσεις όπου και πάλι κατέστησαν αδύνατη την φυσική επίσκεψη και διανομή των ερωτηματολογίων.

Ο τομέας της προσβασιμότητας και δη στον τουρισμό είναι ένα νέο πεδίο μελέτης, γεγονός που περιόρισε την έρευνα με δύο τρόπους. Πρώτον, πολλοί από τους εν δυνάμει συμμετέχοντες δεν ανταποκρίθηκαν στο ερωτηματολόγιο καθώς είχαν λάβει και άλλα αντίστοιχα από άλλους ερευνητές, είτε σχετικά με τον τομέα της εκπαίδευσης και της αναπηρίας, της υγείας, της ψυχολογίας ή του τουρισμού και δεν επιθυμούσαν να αφιερώσουν άλλο χρόνο. Και δεύτερον, η έλλειψη έρευνας του συγκεκριμένου πεδίου κατέστησε δύσκολη την εύρεση σχετικής βιβλιογραφίας, ειδικότερα της ελληνόγλωσσης, προς μελέτη, σύγκριση και συλλογή δεδομένων.

Επιπλέον, παρότι σε αρχική φάση οι σύλλογοι με διαδικτυακή παρουσία φάνηκε να είναι μία καλή λύση και με προοπτικές στην ποσότητα συλλογής δειγματοληψίας, διαπιστώθηκε ακολούθως ότι υπάρχουν πάρα πολλές στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με χιλιάδες εγγεγραμμένα μέλη αλλά τα περισσότερα από αυτά μη ενεργά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επιβραδύνει τη συλλογή απαντήσεων, καθώς στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε αναζήτηση μεμονωμένων ανάπηρων πολιτών γεγονός που κόστισε σε χρόνο. Το θετικό στοιχείο ήταν ότι στην προσωπική επικοινωνία η πλειοψηφία ήταν πολύ πρόθυμη να καταθέσει την άποψη και την εμπειρία της, και συνεπώς να προσφέρει στην έρευνα.

6.7 Αποτελέσματα και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων

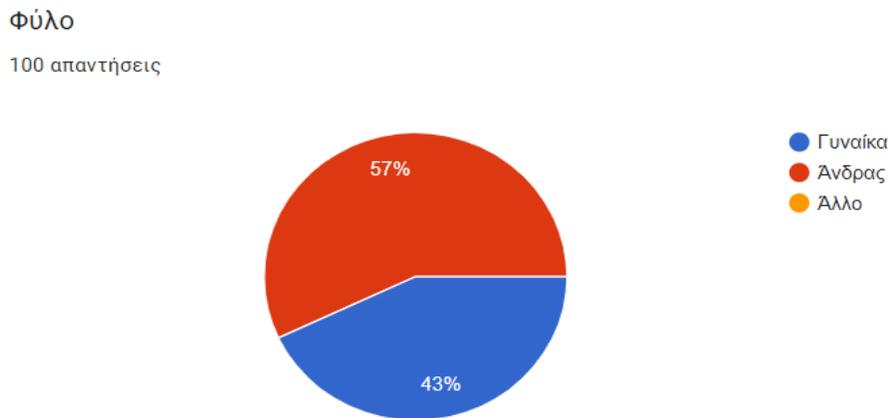
6.7.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος

Η ενότητα αυτή αφορά στα **δημογραφικά χαρακτηριστικά** των ερωτώμενων, όπως το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό τους επίπεδο, την οικογενειακή κατάσταση, την οικονομική τάξη στην οποία ανήκουν και την αναπηρία την οποία αντιμετωπίζουν.

Φύλο

Το μεγαλύτερο ποσοστό που ανταποκρίθηκε στη συμμετοχή της έρευνας είναι άντρες με ποσοστό 57% , έναντι των γυναικών συμμετεχόντων που αντιστοιχεί σε ποσοστό 43% (Διάγραμμα 6.1).

Διάγραμμα 6.1: Φύλο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

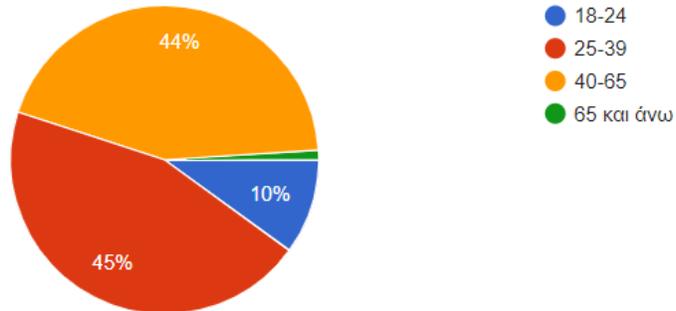
Ηλικία

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 25 έως 39 ετών και 40 έως 65 ετών. Για την ακρίβεια, στην ηλικιακή ομάδα των 25 έως 39 ανήκουν 45 άτομα από τα οποία απάντησαν, 44 είναι από 40 έως 65 ετών, ενώ μόλις 1 είναι άνω των 65. Μόλις 10 άτομα συνολικά είναι νεότερα από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες ΑμεΑ, μεταξύ 18 και 24 ετών (Διάγραμμα 6.2).

Διάγραμμα 6.2: Ηλικία

Ποια είναι η ηλικία σας;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

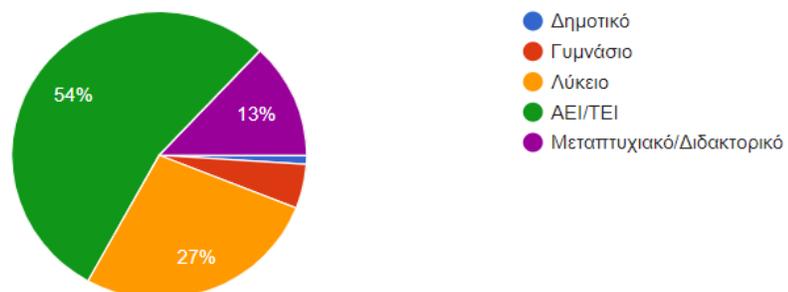
Μορφωτικό επίπεδο εκπαίδευσης

Το μεγαλύτερο ποσοστό, 54%, των ερωτηθέντων διαθέτουν ανώτερο μορφωτικό επίπεδο, έχοντας ολοκληρώσει σπουδές σε Ανώτατα ή Τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Το 27% έχει ολοκληρώσει την εκπαίδευση του έως το επίπεδο του λυκείου, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως 5% έχει λάβει εκπαίδευση έως το Γυμνάσιο. Σημαντικό βέβαια αποτελεί και το ποσοστό των 13% όπου αποτελούν κάτοχοι Μεταπτυχιακών ή/και Διδακτορικών τίτλων (Διάγραμμα 6.3).

Διάγραμμα 6.3: Μορφωτικό επίπεδο

Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

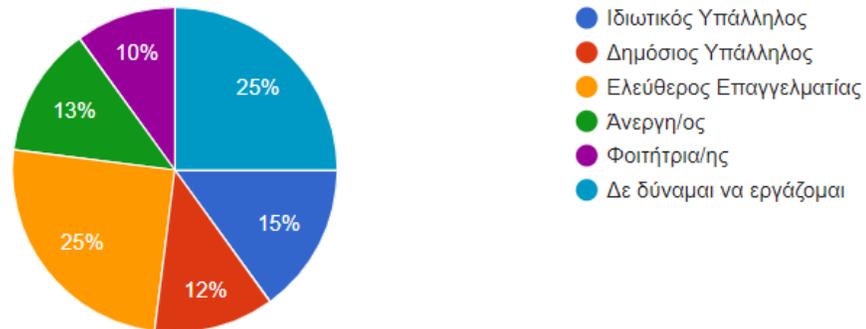
Επαγγελματική απασχόληση

Σχετικά με την επαγγελματική απασχόληση των ερωτηθέντων, διαπιστώνεται ότι τα ποσοστά είναι μοιρασμένα σε όλες τις κατηγορίες. Το μισό από το συνολικό ποσοστό των απαντήσεων, μοιράζεται ως εξής, 25% ανήκει στην κατηγορία του ελεύθερου επαγγελματία ενώ το υπόλοιπο 25% δε δύναται να εργάζεται λόγω της αναπηρίας του. Το εναπομείναν 50% των απαντήσεων μοιράζεται ως εξής: 15% ανήκει στον κλάδο των ιδιωτικών υπαλλήλων, 13% είναι άνεργοι, 12% εργάζεται στο δημόσιο τομέα και τέλος, ένα 10% ασχολείται με τις φοιτητικές του σπουδές (Διάγραμμα 6.4).

Διάγραμμα 6.4: Επαγγελματική απασχόληση

Ποια είναι η επαγγελματική σας απασχόληση;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

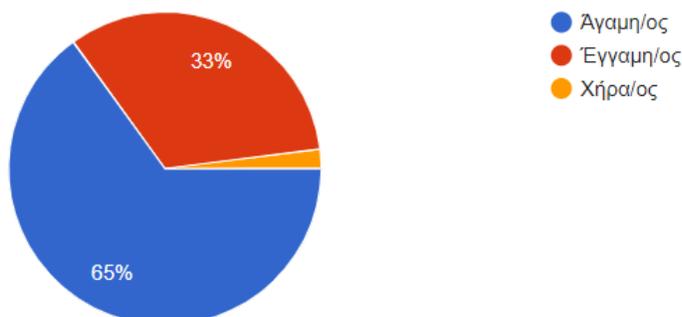
Οικογενειακή κατάσταση

Σε ότι αφορά την οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών, συγκεκριμένα 65%, είναι άγαμοι ενώ το 33% ανήκει στους έγγαμους. Μόλις 2% έχει χάσει την/το σύντροφό/σύζυγο του (Διάγραμμα 6.5).

Διάγραμμα 6.5: Οικογενειακή κατάσταση

Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ϊδία επεξεργασία

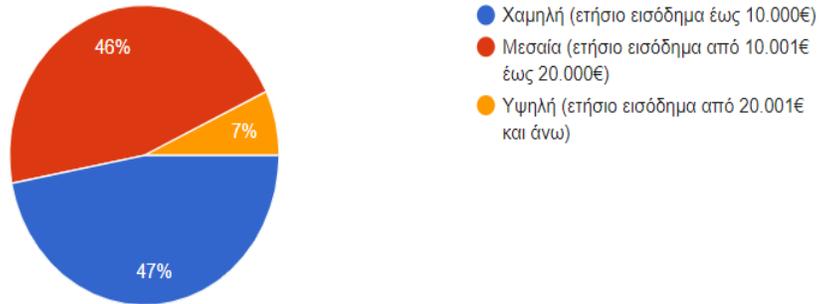
Εισοδηματική κατηγορία

Μία ακόμη ερώτηση που εντάσσεται στην κατηγορία με τα χαρακτηριστικά των ατόμων με αναπηρία είναι η εισοδηματική κατηγορία στην οποία ανήκουν. Οι κατηγορίες που παρατέθηκαν ως απαντήσεις είναι τρεις. Χαμηλή εισοδηματική τάξη, όπου ανά έτος το εισόδημά της φτάνει έως τα 10.000€, μεσαία εισοδηματική τάξη, όπου το ετήσιο εισόδημα κυμαίνεται μεταξύ 10.001€ έως 20.000€ και η υψηλή τάξη όπου αμείβεται με παραπάνω από 20.001€ ετησίως. Το δείγμα της έρευνας ανήκει περισσότερο στη χαμηλή εισοδηματική κατηγορία, το 47% συγκεκριμένα, ενώ το 46% ανήκει στη μεσαία εισοδηματική κατηγορία. Ένα μικρό ποσοστό, 7%, δηλώνει ότι ανήκει στην υψηλή εισοδηματική κατηγορία (Διάγραμμα 6.6).

Διάγραμμα 6.6: Εισοδηματική κατηγορία

Σε ποια εισοδηματική κατηγορία ανήκετε;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

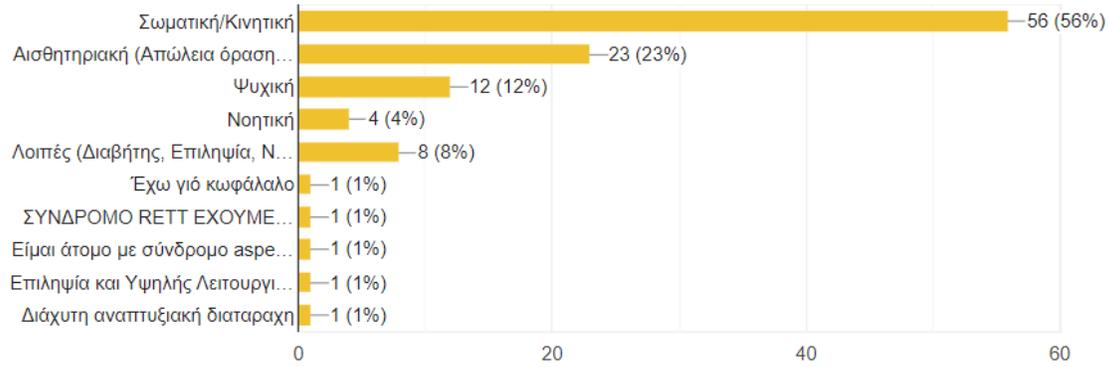
Είδος αναπηρίας συμμετεχόντων

Μία από τις σημαντικότερες ερωτήσεις της έρευνας αποτελεί το είδος αναπηρίας που αντιμετωπίζει ο κάθε ερωτώμενος. Σκοπός της έρευνας ήταν να συμπεριλάβει άτομα με διαφορετικές αναπηρίες, και για την επίτευξη του σκοπού αυτού το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε διαφορετικές ομάδες, σε όλη την Ελλάδα με εμφανή ή μη αναπηρία. Διαπιστώνεται λοιπόν από τις συμμετοχές, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό, 56% πιο συγκεκριμένα, που ανταποκρίθηκε στην έρευνα αντιμετωπίζει κινητική ή άλλη σωματική αναπηρία. Οι απόψεις σχετικά με την προσβασιμότητα στην Ελλάδα από αυτή την κατηγορία, έχουν ιδιαίτερη σημασία καθότι κυρίως η ίδια η κοινωνία και η δομή της είναι αυτή που προκαλεί την αναπηρία και τον αποκλεισμό στους πολίτες της, είτε πρόκειται για την καθημερινή ζωή είτε για τουριστικές εμπειρίες. Επομένως, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον πως θεωρούν αυτά τα άτομα τη χώρα ως τουριστικό προϊόν αλλά και ποιες είναι οι ανάγκες τους. Το ποσοστό 24% των ερωτηθέντων αντιμετωπίζουν απώλεια είτε όρασης είτε λόγου είτε ακοής. Ενώ μικρότερα ποσοστά αντιμετωπίζουν κάποια ψυχική αναπηρία (12%), κάποια νοητική αναπηρία (4%), αναπτυξιακές διαταραχές (4%) και λοιπές όπως διαβήτη, επιληψία, νεφρική ανεπάρκεια κ.α. (8%). Σημειώνεται εδώ, ότι τα ερωτηματολόγια σε περίπτωση που το ίδιο το άτομο δεν είχε τη δυνατότητα να το συμπληρώσει, μπορούσε να συμπληρωθεί από οικείο του εκ μέρους του (Διάγραμμα 6.7).

Διάγραμμα 6.7: Είδος αναπηρίας συμμετεχόντων

Ποιο είναι το είδος της αναπηρίας που αντιμετωπίζετε;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

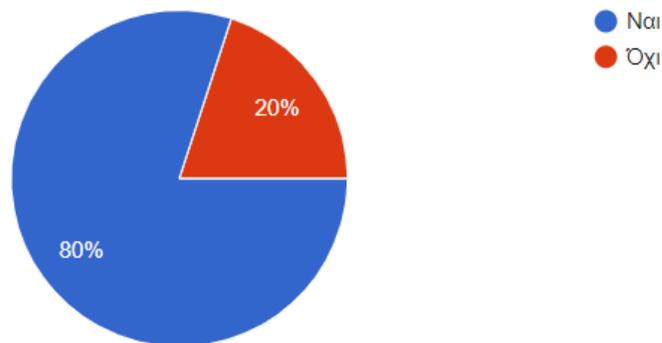
Λήψη κρατικού επιδόματος

Η τελευταία ερώτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά των ΑμεΑ είχε ως στόχο να καταγράψει την οικονομική βοήθεια που παρέχει το κράτος στην καθημερινότητα των ατόμων με αναπηρία. Ανεξάρτητα από το ποσό που λαμβάνει κάθε ΑμεΑ και από το αν καλύπτει τις ανάγκες του, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων διαπιστώνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτών, το 80%, λαμβάνει επίδομα αναπηρίας ενώ το 20% όχι (Διάγραμμα 6.8).

Διάγραμμα 6.8: Λήψη κρατικού επιδόματος

Λαμβάνετε κάποιο επίδομα;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Από τα παραπάνω ευρήματα της έρευνας, σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, προκύπτει πως γενικά ανταποκρίθηκαν σε αυτή άντρες και γυναίκες με αναπηρία, ωστόσο οι πρώτοι ήταν λίγο περισσότεροι με ποσοστό 57%. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερωτώμενων ήταν ως επί το πλείστον μεταξύ 25 και 65 ετών και κυρίως η αναπηρία που αντιμετωπίζουν είναι κινητική. Το τελευταίο, επηρεάζει τα αποτελέσματα της έρευνας σημαντικά καθώς η προσβασιμότητα φυσικά αφορά όλους, αλλά ειδικότερα τα άτομα με κινητικές δυσκολίες και αισθητηριακές απώλειες. Επιπλέον, στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι διαθέτουν μορφωτικό επίπεδο, εφόσον έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (27%) και μεγάλο ποσοστό αυτών είναι κάτοχοι προπτυχιακών ή/και μεταπτυχιακών διπλωμάτων (54%). Ωστόσο, λόγω της αναπηρίας τους οι περισσότεροι δε δύνανται να εργάζονται (25%) ή είναι ελεύθεροι επαγγελματίες (25%) διαμορφώνοντας οι ίδιοι την εργασιακή τους προσφορά και το εισόδημά τους. Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση η πλειοψηφία των συμμετεχόντων παραμένουν άγαμοι (65%). Τέλος, οι περισσότεροι ΑμεΑ δηλώνουν πως ανήκουν στη χαμηλή (47%) και μεσαία (46%) εισοδηματική τάξη, γεγονός που σίγουρα επηρεάζει την ποιότητα ζωής τους ή την ταξιδιωτική τους διάθεση, πέραν του ζητήματος της προσβασιμότητας. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών λαμβάνει κρατικό επίδομα (80%), γεγονός θετικό πως η πολιτεία βοηθάει τα άτομα που δεν έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν, χωρίς ωστόσο να διευκρινίζονται ακριβή ποσά ώστε να εξάγουμε συμπεράσματα ότι οι συμπολίτες μας με αναπηρία μπορούν να ανταπεξέρχονται στην καθημερινότητα και στις ιατρικές τους ανάγκες, προκειμένου να μπορούν, βάσει οικονομικής ευχέρειας, να ταξιδεύουν όπως και όποτε επιθυμούν.

6.7.2. Χαρακτηριστικά και λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιών των συμμετεχόντων.

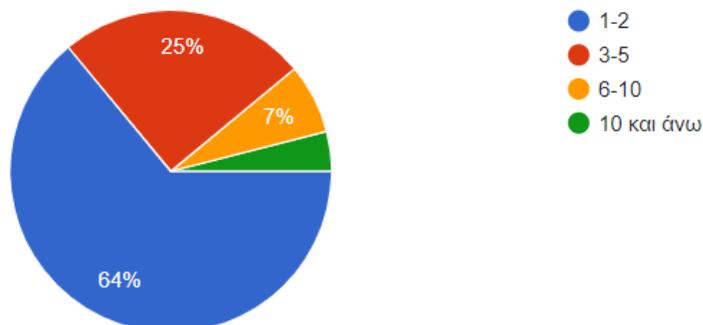
Συχνότητα ταξιδιών ανά έτος

Η πρώτη ερώτηση την οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι ερωτώμενοι ήταν σχετική με το πόσο συχνά ταξιδεύουν κατά τη διάρκεια του έτους. Αποδεικνύεται λοιπόν πως παραπάνω από τους μισούς συμμετέχοντες, ποσοστό 64%, πραγματοποιεί κάποιου είδους ταξίδι μόνο μία έως δύο φορές το χρόνο. Ένα ποσοστό 25% ταξιδεύει λίγο παραπάνω, από τρεις έως πέντε φορές ανά έτος, ενώ μικρότερα ποσοστά, 7% και 4% πραγματοποιούν πολυήμερα ταξίδια, από έξι έως δέκα μέρες και από δέκα μέρες και περισσότερες αντίστοιχα (Διάγραμμα 6.9).

Διάγραμμα 6.9: Συχνότητα ταξιδιών ανά έτος

Πόσα ταξίδια πραγματοποιείτε συνήθως στη διάρκεια του έτους;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

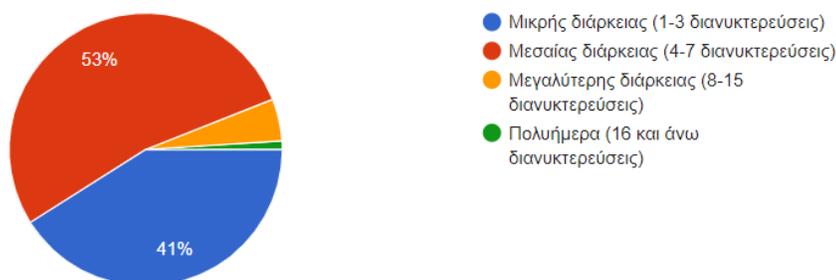
Διάρκεια ταξιδιού

Σχετικά με τη διάρκεια των ταξιδιών τους σε γενικό πλαίσιο η πλειοψηφία, 53%, δήλωσε ότι στα ταξίδια που πραγματοποιεί διανυκτερεύει από τέσσερις έως επτά νύκτες, δηλαδή οργανώνει ταξίδια μεσαίας διάρκειας. Ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό, 41%, στα ταξίδια του διανυκτερεύει από μία έως τρεις νύκτες συνολικά, επιλέγει δηλαδή μικρής διάρκειας ταξίδια. Ενώ η μειοψηφία των συμμετεχόντων, ποσοστό 5%, πραγματοποιεί μεγαλύτερης διάρκειας ταξίδια, από οκτώ έως δεκαπέντε διανυκτερεύσεις. Στις απαντήσεις βρέθηκε και 1% όπου ταξιδεύει και διανυκτερεύει για περισσότερο από δεκαέξι νύκτες σ' έναν ή περισσότερους προορισμούς (Διάγραμμα 6.10).

Διάγραμμα 6.10: Διάρκεια ταξιδιού

Τα ταξίδια σας συνήθως είναι:

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

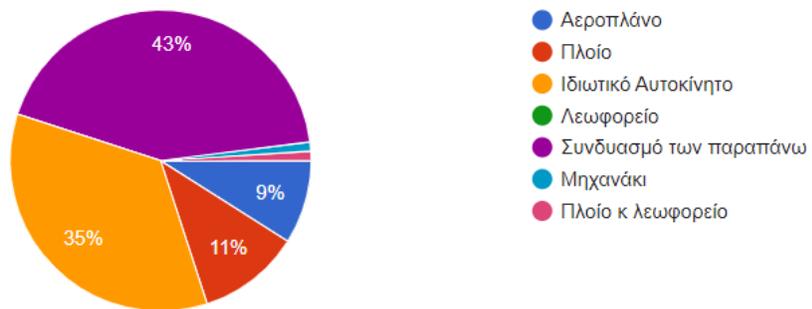
Μεταφορικό μέσο για το ταξίδι

Στη συνέχεια τέθηκε το ερώτημα με ποιο μεταφορικό μέσο συνηθίζουν να ταξιδεύουν οι συμμετέχοντες ΑμεΑ. Δόθηκαν ποικίλες επιλογές, καθώς και ο συνδυασμός όλων αυτών ως επιλογή, όπου και ήταν η επικρατέστερη με ποσοστό 44%. Πιο συγκεκριμένα, 43% των συμμετεχόντων δεν επιλέγει έναν μόνο τρόπο για τη μετακίνησή του αλλά αυτός μπορεί να είναι αεροπλάνο, πλοίο, ιδιωτικό αυτοκίνητο ή λεωφορείο, αναλόγως τον προορισμό και τις συνθήκες. Ποσοστό 35% δήλωσε ότι για τα ταξίδια του επιλέγει μόνο ιδιωτικό αυτοκίνητο, ένα 11% επιλέγει μόνο πλοίο ως μέσο μετακίνησης σε άλλο προορισμό, καθώς ένα 9% ταξιδεύει μόνο αεροπορικώς. Στη συγκεκριμένη ερώτηση σημειώνεται και ένα μειοψηφικό 1% που ταξιδεύει με μηχανάκι (Διάγραμμα 6.11).

Διάγραμμα 6.11:Μεταφορικό μέσο

Τι μεταφορικό μέσο χρησιμοποιείτε συνήθως για τα ταξίδια σας;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Επιλογή καταλύματος

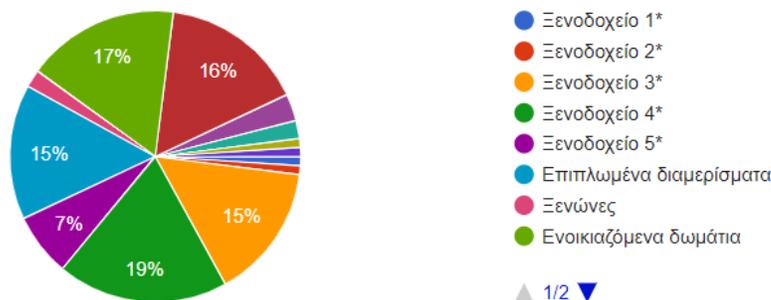
Στην επιλογή καταλύματος στις διακοπές οι απαντήσεις ποικίλουν και τα ποσοστά μοιράζονται σε πολλές και διαφορετικές κατηγορίες. Παρατηρείται ότι τα περισσότερα ΑμεΑ – ποσοστό 19%,

ανεξαρτήτως της αναπηρίας που αντιμετωπίζουν, επιλέγουν να απολαύσουν τις διακοπές τους σε ξενοδοχεία τεσσάρων αστερών.

Διάγραμμα 6.12: Επιλογή καταλύματος

Τι κατάλυμα επιλέγετε συνήθως;

100 απαντήσεις

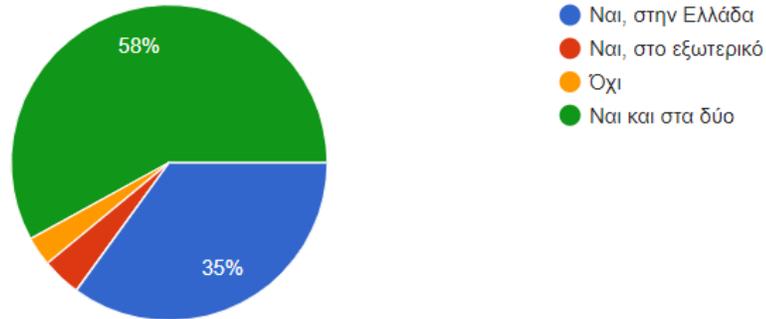
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η επόμενη δημοφιλέστερη επιλογή με ποσοστό 17% είναι τα ενοικιαζόμενα δωμάτια ενώ το 16% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι κατά τις διακοπές του φιλοξενείται σε συγγενικά ή σπίτια φίλων του. Ποσοστό της τάξεως του 15% προτιμά να περνά τις καλοκαιρινές του διακοπές σε επιπλωμένα διαμερίσματα ενώ ένα άλλο 15% επιλέγει ξενοδοχεία τριών αστερών. Πολύ μικρότερο ποσοστό του συνόλου, συγκεκριμένα 7%, επιλέγει για τη διαμονή του πολυτελή καταλύματα πέντε αστερών. Το υπόλοιπο ποσοστό μοιράζεται σε ποσοστά 3%, 2% και 1% επιλέγοντας διακοπές σε εξοχική κατοικία, camping, ξενώνες, ξενοδοχεία ενός και δύο αστερών (Διάγραμμα 6.12).

Πραγματοποίηση ταξιδιού ως τουρίστας

Ένας από τους στόχους που τέθηκε μέσω του ερωτηματολογίου ήταν να διευκρινιστεί η ταξιδιωτική εμπειρία των ερωτώμενων, σε σχέση με ταξίδια στο εξωτερικό και εσωτερικό ώστε να ακολουθήσει μία σύγκριση ανάμεσα στη Ελλάδα και προσβάσιμους προορισμούς στο εξωτερικό. Από την ερώτηση εάν το άτομο έχει ταξιδέψει έως τώρα ως τουρίστας, ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως 58% απάντησε ότι έχει ταξιδέψει ως τουρίστας και στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Το 35% των συμμετεχόντων έχει ταξιδέψει ως τουρίστας μόνο εντός της χώρας. Ενώ ένα 4% δηλώνει πως έχει υπάρξει τουρίστας μόνο στο εξωτερικό. Και τέλος, μικρό ποσοστό 3% δεν έχει πραγματοποιήσει ταξίδι για τουρισμό (Διάγραμμα 6.13).

Διάγραμμα 6.13: Πραγματοποίηση ταξιδιού ως τουρίστας
Έχετε ταξιδέψει έως τώρα ως τουρίστας;
100 απαντήσεις

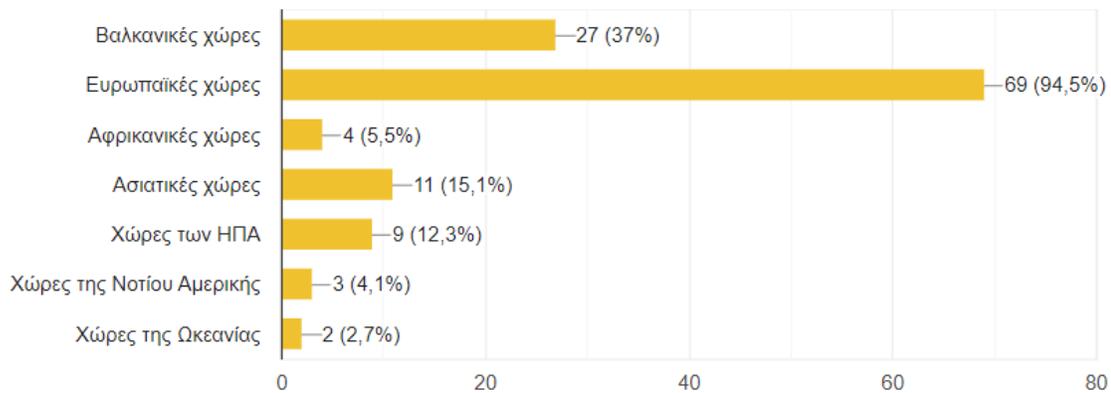
Πηγή: Ϊδία επεξεργασία

Χώρες επίσκεψης στο εξωτερικό

Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης, ζητήθηκε από όσους συμμετείχαν και απάντησαν ότι έχουν ταξιδέψει και στο εξωτερικό να διευκρινίσουν τις χώρες που έχουν επισκεφθεί ανά ήπειρο. Οι ερωτώμενοι είχαν την επιλογή παραπάνω από μίας απάντησης, εφόσον έχουν ταξιδέψει σε μία από περισσότερες ηπείρους. Επομένως, από το 62% που έχει επισκεφθεί και χώρες του εξωτερικού, σχεδόν όλοι – 94,5% - έχουν πραγματοποιήσει ταξίδια σε ευρωπαϊκές περιοχές ενώ πολύ μικρότερα ποσοστά έχουν υλοποιήσει (και) υπερατλαντικά ταξίδια. Το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο ποσοστό, 37%, δήλωσε ότι έχει επισκεφθεί και χώρες των Βαλκανίων. Σημειώνεται επιπλέον, ότι ποσοστό 15,1% έχει ταξιδέψει ως τουρίστας σε ασιατικές χώρες, ενώ 12,3% ταξίδεψε σε χώρες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 5,5% έχει βρεθεί στην αφρικανική ήπειρο ενώ το 4,1% σε χώρες της Νοτίου Αμερικής. Το μικρότερο ποσοστό του δείγματος, μόλις 2,7%, κατάφερε να πραγματοποιήσει επίσκεψη για τουρισμό σε χώρες της Ωκεανίας (Διάγραμμα 6.14).

Διάγραμμα 6.14: Χώρες επίσκεψης στο εξωτερικό

Σε περίπτωση που έχετε επισκεφθεί το εξωτερικό, ποιες από τις παρακάτω χώρες έχετε επισκεφθεί;

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

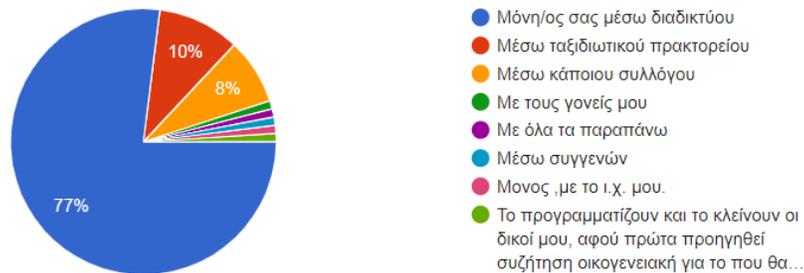
Προετοιμασία ταξιδιού

Η εξέλιξη του διαδικτύου αποδεικνύεται σημαντική για την πλειοψηφία των ερωτώμενων, καθώς το 77% αυτών επιλέγουν και οργανώνουν οι ίδιοι το ταξίδι τους μέσω διαδικτύου. Επομένως, όχι μόνο η διαδικτυακή προσβασιμότητα είναι σημαντική (για παράδειγμα, προσαρμογή τουριστικών πληροφοριών στις ανάγκες κωφάλαλων ατόμων) αλλά και η επαρκής πληροφόρηση για το εάν ένας προορισμός πληροί τις προδιαγραφές. Ένα μικρό ποσοστό 10% εμπιστεύεται ταξιδιωτικό πρακτορείο για την οργάνωση των διακοπών του ενώ ένα ποσοστό 8% ταξιδεύει μέσω οργανωμένων εκδρομών κάποιου συλλόγου όπου αποτελεί μέλος (παράδειγμα, αθλητικός σύλλογος ή σύλλογος ΑμεΑ της περιοχής του). Ένα 2% δέχεται τη βοήθεια της οικογένειας του για την προετοιμασία του ταξιδιού του και τέλος, 1% δηλώνει ότι προετοιμάζει το ταξίδι του με όλους του αναφερθέντες τρόπους (Διάγραμμα 6.15).

Διάγραμμα 6.15: Προετοιμασία ταξιδιού

Προετοιμάζετε το ταξίδι σας:

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

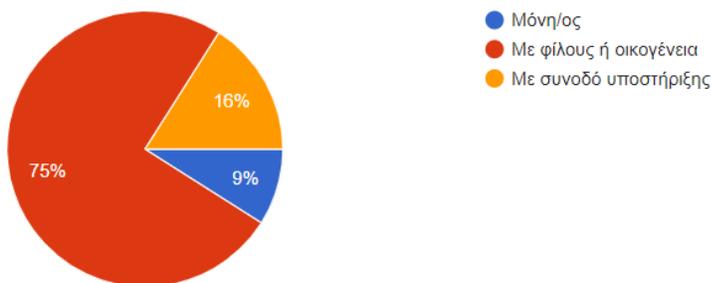
Επιλογή συνοδείας στο ταξίδι

Στην ερώτηση με ποιον συνηθίζουν να ταξιδεύουν μαζί, το μεγαλύτερο μέρος των ΑμεΑ που ερωτήθηκαν, ποσοστό 75%, απάντησαν ότι συνηθίζουν να ταξιδεύουν με φίλους τους ή οικογενειακά τους πρόσωπα. Από τα υπόλοιπα ποσοστά, 16% πραγματοποιεί ταξίδια με συνοδό υποστήριξης και 9% απάντησαν ότι ταξιδεύουν μόνοι (Διάγραμμα 6.16).

Διάγραμμα 6.16: Επιλογή συνοδείας στο ταξίδι

Συνήθως ταξιδεύετε:

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

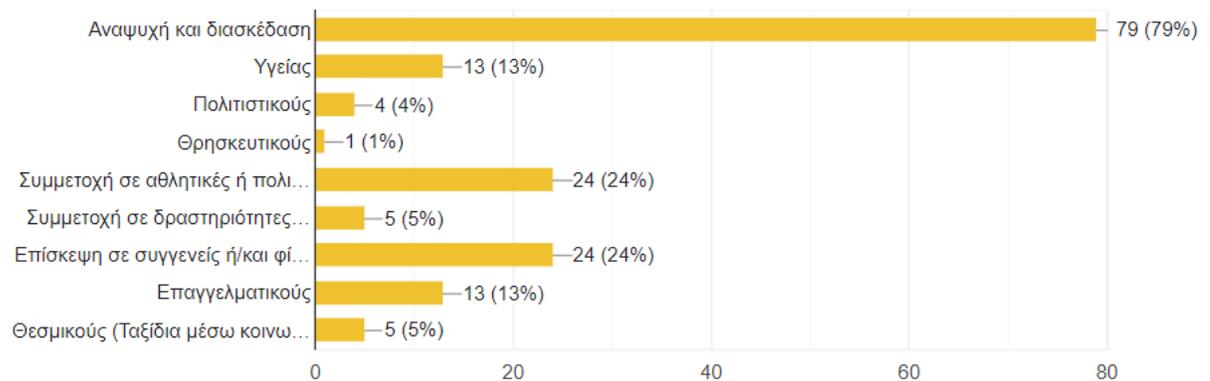
Λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιού

Η τελευταία ερώτηση της ενότητας αφορούσε τους λόγους πραγματοποίησης ενός ταξιδιού. Σε αυτή την ερώτηση οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από μία απάντηση/λόγο για τον οποίο πραγματοποιούν ένα ταξίδι. Επομένως, τα αποτελέσματα διαμορφώθηκαν ως εξής, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων με ποσοστό 79% ταξιδεύει για το συνηθέστερο ίσως σκοπό, την αναψυχή και τη διασκέδαση. Άλλες δημοφιλείς απαντήσεις ήταν το ταξίδι με σκοπό τη συμμετοχή σε αθλητικές ή πολιτιστικές διοργανώσεις (24%) καθώς και το ταξίδι με σκοπό την επίσκεψη σε συγγενείς ή/και φίλους (24%). Ποσοστό 13% χρειάζεται να ταξιδεύει για σκοπούς υγείας (επίσκεψη σε γιατρό, χειρουργεία, θεραπείες, φαρμακευτικές αγωγές κ.α.) και ένα άλλο 13% ταξιδεύει για επαγγελματικούς λόγους. Λιγότερο δημοφιλή είναι τα ταξίδια για λόγους πολιτιστικούς, με μόλις 4%, θρησκευτικούς (1%), συμμετοχή σε δραστηριότητες στη φύση (5%) και θεσμικούς (5%), εννοώντας τα ταξίδια μέσω κοινωνικού τουρισμού (Διάγραμμα 6.17).

Διάγραμμα 6.17: Λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιού

Για ποιους λόγους ταξιδεύετε συνήθως;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Από τη συγκεκριμένη ενότητα ερωτήσεων, προκύπτει ότι οι τουρίστες ΑμεΑ ταξιδεύουν περισσότερο από μία έως δύο φορές μέσα στο χρόνο και συνήθως ξοδεύουν σ' έναν προορισμό από τέσσερις έως επτά νύχτες (53%) ή κάνουν μικρότερης διάρκειας ταξίδια, από μία έως τρεις διανυκτερεύσεις (41%). Σχετικά με το μεταφορικό μέσο που χρησιμοποιούν, οι απαντήσεις μοιράστηκαν σε όλες τις επιλογές, με την πλειοψηφία (43%) να επιλέγει συνδυασμό πλοίου, Ι.Χ., αεροπλάνου, τρένου, λεωφορείου και μόνο τη χρήση Ι.Χ. (35%) μιας και αποτελεί το πιο βολικό μέσο μεταφοράς κυρίως για άτομα με κινητική αναπηρία, εφόσον το έχουν διαμορφώσει σύμφωνα με τις προσωπικές τους ανάγκες. Το ίδιο συμβαίνει και με την επιλογή καταλυμάτων, καθώς όπως

έχει αναλυθεί παραπάνω τα περισσότερα καταλύματα στην Ελλάδα δεν είναι ούτε όσο προσβάσιμα θα μπορούσαν ούτε πολλά σε σχέση με τη ζήτηση που υπάρχει, επομένως και πάλι οι απαντήσεις μοιράζονται πραγματικά σε όλες τις δυνατές επιλογές χωρίς να είναι ξεκάθαρο ότι οι ΑμεΑ επισκέπτες επιλέγουν συγκεκριμένο τύπο καταλυμάτων στις διακοπές τους. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, διαθέτει ταξιδιωτική εμπειρία, καθώς έχει ταξιδέψει και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (58%) ή μόνο στο εσωτερικό (35%). Η συνηθέστερη επιλογή ταξιδιού, από τις παρούσες συμμετοχές, φαίνεται πως είναι οι ευρωπαϊκοί προορισμοί και χώρες των Βαλκανίων. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις έχουν διακριθεί για την προσβασιμότητα τους (βλ. κεφάλαιο 3), γεγονός που τις κάνει τουριστικά ανταγωνιστικές και άλλες συνεχίζουν να αναπτύσσονται.

Επιπροσθέτως, παρατηρείται συνολικά ότι πλέον, όπως όλοι, οι τουρίστες με αναπηρία εμπιστεύονται το διαδίκτυο για την ενημέρωση και την οργάνωση ενός ταξιδιού. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα είναι πολύ σημαντικά ώστε να κατανοήσουμε ότι η προσβάσιμη πληροφόρηση και οι ολοκληρωμένες διαδικτυακές πληροφορίες είναι απαραίτητες για αυτή την κατηγορία τουριστών, προκειμένου όχι μόνο να οργανώσουν και να προετοιμάσουν τις διακοπές τους αλλά και να αναπτυχθεί και ο τουρισμός μιας περιοχής. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας είναι πως το 75% των ΑμεΑ επιλέγει να ταξιδέψει με φίλους ή οικογένεια, γεγονός που πολλαπλασιάζει την τουριστική δαπάνη για έναν προορισμό. Τέλος, η ανάγκη για το ταξίδι με σκοπό τη ψυχαγωγία και την αναψυχή πηγάζει απ' όλους ανεξαιρέτως. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ταξιδεύει για σκοπούς αναψυχής, για να συμμετέχει σε αθλητικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις, γεγονός που εξηγείται καθώς το ερωτηματολόγιο δημοσιεύθηκε και σε πολλούς αθλητικούς συλλόγους ΑμεΑ και δευτερευόντως για να επισκεφθεί φίλους/οικογένεια, όπως δηλαδή επιθυμούν και πράττουν όλοι οι τουρίστες.

Η ενότητα σχετικά με τις ανάγκες και τους λόγους πραγματοποίησης ενός ταξιδιού, μελετώντας τα ποσοστά, κάνει ξεκάθαρη την εικόνα πως τα άτομα με αναπηρία ως τουρίστες δε διαφέρουν από τους τουρίστες χωρίς αναπηρία, το μόνο που χρειάζονται είναι ένα πιο προσβάσιμο περιβάλλον που θα τους επιτρέψει να τα απολαμβάνουν και να νιώθουν την αποδοχή στο κοινωνικό σύνολο.

6.7.3. Ταξιδιωτική συμπεριφορά και τις τουριστικές επιλογές των ΑμεΑ

Η παρούσα ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με την **ταξιδιωτική συμπεριφορά και τις τουριστικές επιλογές** των ΑμεΑ. Σε αυτή την ενότητα τέθηκαν ερωτήσεις με επιλογή απαντήσεων κλίμακας Likert. Στη συνέχεια οι απαντήσεις αναλύθηκαν με το σύστημα SPSS προκειμένου να επιβεβαιωθεί με ασφάλεια η ορθότητα των αποτελεσμάτων.

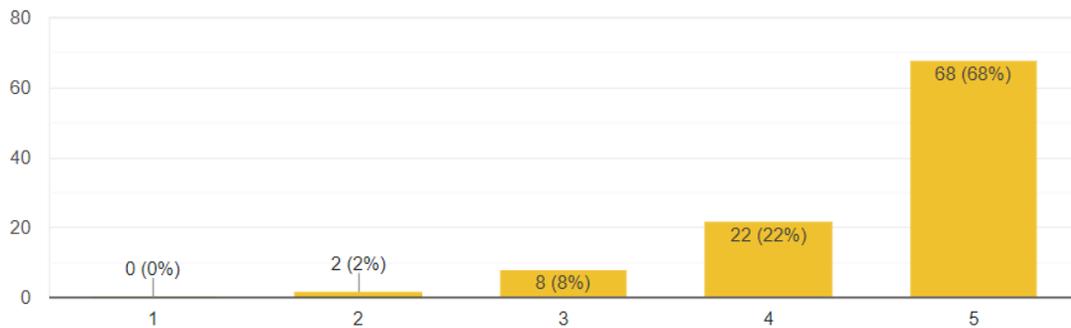
Ευεργετικότητα ταξιδιών

Αρχικά, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εκείνους να ταξιδεύουν γενικότερα. Η κλίμακα ένα αντιπροσωπεύει την απάντηση «καθόλου», η κλίμακα δύο την απάντηση «λίγο», η κλίμακα τρία την απάντηση «μέτρια», η κλίμακα τέσσερα την απάντηση «πολύ» ενώ η κλίμακα πέντε τη μέγιστη «πάρα πολύ». Καταγράφεται λοιπόν, ότι η σημασία των ταξιδιών για το 68% των ερωτηθέντων είναι πάρα πολύ σημαντική. Για το 22% αυτών είναι πολύ ευεργετικό το να ταξιδεύουν ενώ για πολύ μικρά ποσοστά 8% και 2% είναι μέτρια και λίγο σημαντικά αντίστοιχα (Διάγραμμα 6.18).

Διάγραμμα 6.18: Ευεργετικότητα ταξιδιών

Πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εσάς να πραγματοποιείτε ταξίδια γενικά;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Τα επεξεργασμένα στοιχεία μέσω του στατιστικού προγράμματος SPSS επιβεβαιώνουν πως ο μέσος όρος (Mean 4,56) των απαντήσεων τείνει να θεωρεί τα ταξίδια πολύ ευεργετικά για τη ζωή του (βλ. πίνακα 1, Παράρτημα 2). Με το αρχικό N εννοείται το νούμερο των απαντήσεων που δόθηκαν, στην προκειμένη περίπτωση όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν την ερώτηση. Mean είναι ο μέσος όρος της κατανομής των απαντήσεων, το minimum και το maximum αντικατοπτρίζουν τις απαντήσεις που επέλεξαν οι ερωτηθέντες, συγκεκριμένα κανείς δεν επέλεξε την κλίμακα 1 («καθόλου»), επομένως οι απαντήσεις μοιράστηκαν μεταξύ της κλίμακας 2 (minimum) και 5 (maximum). «Το Std. Deviation σημαίνει την τυπική απόκλιση, πόσο πολύ δηλαδή «απλώνονται» οι τιμές της κατανομής γύρω από το μέσο όρο. Η τυπική απόκλιση εκφράζεται σε μονάδες μέτρησης ίδιες με αυτές του μέσου όρου, όσο μικρότερη είναι τόσο πιο κοντά στο μέσο όρο είναι οι περισσότερες τιμές κατανομής» (Ρούσσος & Ευσταθίου, 2008).

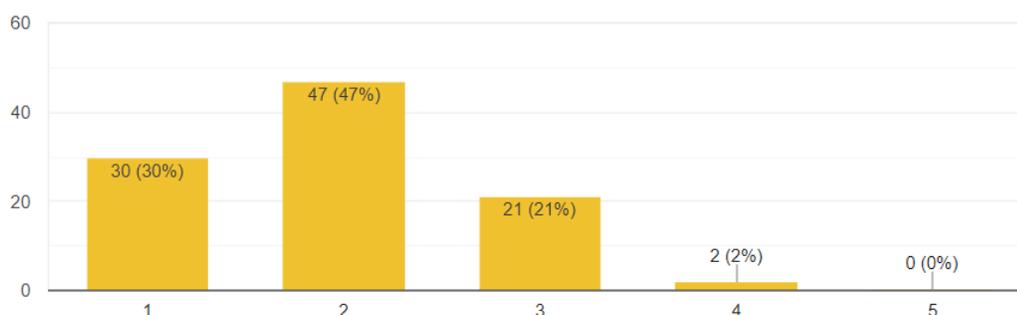
Η προσβασιμότητα στην Ελλάδα αναφορικά με τις τουριστικές δραστηριότητες

Στο διάγραμμα 6.19 αποτυπώνονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ερώτημα αν η Ελλάδα παρέχει προσβάσιμες τουριστικές δραστηριότητες. Τα μεγαλύτερα ποσοστά συναντώνται στις απαντήσεις «καθόλου» (30%) και «λίγο» (47%). Το 21% θεωρεί ότι η τουριστική προσβασιμότητα στην Ελλάδα είναι μέτρια ενώ μόνο το 2% τη θεωρεί επαρκή (Διάγραμμα 6.19).

Διάγραμμα 6.19: Η προσβασιμότητα στην Ελλάδα αναφορικά με τις τουριστικές δραστηριότητες

Κατά την άποψή σας, σε ποιο βαθμό η Ελλάδα παρέχει προσβασιμότητα σε άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικά ή άλλα προβλήματα σε τουριστικές δραστηριότητες;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Επιπλέον, ο μέσος όρος της κατανομής των απαντήσεων είναι 1,95, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι απαντήσεις κυμαίνονται μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης κλίμακας με πολύ μικρή τυπική απόκλιση (βλ. πίνακα 2, παράρτημα 2).

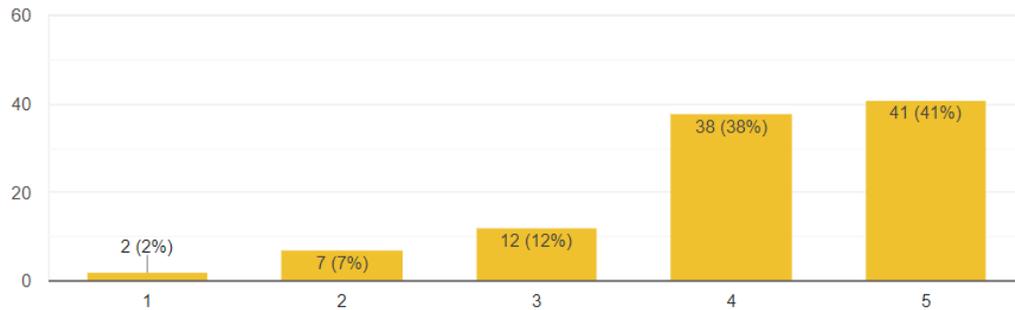
Ευεργετικότητα ταξιδιών στην ύπαιθρο, με συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες

Στη συνέχεια, εκτός από τη σημασία των ταξιδιών γενικά στη ζωή των ΑμεΑ, σκοπός ήταν να καταγραφεί και η προτίμησή τους σε ταξίδια στην ύπαιθρο. Ακόμη μία φορά, τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντώνται σε δύο κατηγορίες, στο «πολύ» με ποσοστό 38% και στο «πάρα πολύ» με ποσοστό 41%. Ποσοστό 12%, βρίσκεται στη μέση, με μέτριο ενδιαφέρον ως προς τα ταξίδια στην ύπαιθρο. Το 7% ενδιαφέρεται λίγο για ταξίδια στην ύπαιθρο με συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες, ενώ ένα 2% δεν τα θεωρεί καθόλου σημαντικά (Διάγραμμα 6.20).

Διάγραμμα 6.20: Ευεργετικότητα ταξιδιών στην ύπαιθρο, με συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες

Πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εσάς να πραγματοποιείτε ταξίδια στην ύπαιθρο και να λαμβάνετε μέρος σε υπαίθριες δραστηριότητες;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η τιμή της μέσης κατανομής στη συγκεκριμένη ερώτηση βρίσκεται στις 4,09 μονάδες, δηλαδή πιο κοντά στην απάντηση της κλίμακας τέσσερα, «πολύ» (βλ. πίνακα 3, παράρτημα 2).

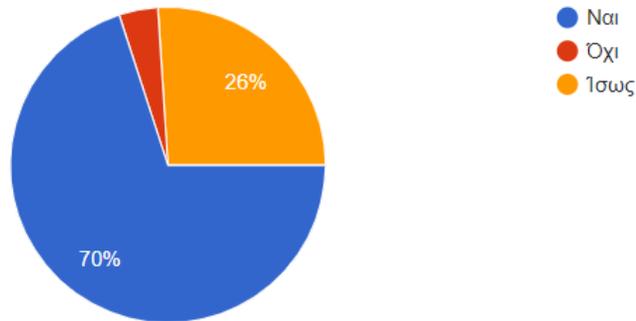
Ένταξη υπαίθριας δραστηριότητας στις διακοπές

Στο ερωτηματολόγιο τέθηκαν και μερικές ερωτήσεις σχετικά με υπαίθριες δραστηριότητες προκειμένου να καταγραφεί το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων για συμμετοχή σε κάποια δραστηριότητα στη φύση, στη διάρκεια των διακοπών τους. Τα αποτελέσματα ήταν εντυπωσιακά, καθώς 70% αυτών φαίνεται πως αναγνωρίζει τις θετικές επιδράσεις της φύσης στη ψυχολογία και θα επιθυμούσε να εντάξει μία υπαίθρια δραστηριότητα στο ταξίδι του. Ένα ποσοστό 26% απάντησε ότι ίσως να ήθελε να συμμετέχει σε κάποια δραστηριότητα ενώ ένα 4% απάντησε αρνητικά (Διάγραμμα 6.21).

Διάγραμμα 6.21: Ένταξη υπαίθριας δραστηριότητας στις διακοπές

Θα σας ενδιέφερε να εντάξετε κάποια υπαίθρια δραστηριότητα στις διακοπές σας;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

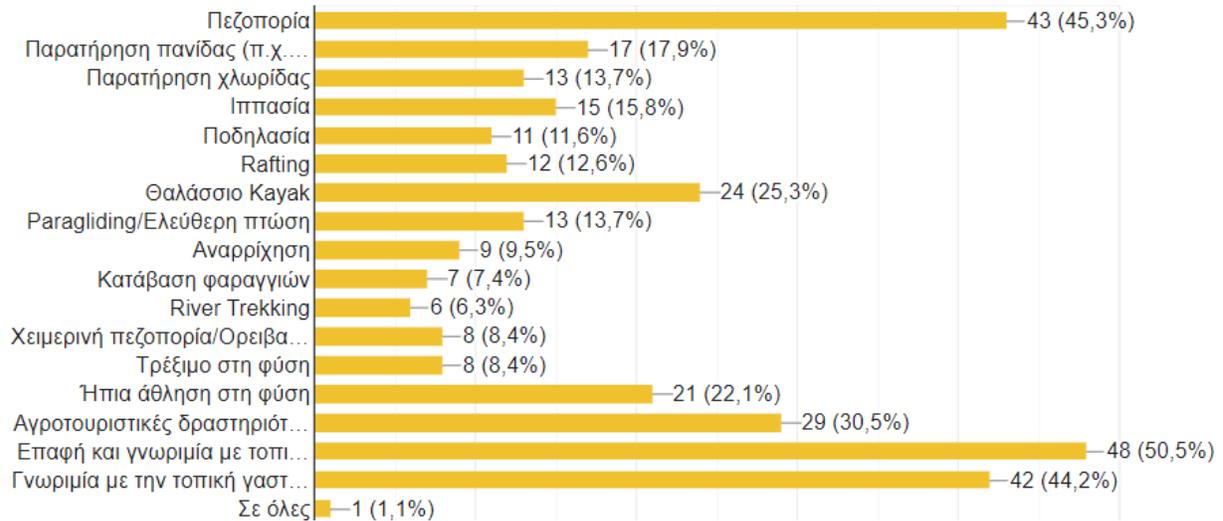
Επιλογή υπαίθριας δραστηριότητας αναψυχής

Στο κεφάλαιο 5 γίνεται αναφορά στον ορισμό του εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου και στα είδη των υπαίθριων δραστηριοτήτων. Δίνοντας ως επιλογές στους ερωτώμενους αυτές τις δραστηριότητες και με στόχο να καταγραφούν τα ενδιαφέροντα τους, όσοι απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση για το αν επιθυμούν να εντάξουν δραστηριότητα στη φύση κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, καλούνται να διευκρινίσουν ποια ή ποιες δραστηριότητες τους ενδιαφέρουν περισσότερο. Η ερώτηση αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο για περαιτέρω διερεύνηση και σχεδιαστική υλοποίηση ως προς την προσβασιμότητα σε δραστηριότητες στη φύση.

Διάγραμμα 6.22: Επιλογή υπαίθριας δραστηριότητας αναψυχής

Εάν απαντήσατε ναι ή ίσως, σε ποια υπαίθρια δραστηριότητα αναψυχής θα σας ενδιέφερε περισσότερο να συμμετέχετε;

95 απαντήσεις

Πηγή: Ϊδια επεξεργασία

Συλλέχθηκαν συνολικά 95 απαντήσεις και οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα επιλογής παραπάνω από μία απάντηση. Οι δραστηριότητες για τις οποίες δήλωσαν οι περισσότεροι ενδιαφέρον είναι η επαφή και γνωριμία με τοπικούς πολιτισμούς, η πεζοπορία και η επαφή με την τοπική γαστρονομία ενός τόπου με ποσοστά 50,5%, 45,3% και 44,2% αντίστοιχα. Το 30,5% θα ήθελε να ασχοληθεί με αγροτουριστικές δραστηριότητες όπως η φροντίδα ζώων σε μια περιοχή ή η φροντίδα καλλιέργειας. Επιπλέον, το θαλάσσιο καγιάκ κινεί το ενδιαφέρον του 25,3% των ΑμεΑ, όπως επίσης και κάποιου είδους ήπια άθληση σε φυσικό περιβάλλον για το 22,1%. Σε μικρότερα ποσοστά η παρατήρηση πανίδας (17,9%), η ιππασία (15,8%), η παρατήρηση χλωρίδας και η ελεύθερη πτώση/paragliding (13,7%) παρατηρούνται ως ενδιαφέρουσες δραστηριότητες. Ποσοστό 12,6% θα ενδιαφερόταν να συμμετέχει σε rafting σε κάποιο ταξίδι του ενώ ένα 11,6% θα ήθελε να κάνει ποδηλασία. Μικρότερα ποσοστά και επομένως λιγότερο δημοφιλείς είναι οι επιλογές για αναρρίχηση (9,5%), χειμερινή πεζοπορία/ορειβασία, τρέξιμο στη φύση (8,4%), κατάβαση φαραγγίων (7,4%) και river trekking (6,3%) (Διάγραμμα 6.22).

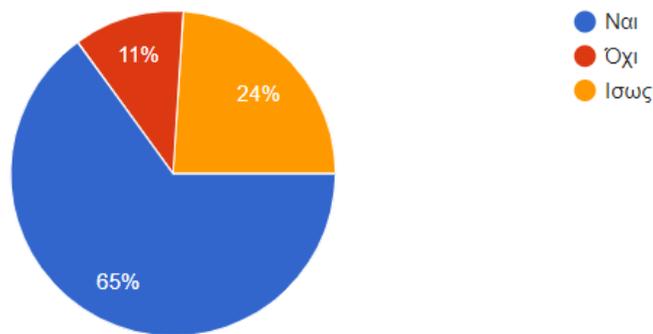
Πραγματοποίηση ταξιδιού αποκλειστικά για συμμετοχή σε υπαίθρια δραστηριότητα

Εν συνεχεία, εφόσον οι ερωτώμενοι διευκρίνισαν τις υπαίθριες δραστηριότητες στις οποίες θα ήθελαν να συμμετάσχουν, κλήθηκαν να απαντήσουν εάν θα πραγματοποιούσαν ένα ταξίδι αποκλειστικά με σκοπό τη συμμετοχή τους σε μία δραστηριότητα στην ύπαιθρο, για παράδειγμα οργάνωση ταξιδιού αποκλειστικά για συμμετοχή σε ιπασία, πεζοπορία, αγροτουριστική δραστηριότητα. Η πλειοψηφία, ποσοστό 65%, θα ήθελε να ταξιδέψει μόνο με σκοπό να έρθει κοντά στη φύση μέσω κάποιας δραστηριότητας. Ποσοστό 24% απάντησε πως ίσως, θα το σκεφτόταν σαν ιδέα ενώ το υπόλοιπο 11% δεν ενδιαφέρεται για τέτοιου είδους ταξίδι (Διάγραμμα 6.23).

Διάγραμμα 6.23: Πραγματοποίηση ταξιδιού αποκλειστικά για συμμετοχή σε υπαίθρια δραστηριότητα

Θα πραγματοποιούσατε ένα ταξίδι αποκλειστικά για να απολαύσετε μία δραστηριότητα στην ύπαιθρο;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

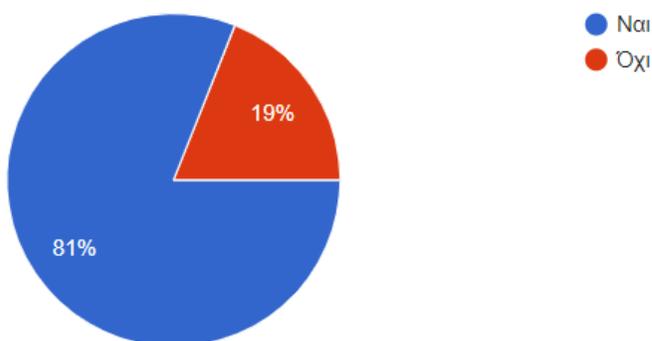
Διάθεση παραπάνω χρημάτων για προσβασιμότητα στις διακοπές

Την κατάσταση της προσβασιμότητας στον τουρισμό, θα μπορούσε έμμεσα να περιγράψει η παρακάτω ερώτηση. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν εάν θα ήταν διατεθειμένοι να προσφέρουν παραπάνω χρήματα ώστε να έχουν καλύτερη προσβασιμότητα. Το 81% αυτών απάντησε θετικά, γεγονός που σημαίνει ότι δεν είναι ευχαριστημένοι με την υπάρχουσα κατάσταση και θα ενίσχυαν την προσβασιμότητα με προσωπικό οικονομικό κόστος. Το 19% επιμένει ότι δε θα διέθετε παραπάνω χρήματα για καλύτερη προσβασιμότητα στις διακοπές του (Διάγραμμα 6.24).

Διάγραμμα 6.24: Διάθεση παραπάνω χρημάτων για προσβασιμότητα στις διακοπές

Θα ήσασταν διατεθειμένος/η να πληρώσετε παραπάνω για καλύτερη προσβασιμότητα στις διακοπές σας;

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

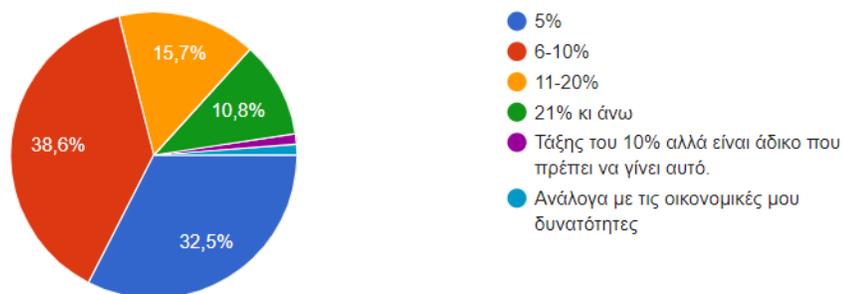
Ποσοστό διάθεσης χρημάτων για προσβασιμότητα

Για όσους απάντησαν θετικά στην παραπάνω ερώτηση, ζητήθηκε να διευκρινίσουν το ποσοστό το οποίο θα ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν παραπάνω από τον προϋπολογισμό τους για ένα ταξίδι, προκειμένου να το απολαύσουν χάρη της προσβασιμότητας. Οι δύο δημοφιλέστερες απαντήσεις ήταν μεταξύ ποσοστού της τάξεως 5% , όπου το επέλεξε το 32,5% των συμμετεχόντων και από 6 έως 10% για το 38,6%. Μικρότερο ποσοστό, 15,7% δηλώνει διατεθειμένο να πληρώσει παραπάνω κατά 11-20% ενώ το 10,8% θα διέθετε από 21% και περισσότερο από τον προϋπολογισμό του, για προσβάσιμες διακοπές. Εντύπωση προκαλεί η απάντηση ενός ατόμου, όπου δηλώνει την προθυμία του να προσφέρει 10% παραπάνω χρήματα για προσβασιμότητα αλλά θεωρεί το γεγονός άδικο, καθώς η συμμετοχή στον τουρισμό και την αναψυχή αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα (Διάγραμμα 6.25).

Διάγραμμα 6.25: Ποσοστό διάθεσης χρημάτων για προσβασιμότητα

Σε περίπτωση που απαντήσατε θετικά στο παραπάνω ερώτημα, πόσο παραπάνω θα διαθέτατε σε σχέση με τον προϋπολογισμό του ταξιδιού σας;

83 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

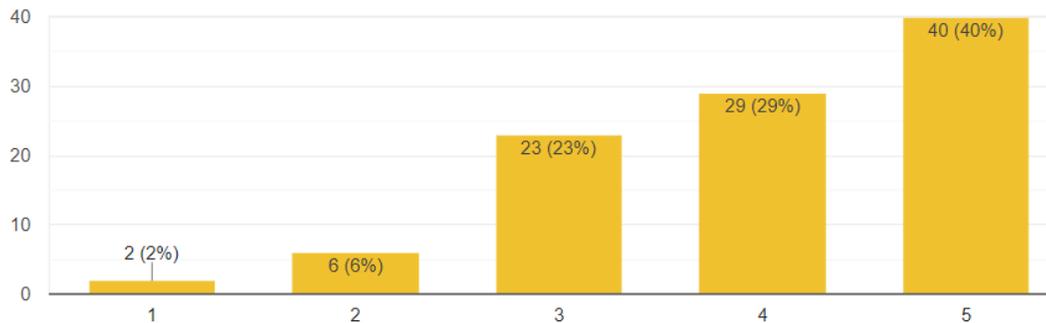
Επιλογή πλήρως ασφαλούς και προσβάσιμου προορισμού για ΑμεΑ

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν έναν προορισμό ή μία δραστηριότητα. Οι κλίμακες στις παρακάτω ερωτήσεις ξεκινούν από το 1 που σημαίνουν, ότι σύμφωνα με τη διατύπωση, «Διαφωνώ απόλυτα», 2 «Διαφωνώ», 3 «Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ», 4 «Συμφωνώ» και 5 «Συμφωνώ απόλυτα». Στην ερώτηση αν επιλέγουν έναν προορισμό όπου είναι πλήρως ασφαλής και προσβάσιμος σε ΑμεΑ οι απαντήσεις μοιράστηκαν κυρίως σε τρεις κλίμακες, από την κλίμακα «ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ» έως «Συμφωνώ απόλυτα». Συγκεκριμένα, το 40% αυτών απάντησε ότι παίζει απόλυτα ρόλο στην επιλογή του, ο προορισμός να είναι ασφαλής και πλήρως προσβάσιμος, το 29% συμφώνησε επίσης στην ερώτηση και το 23% αποφάσισε ότι ούτε διαφωνεί, ούτε συμφωνεί με την επιλογή αυτή. Μικρά ποσοστά της τάξεως 6% και 2% διαφώνησαν ότι η επιλογή ασφαλούς και προσβάσιμου προορισμού είναι καθοριστικός παράγοντας για να επιλέξουν ένα μέρος για τις διακοπές τους. Σύμφωνα και με τη στατιστική ανάλυση (βλ. πίνακα 4, παράρτημα 2), ο μέσος στη συγκεκριμένη ερώτηση βρίσκεται πιο κοντά στην τέταρτη κλίμακα («Συμφωνώ») με 3,99, και με τυπική απόκλιση 1,030, συμπεραίνοντας ότι η προσβασιμότητα ενός προορισμού για την πλειοψηφία των ΑμεΑ είναι μείζονος σημασίας (Διάγραμμα 6.26).

Διάγραμμα 6.26: Επιλογή πλήρως ασφαλούς και προσβάσιμου προορισμού για ΑμεΑ

Επιλέγω έναν προορισμό όταν παρέχει πλήρη ασφάλεια πρόσβασης ΑμεΑ:

100 απαντήσεις

Πηγή: Ϊδία επεξεργασία

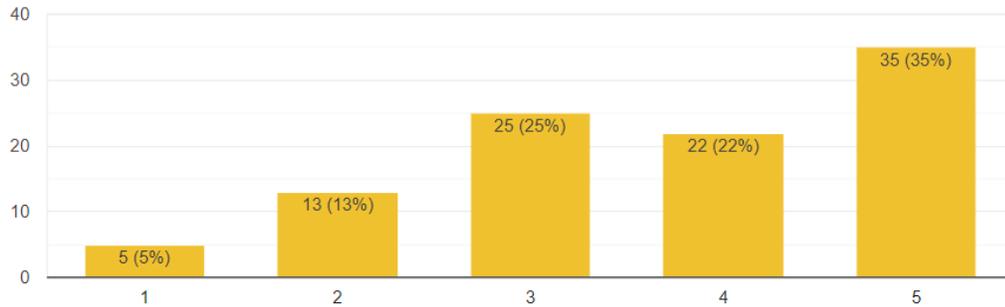
Επιλογή δραστηριότητας στελεχωμένη με πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό

Το διάγραμμα που ακολουθεί αναφέρεται στην επιλογή που κάνουν οι τουρίστες ΑμεΑ, μιας δραστηριότητας στελεχωμένης με πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό στις ανάγκες τους. Στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο, ειδικότερα στον τουριστικό κλάδο, το προσωπικό δραστηριοτήτων να λαμβάνει εκπαίδευση σχετικά με τις ανάγκες ανάπηρων πολιτών. Ποσοστό 35% απάντησε ότι συμφωνεί απόλυτα με την παρακάτω διατύπωση, και επιλέγει μια προσβάσιμη δραστηριότητα όταν διαθέτει πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό σχετικά με τις ανάγκες του. Ένα 25% των ερωτηθέντων ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί, ενώ το 22% αυτών συμφωνεί. Μόνο ένα 5% διαφωνεί απόλυτα και επομένως, δεν αναζητά δραστηριότητα με προσωπικό εκπαιδευμένο σε παροχές ΑμεΑ και τέλος, το 13% απλά διαφωνεί με τη διατύπωση. Στη συγκεκριμένη διατύπωση, η τυπική απόκλιση ήταν μεγαλύτερη (1,220) (βλ. πίνακα 5, παράρτημα 2) που σημαίνει ότι οι απαντήσεις «απλώθηκαν» περισσότερο ανάμεσα στις δοθείσες επιλογές και ο μέσος διαμορφώθηκε στο 3,69, πιο κοντά δηλαδή στην κλίμακα 4 («συμφωνώ») (Διάγραμμα 6.27).

Διάγραμμα 6.27: Επιλογή δραστηριότητας στελεχωμένη με πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό στις ανάγκες ΑμεΑ

Επιλέγω μια προσβάσιμη δραστηριότητα όταν διαθέτει πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό σχετικά με τις ανάγκες μου.

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

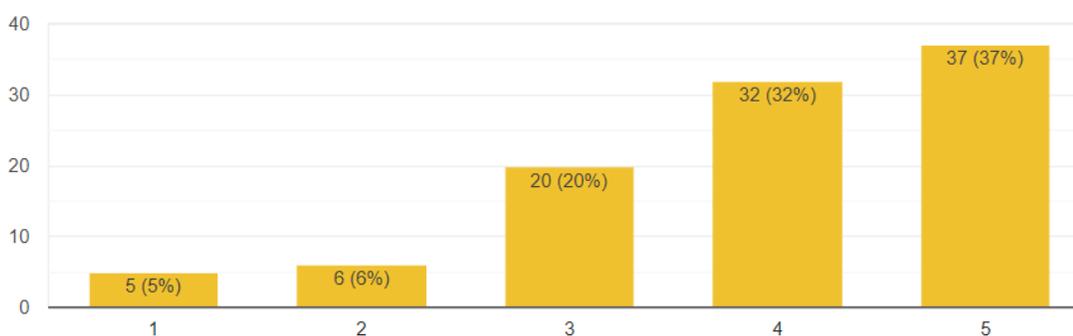
Επιλογή καταλυμάτων προσαρμοσμένα σε ανάγκες ΑμεΑ

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας στην επιλογή ενός προορισμού είναι η διαμονή. Ιδιαίτερα για τα άτομα με κινητική αναπηρία, ένα προσβάσιμο κατάλυμα μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την επιλογή των διακοπών του. Στη διατύπωση για το εάν τα ΑμεΑ επιλέγουν καταλύματα μόνο προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους η πλειοψηφία αυτών συμφώνησε απόλυτα (37%) και 32% απλά συμφώνησε. Για το 20% των συμμετεχόντων δεν είναι υψίστης σημασίας το κατάλυμα να είναι προσβάσιμο ενώ το 5% και 6% διαφώνησαν με τη διατύπωση, ίσως διότι δε χρειάζονται απαραίτητα ένα προσβάσιμο κατάλυμα για την αναπηρία τους (Διάγραμμα 6.28).

Διάγραμμα 6.28: Επιλογή καταλυμάτων προσαρμοσμένα σε ανάγκες ΑμεΑ

Σε κάθε ταξίδι επιλέγω μόνο καταλύματα που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες μου.

100 απαντήσεις

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Στην περίπτωση αυτή, ο μέσος διαμορφώνεται στην τιμή 3,90 με τυπική απόκλιση 1,124 (βλ. πίνακα 6, παράρτημα 2), αντιπροσωπεύοντας περισσότερο τις απαντήσεις πιο κοντά στην επιλογή «συμφωνώ». Αυτό εξηγείται και από τα στοιχεία που παρατίθενται στα επόμενα διαγράμματα και δείχνουν ότι τα περισσότερα άτομα που ανταποκρίθηκαν στο ερωτηματολόγιο είναι άτομα με κινητική αναπηρία, επομένως ένα προσβάσιμο κατάλυμα αποτελεί βασική ανάγκη στις διακοπές.

Συχνότητα ταξιδιών ανάλογης της επιθυμίας για ταξίδι

Η επόμενη διατύπωση αφορούσε τη συχνότητα των ταξιδιών των ΑμεΑ, κυρίως αναφορικά με το αν η συχνότητα με την οποία πραγματοποιούν ταξίδια είναι ανάλογη με την επιθυμία που έχουν γι' αυτά. Επομένως, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στη διατύπωση αν ταξιδεύουν όσο συχνά το επιθυμούν απάντησε ότι συμφωνεί (28%) και ουδέτερα, ότι δηλαδή ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί (28%). Ποσοστό 20% και 13% απάντησε ότι δεν ταξιδεύει όσο συχνά επιθυμεί,

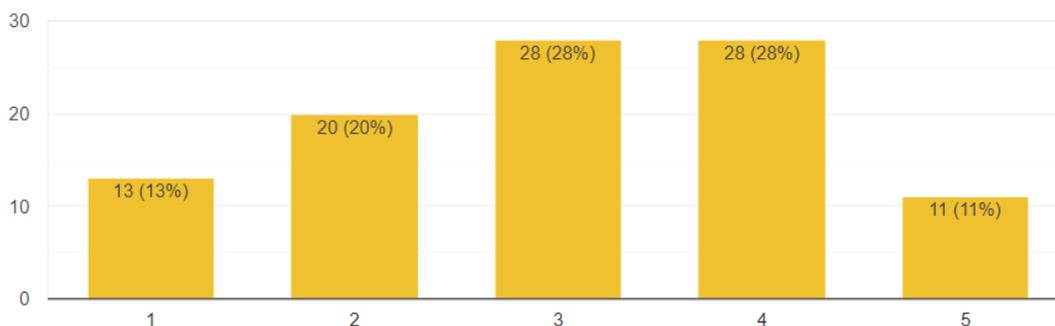
επιλέγοντας «διαφωνώ» και «διαφωνώ απόλυτα» αντίστοιχα. Τέλος, το μικρότερο ποσοστό, 11%, συμφώνησε απόλυτα με τη διατύπωση (Διάγραμμα 6.29).

Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση των απαντήσεων (βλ. πίνακα 7, παράρτημα 2), ο μέσος διαμορφώνεται στο 3,04 με τυπική απόκλιση 1,205, μοιρασμένες δηλαδή τις απαντήσεις σε όλες τις κλίμακες. Ο μέσος βρίσκεται κοντά στην ουδέτερη απάντηση της τρίτης κλίμακας («ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ»), δείχνοντας έτσι ότι οι συμμετέχοντες ίσως συναντούν κάποια εμπόδια στο να πραγματοποιούν ταξίδια όσο συχνά το επιθυμούν.

Διάγραμμα 6.29: Συχνότητα ταξιδιών ανάλογης της επιθυμίας για ταξίδι

Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ.

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

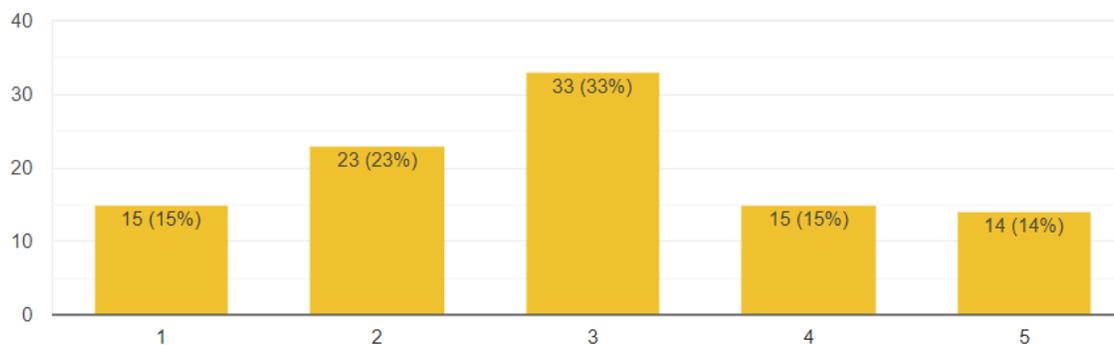
Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα

Στο επόμενο διάγραμμα, καταγράφονται οι απαντήσεις σχετικά με το αν οι τουρίστες με αναπηρία θεωρούν εύκολο να ταξιδέψουν σε κάποιο ελληνικό προορισμό, περιλαμβάνοντας την προσβασιμότητα σε μετακίνηση, καταλύματα, δραστηριότητες. Οι απόψεις στο συγκεκριμένο θέμα και πάλι ποίκιλαν, ίσως λόγω των διαφορετικών αναπηριών και ποσοστών αυτών. Η πλειοψηφία (33%) παρέμεινε ουδέτερη στη συμφωνία της με την παραπάνω διατύπωση («ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ»), ένα 23% διαφώνησε ότι είναι εύκολο να ταξιδέψει στην Ελλάδα ενώ ένα 15% διαφώνησε απολύτως. Για το 15% και 14% των ερωτηθέντων ένα ταξίδι σε κάποιο προορισμό της χώρας δεν αποτελεί δύσκολο εγχείρημα (Διάγραμμα 6.30).

Διάγραμμα 6.30: Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα

Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Και στον πίνακα 8 (βλ. παράρτημα 2, σελ.121) παρατηρείται πως η τυπική απόκλιση είναι μεγαλύτερη (1,243) καθώς οι απαντήσεις καλύπτουν σχεδόν ισάριθμα ποσοστά σε όλες τις κλίμακες. Ωστόσο η τιμή του μέσου διαμορφώνεται στο 2,90, πιο κοντά δηλαδή στην απάντηση της κλίμακας 3 («ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ»), επιβεβαιώνοντας πως η Ελλάδα δεν αποτελεί έναν πλήρως προσβάσιμο τουριστικό προορισμό, βάσει των παρόντων δεδομένων.

Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό συγκριτικά με την Ελλάδα

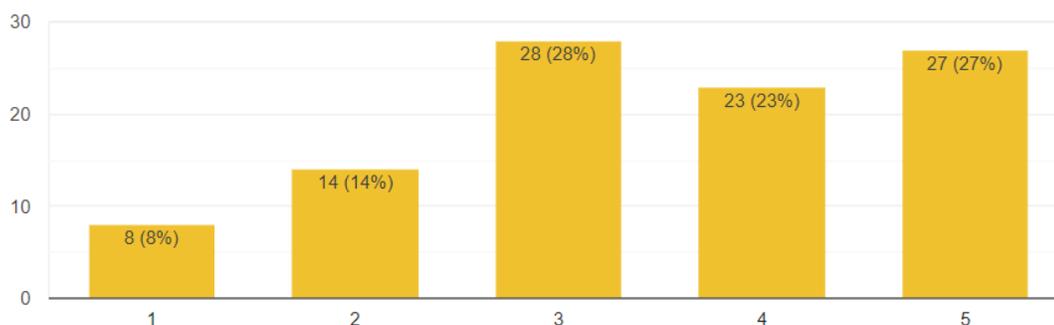
Κι εφόσον η Ελλάδα είναι ένας παγκόσμιος τουριστικός προορισμός, ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση του με άλλες χώρες του εξωτερικού ως προς τη φιλικότητα προς τουρίστες με αναπηρία. Για το σκοπό αυτό, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στη συνέχεια εάν θεωρούν ευκολότερο να ταξιδέψουν σε χώρες του εξωτερικού σε σύγκριση με την Ελλάδα. Ακόμη μία φορά οι απαντήσεις μοιράστηκαν σε όλες τις δοθείσες κλίμακες, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να συγκεντρώνονται στις απαντήσεις «ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ» - 28% και «συμφωνώ απόλυτα» 27%. Επιπλέον, το 23% συμφώνησε ότι θεωρεί πιο εύκολο να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι στο εξωτερικό σε σχέση με την Ελλάδα, ενώ το 14% διαφώνησε και ένα 8% διαφώνησε απόλυτα με τη διατύπωση (Διάγραμμα 6.31).

Η τιμή της τυπικής απόκλισης είναι παρόμοια με εκείνη στον προηγούμενο πίνακα – 1,251 ενώ ο μέσος στην προκειμένη περίπτωση παίρνει την τιμή 3,47, ανάμεσα δηλαδή στην επιλογή «ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ» και «συμφωνώ» (βλ. πίνακα 9, παράρτημα 2).

Διάγραμμα 6.31: Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό συγκριτικά με την Ελλάδα

Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.

100 απαντήσεις

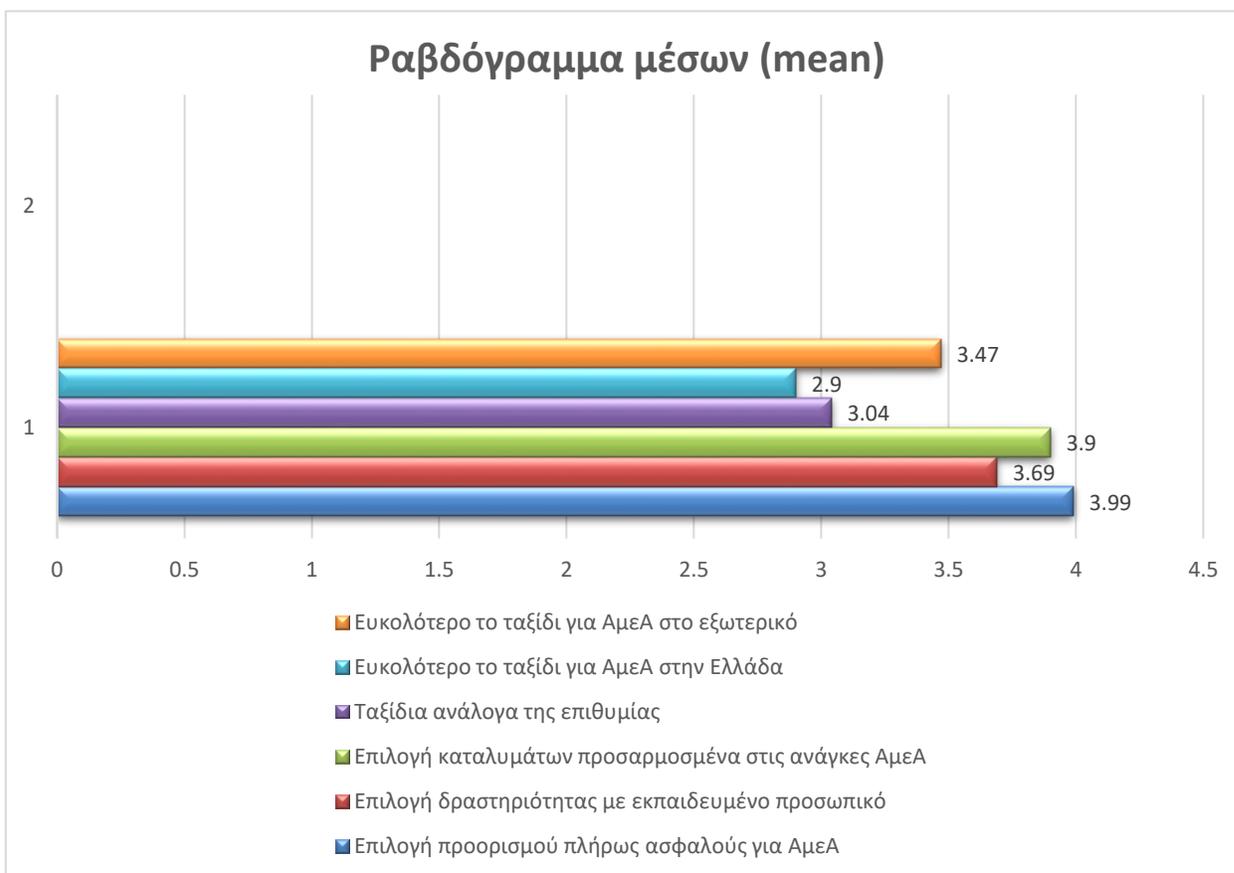

Καθώς τα διαγράμματα 6.30 και 6.31 σχετίζονταν μεταξύ τους με τη σύγκριση της Ελλάδας ως προσβάσιμος προορισμός σε σχέση με χώρες του εξωτερικού, ακολουθεί η σύγκρισή τους μέσω του συστήματος SPSS.

Παρατηρείται λοιπόν, ότι παρόλο που οι τιμές της τυπικής απόκλισης και στις δύο διατυπώσεις είναι αρκετά μεγάλες, που σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες δε συμφώνησαν απόλυτα σε μία επιλογή αλλά οι απαντήσεις «απλώθηκαν», αυτό συνέβη σε διαφορετικές απαντήσεις σε κάθε διατύπωση, καθότι ο μέσος στην πρώτη διατύπωση παίρνει την τιμή 2,90 ενώ στη δεύτερη 3,47 (βλ. πίνακα 10, παράρτημα 2). Πιο συγκεκριμένα, στο αν είναι εύκολο τα ΑμεΑ να ταξιδέψουν σε προορισμούς του εσωτερικού τείνει περισσότερο προς τις αρνητικές επιλογές συμφωνίας («διαφωνώ» - «ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ») με τη διατύπωση, ενώ αν είναι πιο εύκολο ένα ταξίδι στο εξωτερικό για τουρίστες με αναπηρία η μέση τιμή τείνει περισσότερο προς τις θετικές κλίμακες απαντήσεων («συμφωνώ»). Συμπεραίνεται επομένως, ότι η Ελλάδα υστερεί προσβασιμότητας έναντι άλλων προορισμών και δέχεται περιθώρια βελτίωσης.

Τέλος, ακολουθεί ένα ραβδόγραμμα στο οποίο συγκεντρώνεται ο μέσος όρος της κατανομής (mean) των τιμών, για τις ερωτήσεις 18 έως 23, της δεύτερης ενότητας του ερωτηματολογίου, ο οποίος υποδεικνύει την κατανομή των απαντήσεων των συμμετεχόντων, σύμφωνα με τα δοθέντα πλαίσια απαντήσεων της κλίμακας Likert (1= διαφωνώ απόλυτα – 5=συμφωνώ απόλυτα).

Διάγραμμα 32: Ραβδόγραμμα μέσων (mean) των ερωτήσεων 18 – 23 κλίμακας Likert του ερωτηματολογίου (Ενότητα 2^η)

Παρατηρείται πως οι υψηλότεροι μέσοι στις τιμές κατανομής απαντώνται στις ερωτήσεις σχετικά με το αν οι τουρίστες με αναπηρία επιλέγουν έναν προορισμό που τους παρέχει πλήρη ασφάλεια ($m=3,99$) και καταλύματα που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους ($m=3,9$). Οι τιμές αυτές βρίσκονται πιο κοντά στην απάντηση της κλίμακας 4 που αντιστοιχεί στην επιλογή «συμφωνώ». Επομένως, η ασφάλεια τόσο στον προορισμό γενικότερα όσο και στη διαμονή ειδικότερα αποτελεί προτεραιότητα για τα άτομα με αναπηρία όταν ταξιδεύουν. Να τονιστεί εδώ πως η ανάγκη για προσβάσιμο κατάλυμα είναι απαραίτητη για τα άτομα με κινητική αναπηρία, για την πλειοψηφία δηλαδή των συμμετεχόντων της έρευνας, και με οπτική αναπηρία. Σημαντικός επιπλέον παράγοντας στην επιλογή μιας τουριστικής δραστηριότητας στη φύση, αποτελεί το εκπαιδευμένο προσωπικό της επιχείρησης σχετικά με την αναπηρία. Συγκεκριμένα, στη διατύπωση εάν οι ταξιδιώτες ΑμεΑ επιλέγουν δραστηριότητες που διαθέτουν εκπαιδευμένο προσωπικό συγκεντρώνεται στο 3,69, ανάμεσα δηλαδή στην απάντηση «ούτε διαφωνώ/ούτε συμφωνώ» και «συμφωνώ». Το να γνωρίζει το προσωπικό που παρέχει το τουριστικό προϊόν τις ανάγκες των συμμετεχόντων που θα το καταναλώσει μπορεί να προσφέρει περισσότερη ασφάλεια ψυχολογική

και σωματική, να προλάβει τυχόν ατυχήματα, να αναβαθμίσει την ποιότητα της ίδιας της υπηρεσίας και με αυτό τον τρόπο να προσφέρει μία ολοκληρωμένη και αξέχαστη εμπειρία στον επισκέπτη.

Η σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων, παρατηρείται στις διατυπώσεις που αναφέρονται στο αν το ταξίδι είναι ευκολότερο για ένα άτομο με αναπηρία στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η χαμηλότερη μάλιστα τιμή συναντάται στην πρώτη διατύπωση, δηλαδή ότι είναι εύκολο ένα ΑμεΑ να κάνει διακοπές στην Ελλάδα ($m=2,9$), που ερμηνεύεται πως οι απαντήσεις που δόθηκαν βρίσκονται ανάμεσα στην επιλογή «Διαφωνώ» και «Ούτε διαφωνώ/ούτε συμφωνώ». Αντιθέτως, στη διατύπωση πως ένα άτομο με αναπηρία είναι ευκολότερο να ταξιδέψει στο εξωτερικό η τιμή του μέσου διαμορφώνεται στο 3,47, γεγονός που σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες της έρευνας συμφωνούν περισσότερο με αυτή τη διατύπωση. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα είναι πολύ σημαντικά για την έρευνα, καθώς μπορούμε να φτάσουμε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα υστερεί στον προσβάσιμο τουρισμό έναντι άλλων τουριστικών προορισμών του κόσμου, κι αυτό επιβεβαιώνεται από άτομα που βιώνουν καθημερινά αλλά και στις διακοπές τους τον αποκλεισμό λόγω της αναπηρίας τους. Τέλος, ουδέτεροι φαίνεται πως παραμένουν οι συμμετέχοντες στη διατύπωση πως ταξιδεύουν όσο συχνά το επιθυμούν, με το μέσο να διαμορφώνεται στην τιμή 3,04 (κλίμακα 3 - «ούτε διαφωνώ/ούτε συμφωνώ»). Σε αυτή την περίπτωση, δε στέκεται εμπόδιο μόνο ένα μη προσβάσιμο περιβάλλον, αλλά και άλλοι παράγοντες όπως οικονομικές δυσκολίες, όπως θα αναλυθεί και στην επόμενη ερώτηση. Επομένως, ακόμη κι αν οι προσβάσιμοι προορισμοί πλήθαιναν, το κράτος χρειάζεται να μεριμνήσει και την οικονομική κατάσταση των πολιτών, ενδεχομένως με αύξηση των θέσεων εργασίας για ΑμεΑ, αύξηση του ποσού επιδόματος αναπηρίας, χορήγηση ιατρικής περίθαλψης κ.α.

Εμπόδια πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα

Στο διάγραμμα 6.33 αποτυπώνονται οι παράγοντες που τα ΑμεΑ θεωρούν εμπόδια ως προς την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού στην Ελλάδα. Τα δύο μεγαλύτερα εμπόδια για την πλειοψηφία αποτελούν οι ελλιπείς υποδομές και το οικονομικό κόστος ενός ταξιδιού. Πιο συγκεκριμένα, τις ελλιπείς υποδομές θεωρεί ως εμπόδιο το 33% των ατόμων, ενώ το οικονομικό κόστος το 31%. Το υπόλοιπο ποσοστό μοιράζεται σε διάφορους παράγοντες ως εξής: 8% θεωρεί ότι η έλλειψη στην προσβασιμότητα πληροφοριών αποτελεί εμπόδιο για αυτούς, 6% δε βρίσκει κατάλληλα καταλύματα, ένα άλλο 6% αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας που δεν του επιτρέπει να ταξιδεύει και 4% αντιμετωπίζει δυσκολία στη διαδικασία μετακίνησης τόσο ως προς το να φτάσει στον προορισμό όσο και σε αυτόν καθαυτό. Επιπλέον, άλλο ένα 4% θεωρεί εμπόδιο τη δυσκολία εύρεσης κατάλληλων συνοδών λόγω της αναπηρίας του, ενώ μικρότερα ποσοστά όπως 3% δεν έχει χρόνο για να ταξιδέψει και 1% ορίζει ως εμπόδιο το συνδυασμό έλλειψης προσβάσιμων καταλυμάτων με προσβάσιμες δραστηριότητες. Τέλος, στη συγκεκριμένη διατύπωση εντοπίζεται και ποσοστό 1% που δηλώνει πως δεν αντιμετωπίζει κανένα εμπόδιο ως προς το να κάνει διακοπές (Διάγραμμα 6.33).

Διάγραμμα 6.33: Εμπόδια πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα

Το μεγαλύτερο εμπόδιο για εμένα να πραγματοποιήσω ένα ταξίδι στην Ελλάδα είναι:

100 απαντήσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Θετικές και αρνητικές εντυπώσεις κατά τη διάρκεια ταξιδιού ΑμεΑ, σε Ελλάδα και εξωτερικό

Η τελευταία ερώτηση της δεύτερης ενότητας ήταν ανοιχτού τύπου και αφορούσε τις θετικές και αρνητικές εντυπώσεις που έχουν αποκομίσει τα ΑμεΑ ως τουρίστες, είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα η ερώτηση παρατέθηκε ως εξής: «Υπάρχει κάποιο περιστατικό/ά που σας προκάλεσε είτε θετική είτε αρνητική εντύπωση είτε και τα δύο κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού σας (διευκρινίστε αν ήταν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό)». Σε αυτή την ερώτηση ανταποκρίθηκαν συνολικά εικοσιοκτώ (28) άτομα, παραθέτοντας τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Οι περισσότερες από τις απαντήσεις αφορούσαν σε αρνητικές εντυπώσεις, και από την Ελλάδα και από χώρες του εξωτερικού. Τα περισσότερα από τα αρνητικά σχόλια έκαναν αναφορά για ανεπαρκή καταλύματα, μέσα μαζικής μεταφοράς και έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού. Πιο συγκεκριμένα και με παραδείγματα, στη Μαδρίτη, στο Μαρακές και στις Βρυξέλλες γίνεται αναφορά για ξενοδοχεία με μη προσβάσιμα δωμάτια σε άτομα με κινητική αναπηρία ενώ στο Άμστερνταμ, τη Μπρυζ, το Παλέρμο και σε περιοχές της Γαλλίας κάποια ΜΜΜ (λεωφορεία, τρένα) δεν είναι προσβάσιμα σε ΑμεΑ ή δε διαθέτουν ενημερωμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό για παροχή βοήθειας. Επιπλέον, σχετικά με τα σχόλια που αφορούν στην Ελλάδα, παρατηρήθηκαν περισσότερα σχόλια που αναφέρουν ότι ενώ στην ιστοσελίδα των καταλυμάτων υπάρχουν διαθέσιμα προσβάσιμα καταλύματα, στην πραγματικότητα δεν είναι. Επιπλέον, σε παγκοσμίου

φήμης προορισμούς, όπως το νησί της Σαντορίνης, οι υποδομές για ΑμεΑ είναι μηδενικές. Και τέλος, το ταξίδι με πλοίο σε ελληνικούς νησιωτικούς προορισμούς δε φαίνεται να είναι ιδανική επιλογή για άτομα με κινητική αναπηρία, καθώς όχι μόνο η πρόσβαση είναι ανύπαρκτη αλλά και η εξυπηρέτηση του προσωπικού ανεπαρκής.

Από την άλλη μεριά, συμμετέχοντες αναφέρουν την Αγγλία, τη Γερμανία, τη Δανία και την Ολλανδία ως χώρες πλήρως φιλικές προς ταξιδιώτες ΑμεΑ. Συγκεκριμένα, στη Δανία η ενημέρωση και προσβασιμότητα για κωφά άτομα καταγράφεται ως εξαιρετικά θετική εμπειρία, τόσο στο αεροδρόμιο της πρωτεύουσας που διαθέτει ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό και άμεσα διαθέσιμο, όσο και πάρκο αναψυχής με ειδικές ενδείξεις και βοηθήματα ώστε τα κωφά άτομα να απολαύσουν το ίδιο τις δραστηριότητες. Μία άλλη θετική εμπειρία καταγράφεται στο Ρίο ντε Τζανέιρο, όπου λόγω δυσφαγίας του επισκέπτη το προσωπικό άλεθε το φαγητό του. Τέλος, στα θετικά, στην Ελλάδα, ως προσβάσιμος προορισμός αναφέρεται η Σύρος και τα Κουφονήσια, ενώ ένας συμμετέχοντας με οπτική αναπηρία καταγράφει ότι στην Πάτρα έχει συναντήσει κατάλυμα με απτικά σχέδια σε περίπτωση κινδύνου.

Παρατεθέντων όλων των αποτελεσμάτων της έρευνας, ενδιαφέρον παρουσιάζει η συσχέτιση κάποιων μεταβλητών, προκειμένου να εξετασθεί εάν τελικά επηρεάζει η μία την άλλη. Πιο συγκεκριμένα, μέσω στατιστικής ανάλυσης, εξετάσθηκε εάν το είδος της αναπηρίας επηρεάζει το κατά πόσο συχνά ταξιδεύουν οι τουρίστες με αναπηρία. Για τη συσχέτιση των παραπάνω μεταβλητών εφαρμόστηκε ο έλεγχος υποθέσεων Chi-square. Από τα αποτελέσματα (βλ. πίνακα 11), διαπιστώθηκε ότι δεν ισχύουν όλες οι προϋποθέσεις και εφαρμόστηκε το μη παραμετρικό test Monte Carlo. Από το νέο έλεγχο υποθέσεων (βλ. πίνακα 12), διαπιστώθηκε ότι το significance value των μεταβλητών είναι μεγαλύτερο του 0.05, κι' έτσι απορρίπτεται η υπόθεση ότι υπάρχει σχέση μεταξύ τους. Δηλαδή, η αναπηρία που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες της έρευνας, δεν επηρεάζει τη συχνότητα με την οποία πραγματοποιούν ταξίδια.

Επιπλέον, εξετάσθηκε εάν το φύλο των συμμετεχόντων επηρεάζει την άποψη τους σχετικά με το πόσο εύκολο είναι να ταξιδέψουν στην Ελλάδα ή αν είναι ευκολότερο να ταξιδέψουν στο εξωτερικό. Και σε αυτή την περίπτωση ωστόσο, από τα αποτελέσματα επιβεβαιώθηκε πως το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των τουριστών σχετικά με το κατά πόσο είναι προσβάσιμη η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός. Από τον πίνακα 13 συγκεκριμένα, όπου το significance value παίρνει τιμή μεγαλύτερη του 0.05 (0.430) απορρίπτουμε την υπόθεση ότι οι μεταβλητές αυτές σχετίζονται μεταξύ τους. Παρομοίως, από τον πίνακα 15 και το significance value στην τιμή 0.342 απορρίπτουμε την υπόθεση ότι το φύλο επηρεάζει την άποψη ότι ένα ταξίδι στο εξωτερικό είναι πιο εύκολο να πραγματοποιηθεί.

Συμπερασματικά, από την ενότητα που ακολούθησε και στην προσπάθεια να κατανοήσουμε την ταξιδιωτική συμπεριφορά και τις ταξιδιωτικές επιλογές των ΑμεΑ τουριστών, από τα ευρήματα των απαντήσεων προκύπτει ότι, πρώτον, για τους περισσότερους τα ταξίδια είναι ευεργετικά για την ύπαρξή τους, δεύτερον, υπάρχει η ανάγκη για επαφή με τη φύση και συμμετοχή σε υπαίθριες

δραστηριότητες, εφόσον 41% τις θεωρεί «πάρα πολύ» και 38% «πολύ» ευεργετικές ως προσθήκη σε ένα ταξίδι στην ύπαιθρο αλλά σύμφωνα με το μεγαλύτερο ποσοστό (47%) η Ελλάδα προσφέρει λίγο στο κομμάτι των προσβάσιμων δραστηριοτήτων στη φύση έως και καθόλου (ποσοστό 30%).

Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες (70%) δήλωσαν πως θα τους ενδιέφερε να εντάξουν μία υπαίθρια δραστηριότητα στις διακοπές τους, όπως πεζοπορία, επαφή και γνωριμία με τοπικούς πολιτισμούς, αγροτουριστικές δραστηριότητες και γνωριμία με την τοπική γαστρονομία. Επιπλέον, από το παραπάνω ποσοστό, λίγο λιγότερο (65%) θα επέλεγε να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι συγκεκριμένα με σκοπό μια υπαίθρια δραστηριότητα.

Βασικό κριτήριο για τα ΑμεΑ-τουρίστες είναι ο προορισμός που πρόκειται να επισκεφθούν να είναι πλήρως ασφαλής και προσβάσιμος, καθώς ποσοστό 40% και 29% συμφωνεί πως επιλέγει με γνώμονα το κριτήριο αυτό. Ένα προσβάσιμο κατάλυμα είναι επίσης σημαντικό για την πλειοψηφία των συμμετεχόντων και κυρίως για τα άτομα με κινητική αναπηρία. Άλλος παράγοντας στην οργάνωση των διακοπών τους αποτελεί το εκπαιδευμένο προσωπικό σε μία υπαίθρια δραστηριότητα, χωρίς ωστόσο να δίνεται τόση βαρύτητα όσο στους προηγούμενους δύο.

Οι ταξιδιώτες ΑμεΑ ταξιδεύουν περίπου όσο συχνά επιθυμούν ενώ θεωρούν ότι το να ταξιδέψουν σε προορισμούς της Ελλάδας δεν είναι τόσο εύκολο όσο το να ταξιδέψουν σε προορισμούς του εξωτερικού. Τέλος, δεδομένου του γεγονότος αυτού, ότι δηλαδή η Ελλάδα δεν παρέχει προσβασιμότητα ούτε σε μαζικό ούτε σε εναλλακτικό τουρισμό, η πλειοψηφία των ΑμεΑ τουριστών (81%) δηλώνει ότι θα ήταν διατεθειμένη να πληρώσει παραπάνω, ποσοστό της τάξεως από 5 έως 10%, προκειμένου να απολαύσει προσβασιμότητα στις διακοπές της.

Κεφάλαιο 7^ο : Συμπεράσματα, προτάσεις πολιτικής & προτάσεις για μελλοντική έρευνα

7.1 Συμπεράσματα

Στην παρούσα διπλωματική έρευνα πραγματοποιήθηκε μία προσπάθεια για προσέγγιση και μελέτη του προσβάσιμου τουρισμού στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, σε θεωρητικό πλαίσιο επιχειρήθηκε μία προσπάθεια για την καλύτερη κατανόηση του ορισμού της αναπηρίας, τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη της αποδοχής της και της συμπερίληψης όλων των πολιτών στην καθημερινή ζωή και τις τουριστικές εμπειρίες, πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της υφιστάμενης κατάστασης του προσβάσιμου τουρισμού στην Ελλάδα και τέλος, της προσβασιμότητας σε υπαίθριες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού στη χώρα αλλά και διεθνώς. Στη συνέχεια, με πρωτογενή έρευνα, επιχειρήθηκε να καταγραφούν και να μελετηθούν οι ανάγκες των τουριστών με αναπηρία, τα χαρακτηριστικά τους, οι προτιμήσεις τους και η εκτίμηση της προσβασιμότητας του τουρισμού στην Χώρα.

Συγκεντρώνοντας λοιπόν τα συμπεράσματα από τη θεωρητική αναζήτηση και μελέτη, συνειδητοποιούμε τη σημασία και τα οφέλη του προσβάσιμου τουρισμού τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Εκτός από το γεγονός ότι άτομα με αναπηρία είμαστε εν δυνάμει όλοι, εφόσον οποιαδήποτε στιγμή από κάποιο ατύχημα ή ασθένεια μπορούμε να χάσουμε κάποια λειτουργία του σώματός μας και να βιώσουμε την αναπηρία, σήμερα, σύμφωνα με τα στοιχεία, τα άτομα με αναπηρία αποτελούν περίπου το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού. Ένα σημαντικό ποσοστό, που χρειάζεται να ληφθεί υπόψιν από τους εμπλεκόμενους του τουρισμού, καθώς και ο τουρισμός αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα για όλους. Επιπλέον, η συμπερίληψη όλων των ατόμων στην καθημερινότητα αλλά και την αναψυχή καταρρίπτει τις διακρίσεις, μειώνει το άγχος, βελτιώνει τη ψυχική υγεία και καλλιεργεί την ενσυναίσθηση μεταξύ των πολιτών.

Στην Ελλάδα, έχουν πραγματοποιηθεί κάποιες αξιόλογες προσπάθειες για προσβασιμότητα, όπως στην πόλη της Κομοτηνής, στη Σύρο και το Ρέθυμνο. Παρατηρείται ωστόσο, ότι δεν υπάρχει ούτε συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων ούτε συνέπεια παρακολούθησης των πρακτικών που εφαρμόζονται με αποτέλεσμα οι καλές πρακτικές να μην εξελίσσονται. Επιπλέον, στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου και συγκεκριμένα στις δραστηριότητες, που τελευταία χρόνια σημειώνουν ανοδική πορεία στις επιλογές των τουριστών, η Ελλάδα έχει ακόμη πολύ δρόμο να διανύσει καθώς οι επιχειρήσεις που έχουν συμπεριλάβει την προσβασιμότητα σε κάποιες υπηρεσίες τους είναι ελάχιστες.

Αντιθέτως, χώρες του εξωτερικού είναι εδώ και χρόνια προσβάσιμες, παρέχοντας τουρισμό για όλους, με εφαρμογή καλών πρακτικών, βραβεύσεις πόλεων-προορισμών ώστε να αποτελούν

παράδειγμα για άλλες και συνεχή προσπάθεια ανάπτυξης ενός περιβάλλοντος που θα το απολαμβάνουν όλοι ανεξαιρέτως.

Η Ελλάδα διαθέτει βασικές προϋποθέσεις, όπως καλό καιρό και φυσικό τοπίο, που βοηθούν στην ανάπτυξη ενός διαφορετικού μοντέλου τουρισμού, που θα διαφέρει από το κλασικό μοντέλο του μαζικού. Ο προσβάσιμος τουρισμός μπορεί να τονώσει την οικονομία της χώρας, καθώς όπως αναλύθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο, οι τουρίστες με αναπηρία τείνουν να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα κατά μέσο όρο στις διακοπές τους και να ταξιδεύουν με οικογένεια ή/και φίλους, να επιφέρει επισκεψιμότητα όλο το χρόνο, να εξελίξει το τουριστικό προϊόν και να αναβαθμίσει τη θέση της Ελλάδας στον τουριστικό χάρτη.

Από την πρωτογενή έρευνα, με τη συμμετοχή εκατό συμπολιτών μας με αναπηρία, διεξάγεται το κυριότερο συμπέρασμα πως όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως, ασχέτως από το πόσο διαφορετικοί είμαστε μεταξύ μας, έχουμε την ίδια ανάγκη για ταξίδια και αναψυχή. Τα ΑμεΑ τουρίστες εξέφρασαν την ανάγκη τους για περισσότερα προσβάσιμα καταλύματα και για περισσότερη πρόσβαση στην πληροφόρηση. Δυστυχώς, οι υποδομές και παρούσες συνθήκες της χώρας δεν επιτρέπουν στους περισσότερους να ταξιδεύουν όσο συχνά θα το επιθυμούσαν. Επιπροσθέτως, σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων δήλωσε ενδιαφέρον για συμμετοχή σε υπαίθρια δραστηριότητα κατά τη διάρκεια των διακοπών του. Η ανάγκη, όχι μόνο για ταξίδι αλλά και για επαφή με τη φύση και τον πολιτισμό φαίνεται πως υπάρχει και αυξάνεται, ειδικότερα μετά τον Covid-19. Τέλος, από την έρευνα επιβεβαιώνεται πως η Ελλάδα χρήζει βελτίωσης στην τουριστική προσβασιμότητα και υστερεί σε σύγκριση με χώρες του εξωτερικού. Ωστόσο, αν υπάρχει η διάθεση να συμμετέχει σε ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και να μιμηθεί καλές πρακτικές άλλων τουριστικών προορισμών, η ανάπτυξη της προβλέπεται άμεση και ποιοτική.

7.2 Προτάσεις πολιτικής προσβάσιμου τουρισμού

Ο προσβάσιμος τουρισμός αποτελεί μία σύνθετη και πολυδιάστατη υποκατηγορία του τουρισμού. Αφορά ένα σημαντικό ποσοστό μελών της κοινωνίας, το οποίο συνεχώς αυξάνεται, συνυπολογίζοντας τη γήρανση του πληθυσμού. Προκειμένου να αξιοποιηθεί κάθε ευκαιρία, κάθε οικονομικό και κοινωνικό όφελος, κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη και η δράση πέντε βασικών και αλληλένδετων παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, πέντε βασικοί πυλώνες για την αξιοποίηση του προσβάσιμου τουρισμού θεωρούνται: η συμμετοχή των ΑμεΑ στο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων σχετικών με τη συγκεκριμένη μορφή τουρισμού, η σύμπραξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, η κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού σε τουριστικές υπηρεσίες, οι επενδύσεις τόσο δημόσιων όσο και ιδιωτικών οργανισμών και τέλος, η πρόσβαση αλλά και η προσβασιμότητα στην πληροφόρηση.

7.2.1 Η συμμετοχή ατόμων με αναπηρία στο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων προσβάσιμου τουρισμού

Η άμεση συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία καθώς και των οργανώσεων που τα αντιπροσωπεύουν είναι καθοριστικής σημασίας. Σύμφωνα και με τη βασική αρχή της Ε.Σ.ΑμεΑ. «Τίποτα για τα άτομα με αναπηρία χωρίς τα άτομα με αναπηρία». Πολίτες με κάθε είδους αναπηρία είναι αναγκαίο να συμβάλλουν και να συμμετέχουν με τις γνώσεις και τις απόψεις τους σε οτιδήποτε αφορά προσβάσιμο σχεδιασμό και υλοποίηση. Μέσω της συμμετοχής τους σε ό,τι τους αφορά επιτυγχάνεται ποιοτικότερη προσφορά τουριστικού προϊόντος, ακριβής κατανόηση των αναγκών ΑμεΑ τουριστών αλλά και των απαιτήσεων αναλόγως το είδος της αναπηρίας.

Χρειάζεται να γίνει περισσότερο κατανοητό στους αρμόδιους φορείς πως η συμμετοχή των ΑμεΑ στη λήψη αποφάσεων σε όλους τους κλάδους του τουρισμού θα αποφέρει οικονομικά και κοινωνικά οφέλη. Τα ίδια τα άτομα με αναπηρία γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους σε ό,τι αφορά τις ταξιδιωτικές τους συνήθειες.

Κάθε προορισμός επίσης, που επιθυμεί να προσφέρει τουριστική εμπειρία σε όλους, χωρίς διακρίσεις, χρειάζεται να λάβει υπόψιν τις απόψεις και τις ανάγκες του κοινού στο οποίο απευθύνεται. Με τη συμμετοχή αυτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προσβάσιμων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών μπορεί να επιτευχθεί η ελαχιστοποίηση των οικονομικών πόρων και η εξοικονόμηση χρόνου, εφόσον τα κατάλληλα άτομα θα έχουν συμβάλει με χρήσιμες προτάσεις και οι οργανισμοί-εταιρίες θα γνωρίζουν άμεσα τον τρόπο και τα μέσα για να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν ένα πιο ποιοτικό και ολιστικό προϊόν/υπηρεσία. Επιπλέον, με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί η πιο ενεργή συμμετοχή των ΑμεΑ στον κλάδο του τουρισμού, όχι μόνο ως τουρίστες αλλά γιατί όχι και ως εργαζόμενοι. Τέλος, με ενεργά ΑμεΑ στον τουρισμό θα προωθηθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η ισότητα στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς καμία διάκριση και αποκλεισμό, δημιουργώντας ένα δυναμικό κοινωνικό σύνολο και εξελίσσοντας και άλλους τομείς της κοινωνίας.

7.2.2 Συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων

Σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο ο τουρισμός συνεισφέρει στην εθνική ανάπτυξη και την ενίσχυση πολλών οικονομικών κλάδων της χώρας, αυτό σημαίνει πως η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων μερών είναι απαραίτητη για ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα. Ακόμα κι αν μεμονωμένες επιχειρήσεις προχωρούν σε αξιόλογες προσπάθειες για προσβασιμότητα στο περιβάλλον τους, τίποτα δεν αποδεικνύεται αποτελεσματικότερο από μία συνολική προσπάθεια με στρατηγική, σχεδιασμό και μεθοδικότητα.

Η προσβασιμότητα, εν έτη 2022, θα έπρεπε να θεωρείται ως αυτονόητη πραγματικότητα, εφόσον αφορά όλους τους πολίτες και όχι ως μια καινοτόμο προσπάθεια που χρήζει επιβράβευσης. Η σύμπραξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων είναι υψίστης σημασίας, καθώς ο στόχος είναι ένας

και είναι κοινός: η καλλιέργεια μίας πολιτισμικής κουλτούρας όπου περιλαμβάνει κάθε μέλος της κοινωνίας, χωρίς καμία διάκριση, να απολαύσει την τουριστική εμπειρία.

Ενώ παλιότερα ο ρόλος των δημόσιων φορέων, σε διάφορους κλάδους, ήταν να αναλαμβάνει τη διαχείριση των επιχειρήσεων στον εκάστοτε τομέα, σήμερα ο ρόλος αυτός αλλάζει και μετατρέπεται στο να αναπτύσσει μία στρατηγική προσέγγιση για τους ιδιωτικούς φορείς. Η λειτουργία των κυβερνητικών οργανισμών σήμερα είναι περισσότερο να «χτίσουν» την εμπιστοσύνη και το νομικό πλαίσιο προκειμένου να δημιουργήσουν κοινωνικό κεφάλαιο και να αφυπνίσουν την κινητήριου κοινωνική δύναμη. Ο ρόλος των δημόσιων φορέων πλέον, έγκειται στο να εγκαθιδρύσει τις βασικές υποδομές και τα θεσμικά πλαίσια που ο τουριστικός κλάδος απαιτεί για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη της κάθε χώρας (UWTO,2015).

Θα ήταν λοιπόν ωφέλιμη, η δημιουργία ενός φορέα, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Τουρισμού, όπου εκτός από την προώθηση του προσβάσιμου τουρισμού θα σκόπευε στρατηγικά και στη δημιουργία συνεργασιών μεταξύ των φορέων με γνώμονα ένα βιώσιμο τουριστικό μοντέλο προκειμένου όλοι ανεξαιρέτως να μπορούν να βιώσουν την τουριστική εμπειρία σε κάθε μορφή τουρισμού, είτε εναλλακτικού είτε μαζικού. Αυτές οι συνεργασίες, στην Ελλάδα που επιδέχεται ακόμη μεγάλα περιθώρια βελτίωσης ως προς την τουριστική προσβασιμότητα, θα ήταν χρήσιμο ίσως πρώτα μέσω της προώθησης ειδικών εκστρατειών προβολής να στοχεύσει στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με το θέμα. Έπειτα, με βραχυχρόνια και μακροχρόνια σχέδια δράσης θα μπορούσε να «χτίσει» την προσβασιμότητα σε υποδομές, μέσα μαζικής μεταφοράς, υπηρεσίες, εκπαιδεύσεις προσωπικού, ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι να δρουν με κοινό όραμα και στόχους σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Φυσικά, σε όλα τα παραπάνω, όπως προαναφέρθηκε, η συμμετοχή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία και των οργανώσεων τους στα σχέδια δράσης θα αποτελούσε το συστατικό για σίγουρη επιτυχία και ενδεχομένως αμεσότερων αποτελεσμάτων στην εφαρμογή τους.

7.2.3 Εκπαίδευση προσωπικού τουριστικών υπηρεσιών

Αναμφισβήτητα ένας σημαντικός παράγοντας στην πρόοδο ενός προσβάσιμου περιβάλλοντος είναι η διαρκής εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού, σε όλους τους κλάδους του τουρισμού και για κάθε είδος αναπηρίας.

Το 2014, η ευρωπαϊκή επιτροπή σε συνεργασία με τον ENAT και τη Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων & Βιομηχανίας, δημοσίευσαν έναν οδηγό σχετικό με την καλλιέργεια δεξιοτήτων και εκπαίδευση προς βελτίωση των προσβάσιμων τουριστικών παροχών. Στον οδηγό αυτό αναφέρεται πως οι δεξιότητες και οι γνώσεις που χρειάζεται να έχει ένας εργαζόμενος στον τουριστικό κλάδο αναφορικά με τα ΑμεΑ σε πρώτο επίπεδο δε διαφέρει από τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για την άριστη εξυπηρέτηση κάθε επισκέπτη, χωρίς εξαιρέσεις. Δηλαδή, επικοινωνιακές δεξιότητες, γλώσσα σώματος, τόνος φωνής, να γνωρίζουν να ακούν τις ανάγκες του επισκέπτη, τον τρόπο να ρωτήσουν ότι χρειάζεται αλλά και να απαντήσουν αναλόγως. Σε

δεύτερο επίπεδο, αυτά στα οποία θα μπορούσαν να εκπαιδευτούν χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στην κατανόηση και την επίγνωση του όρου «προσβασιμότητα» και στις πρακτικές δεξιότητες για να αντιμετωπίζουν πρακτικά εμπόδια. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει γνώση του ορισμού, των τύπων αναπηρίας και των αναγκών των ΑμεΑ, γνώση του καθολικού σχεδιασμού και γνώση στρατηγικής ανάπτυξης μιας τουριστικής επιχείρησης. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις αρχές αποτελεσματικής εξυπηρέτησης πελατών, πρότυπο συμπεριφοράς σε ΑμεΑ, αναγνώριση και άμεση ανταπόκριση σε ΑμεΑ που χρησιμοποιούν προσωπικά τους βοηθήματα σχετικά με την αναπηρία τους και τέλος, γνώση χειρισμού τεχνολογικών μέσων και σκύλων-οδηγών (European Commission, 2014).

Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνα του Darcy (2009) οι εργαζόμενοι αισθάνονται περισσότερο ασφαλείς όταν γνωρίζουν περισσότερα για την αναπηρία και τις ανάγκες του κάθε επισκέπτη και αντιστρόφως οι ταξιδιώτες με αναπηρία αισθάνονται ότι λαμβάνουν ποιοτικότερη εξυπηρέτηση καθώς το προσωπικό δείχνει περισσότερη ευαισθητοποίηση στην αλληλεπίδραση μαζί τους.

Κάθε επιχείρηση, ιδιωτική ή δημόσια, χρειάζεται να θέσει ως προτεραιότητα την εκπαίδευση του προσωπικού σχετικά με την αναπηρία και μ' αυτό τον τρόπο να προσδώσει περισσότερη αξία στη συμπεριληπτικότητα, την κατάργηση των διακρίσεων και το δικαίωμα στον τουρισμό για όλους.

7.2.4 Επενδύσεις δημόσιων και ιδιωτικών φορέων

Σε συνέχεια της πρότασης σχετικά με τη συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και οι επενδύσεις αυτών στον τουριστικό κλάδο. Πιο συγκεκριμένα, τα εμπλεκόμενα μέρη του τουριστικού τομέα είναι αναγκαίο να παρακολουθούν τις τάσεις της αγοράς, τις νέες ανάγκες και τις προοπτικές ανάπτυξής της. Οι ποιοτικές επενδύσεις μόνο οφέλη μπορούν να προσδώσουν στην ανάπτυξη και εξέλιξη ενός βιώσιμου και συμπεριληπτικού μοντέλου τουρισμού. Οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς δύνανται με καινοτόμες πολιτικές να επενδύσουν ώστε να διατηρήσουν, να ανανεώσουν και να αναβαθμίσουν το ήδη προσφερόμενο τουριστικό προϊόν. Κάθε επένδυση που θα πραγματοποιείται χρειάζεται να στοχεύει στις ανάγκες και να συγκεντρώνεται στους βασικούς στόχους όπου είναι μεταξύ άλλων η μεγιστοποίηση των κερδών σε συνδυασμό με το σεβασμό προς το κοινό, το αστικό και αγροτικό περιβάλλον και άλλους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους (OECD, 2017).

Από οικονομική σκοπιά, με την κατάλληλη αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και σε συνδυασμό με την καινοτομία και επιχειρηματικότητα κρατικών και ιδιωτικών οργανισμών μπορεί ένας προορισμός, είτε αυτό είναι μία πόλη, ένα νησί ή ακόμη και μία ολόκληρη χώρα, να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα χάρη στην προσβασιμότητα που δύναται να προσφέρει στους επισκέπτες της.

7.2.5 Δημιουργία ιστοσελίδας που θα συγκεντρώνει όλες τις πληροφορίες για προσβάσιμους προορισμούς στην Ελλάδα

Σήμερα πλέον, όπου αναμφισβήτητα διανύουμε την ψηφιακή εποχή και όπου κάθε πληροφορία βρίσκεται ένα «κλικ» μακριά, δε νοείται να μην υπάρχει μία προσβάσιμη ιστοσελίδα τουριστικού περιεχομένου που να συγκεντρώνει όλες τις πληροφορίες. Θα μπορούσε για αρχή να ήταν ένας μόνο κεντρικός πυλώνας πληροφοριών, με υποκατηγορίες που θα αφορούσαν προσβάσιμα καταλύματα, μετακίνηση, δραστηριότητες, εστιατόρια/καφέ/κέντρα διασκέδασης, μουσικά και αθλητικά δρώμενα στη χώρα. Η ύπαρξη μίας ιστοσελίδας που να είναι πρώτον και κύριο προσβάσιμη σε όλες τις μορφές αναπηρίας (γραμματοσειρά, χρωματισμοί, φωνητική υποστήριξη κ.α.) θα ήταν σίγουρα ωφέλιμη όχι μόνο στην αναζήτηση τουριστικών προορισμών σε ΑμεΑ, αλλά εξίσου και σε ηλικιωμένους και οικογένειες με μικρά παιδιά σε καρότσι. Μακροπρόθεσμα, όταν ιδανικά οι προορισμοί και οι υπηρεσίες που θα αφορούν όλους τους πολίτες πληθύνουν το περιθώριο βελτίωσης και εξειδίκευσης των online πληροφοριών θα αυξάνεται αναλόγως, καλλιεργώντας την κουλτούρα της συμπεριληπτικότητας και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας.

7.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η προσβασιμότητα στον τομέα του τουρισμού, ειδικότερα για τα ελληνικά δεδομένα, αποτελεί ένα νέο και εξελισσόμενο πεδίο και τμήμα της αγοράς. Είναι βέβαιο πως στο μέλλον θα αποτελέσει πεδίο περαιτέρω ακαδημαϊκής έρευνας και πρακτικής για την τουριστική βιομηχανία της χώρας. Τόσο από την ανάλυση των έως τώρα διαθέσιμων βιβλιογραφικών αναφορών όσο και από τα δεδομένα της πρωτογενούς έρευνας, προκύπτει ότι ο προσβάσιμος τουρισμός αποτελεί έναν εν εξελίξει κλάδο, που μελλοντικά θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των προορισμών και ενδεχομένως να αλλάξει τις τάσεις της αγοράς αναλόγως της ζήτησης και της προσφοράς. Η παρούσα διπλωματική έρευνα διεξήχθη όχι μόνο βάσει προσωπικού ενδιαφέροντος αλλά και με βασικό σκοπό να αφυπνίσει, να διεγείρει το ενδιαφέρον, να γνωστοποιήσει τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου τουριστικού τμήματος της αγοράς και να ευαισθητοποιήσει ως προς τη δημιουργία ενός πιο προσβάσιμου περιβάλλοντος για όλους. Η βελτίωση επιτυγχάνεται όσο πραγματοποιείται συνεχής διερεύνηση. Με απώτερο σκοπό τη μέγιστη βελτίωση στον τομέα του προσβάσιμου προορισμού προτείνονται για μελλοντική έρευνα:

- Η μελέτη και η αξιολόγηση επιτυχημένων πρακτικών και πολιτικών σχεδιασμού και ανάπτυξης προσβάσιμου τουρισμού σε διάφορους προορισμούς ανά τον κόσμο.
- Η συλλογή δεδομένων και στατιστικών στοιχείων, η μελέτη και η καταγραφή τους σχετικά με τον πληθυσμό των ΑμεΑ πολιτών και των ηλικιωμένων, τις ταξιδιωτικές τους ανάγκες και επιθυμίες, ως τμήμα της τουριστικής αγοράς.

- Η περαιτέρω διερεύνηση και ανάλυση τόσο των οικονομικών όσο και των κοινωνικών πλεονεκτημάτων του προσβάσιμου τουρισμού.
- Η διερεύνηση και η κατανόηση των κινήτρων, της ταξιδιωτικής νοοτροπίας και της συνολικής τουριστικής εμπειρίας που χρειάζονται οι τουρίστες με αναπηρία, και τέλος,
- Η διερεύνηση της παρούσας κατάστασης του συμπεριληπτικού τουρισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες.

7.4 Επίλογος

Η μελέτη, η έρευνα και η ανάδειξη των αναγκών και των χαρακτηριστικών των ΑμεΑ τουριστών κρίνεται αναγκαίο να συνεχιστεί έως ότου ο τουρισμός για όλους γίνει πράξη. Ίσως αυτά να αποτελέσουν εφαλτήριο ώστε οι δράσεις στην Ελλάδα να γίνουν εντονότερες και αμεσότερες για προσβάσιμο τουρισμό. Η ζήτηση για προσβάσιμο τουρισμό σίγουρα θα συνεχίσει να αυξάνεται, όχι μόνο λόγω αναπηρίας αλλά και λόγω γήρανσης του πληθυσμού. Πρώτοι οι κρατικοί φορείς χρειάζεται να αφουγκραστούν την ανάγκη αυτή, να ευαισθητοποιήσουν και να καθοδηγήσουν την κοινωνία σε πλήρη προσβασιμότητα. Σε μία χώρα όπως η Ελλάδα όπου ο τουρισμός είναι μία από τις σημαντικότερες βιομηχανίες η αξιοποίηση κάθε ευκαιρίας αποτελεί μονόδρομο, ειδικότερα όταν τα οφέλη δεν είναι μόνο οικονομικά, αλλά πολλαπλά. Η χώρα έχει να προσφέρει πολλά περισσότερα ως προς το τουριστικό της προϊόν, αρκεί να είναι πρόθυμη να δεχτεί τις προκλήσεις και να παρέχει ισότητα σε όλους. Η ανάπαυση και ο ελεύθερος χρόνος αποτελούν ανθρώπινο δικαίωμα και είναι απαραίτητο να αξιοποιούνται από τον καθένα, χωρίς καμία διάκριση.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Accessible Indonesia, Official website: <https://www.accessibleindonesia.org/> (Πρόσβαση 26/04/2022)
- Ambrose I. (2011). Let's Make Europe an Accessible Tourist Destination For All, European Network Accessible Tourism, <https://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.forums.1201> (Πρόσβαση 23/11/2021)
- Azores for All.com, Official website: <https://azoresforall.com/en/#home> (Πρόσβαση 20/04/2022)
- Automobility.com.au, "6 Accessible Extreme Sports in Australia", <https://automobility.com.au/6-accessible-extreme-sports-in-australia/> (Πρόσβαση 21/04/2022)
- Blichfeldt S.B., Nicolaisen J. (2010). Disabled Tourism: Not easy, but doable. Current Issues in Tourism, Vol.14 Issue 1 pp79-102 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13683500903370159> (Πρόσβαση 15/09/2021)
- Bowtell J. (2015). Assessing the value and market attractiveness of the accessible tourism industry in Europe: a focus on major travel and leisure companies, Journal of Tourism Futures, Vol. 1 Issue 3 - <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-03-2015-0012/full/html> (Πρόσβαση 21/08/2022)
- Boxall K., Nyanjom J. & Slaven J. (2017). Disability, Hospitality and the new Sharing Economy, International Journal of Contemporary Hospitality Management, Vol. 30 Issue 1 - https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJCHM-09-2016-0491/full/html?casa_token=f275Lb_otZcAAAAA:d6v_9QH_8ybidAP8ff0tTdf5nWKJenImAufuZCXi8BuUjv4Enn-UpOffoCwOfDH60v7upPMRNQMPGT6y_W59MrhcXTJTJWmRUIbZ1ffkHbhu2QDsV4 (Πρόσβαση 26/08/2022)
- Brindesen S. (1986). Independent Living and the Medical Model of Disability, Disability, Handicap & Society, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02674648666780171> (Πρόσβαση 27/10/2021)
- Buhalis D., Michopoulou E. (2011). Information-Enabled Tourism Destination Marketing: Addressing the accessibility market, Current Issues in Tourism 14 (2), 145-168, https://www.researchgate.net/publication/233269994_Information-enabled_tourism_destination_marketing_Addressing_the_accessibility_market (Πρόσβαση 5/11/2021)

Buhalis D., Eichhorn V., Michopoulou E., & Miller D., (2005). Accessibility Market and Stakeholder Analysis, University of Surrey UK, https://www.accessibletourism.org/resources/ossate_market_analysis_public_final.pdf

(Πρόσβαση 5/11/2021)

Buhalis D., Ambrose I., Darcy S., (2012). Best Practice in Accessible Tourism: Inclusion, Disability, Ageing Population & Tourism, https://www.researchgate.net/publication/235993171_Best_Practice_in_Accessible_Tourism_Inclusion_Disability_Ageing_Population_and_Tourism

(Πρόσβαση 05/03/2022)

Burgstahler S., (2021). Universal Design: Process, Principles and Applications, DO-IT - <https://www.washington.edu/doi/universal-design-process-principles-and-applications>

(Πρόσβαση 02/11/2021)

Cloquet I., Palomino M., Shaw G., Stephen G. & Taylor T., (2017). Disability, Social inclusion and the marketing of tourist attractions. Journal of Sustainable Tourism, Vol. 26, Issue 2, P. 221-237

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669582.2017.1339710?needAccess=true&journalCode=rsus20> (Πρόσβαση 24/08/2022)

Daniels M.J., Drogin Rodgers E.B., Wiggins B.P., (2005). “Travel Tales”: an interpretive analysis of constraints and negotiations to pleasure travel as experienced by persons with disabilities. Tourism Management 26, 919-930

<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0261517704001359?token=54459194D75622F495008EE1607E546E430653CBBAB27B7789CE5886C925536264B0BFB1F8F80CEDC7A10E1349A36302&originRegion=eu-west-1&originCreation=20211103122751> (Πρόσβαση 20/10/2021)

Darcy S., Dickson T., (2009). A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case of Accessible Tourism Experiences. Journal of Hospitality and Tourism Management, Vol.16 Issue 1 pp.32-44

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1447677000000450> (Πρόσβαση 31/08/2021)

Darcy S., (2006). Setting a Research Agenda for Accessible Tourism, https://www.researchgate.net/profile/Simon-Darcy/publication/235993179_Setting_a_Research_Agenda_for_Accessible_Tourism/links/5edcb89045851529453fc8aa/Setting-a-Research-Agenda-for-Accessible-Tourism.pdf

(Πρόσβαση 20/11/2021)

Darcy S., Cameron B. M., Pegg S., (2010). Accessible Tourism and Sustainability: A discussion and case study, Journal of Sustainable Tourism 18 (4),

https://www.researchgate.net/publication/49512446_Accessible_tourism_and_sustainability_A_discussion_and_case_study (Πρόσβαση 11/03/2022)

Department for Culture, Media & Sports (2012). Accessible Tourism: Making it work for your business <https://www.etcaats.eu/resources/dcms-accessible-tourism-making-it-work-for-your-business.pdf?i=etcaats> (Πρόσβαση 07/11/2021)

Dimou I., Velissariou E., (2016). Tourism and Accessibility, A satisfaction survey on tourists with disabilities in the Island of Crete, 115-130, https://www.researchgate.net/profile/Efstathios-Velissariou/publication/311544920_Tourism_and_Accessibility_A_satisfaction_survey_on_tourists_with_disabilities_in_the_Island_of_Crete/links/5a8ffd3baca272140560fe82/Tourism-and-Accessibility-A-satisfaction-survey-on-tourists-with-disabilities-in-the-Island-of-Crete.pdf (Πρόσβαση 14/11/2021)

DSAA.inc, Official website: <http://disabledsurfers.org/about-us/> (Πρόσβαση 21/04/2022)

Durberry, R., 2020. ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ. 1st ed. GUTENBERG, pp.203-223.

Dwyer L. & Darcy S. (2011). Economic Contribution of Tourists with Disabilities: An Australian Approach and Methodology, Accessible Tourism: Concepts and Issues, Chapter 14 - https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=B-SeyjdevpwC&oi=fnd&pg=PA214&dq=economic+contribution+of+tourism+darcy&ots=YG9JpCeJqZ&sig=xznFngvVhQApAVCg2D7WA9snwg&redir_esc=y#v=onepage&q=economic%20contribution%20of%20tourism%20darcy&f=false (Πρόσβαση 17/08/2022)

Eichhorn V., Miller G., Tribe J., (2013). Tourism: A Site of Resistance Strategies of Individuals with a Disability, Annals of Tourism Research, Vol. 43, pp.578-600, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160738313000601> (Πρόσβαση 20/11/2021)

ETCAATS, (E-Learning Platform for Accessible Tourism), (2020), <http://www.accesstraining.eu/?i=accessibility-training.en.etcaats-course> (Πρόσβαση 15/09/2021)

European Network of Accessible Tourism <https://www.accessibletourism.org/> (Πρόσβαση 02/09/2021)

European Commission, (2014). Mapping skills and training needs to improve accessibility in tourism services, <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/vto/content/mapping-skills-and-training-needs-improve-accessibility-tourism-services> (Πρόσβαση 05/10/2022)

European Commission, (2015). Mapping and Performance Check of the Supply of Accessible Tourism Services, Final Report, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f0948779-1303-481a-a2d8-5aa043035b81/language-en> (Πρόσβαση 03/02/2022)

Figueirado E., Eusebio C., Kastenholz C. (2012). How Diverse are Tourists with Disabilities? A pilot Study on Accessible Leisure Tourism Experiences in Portugal, International Journal of

Tourism Research 14,531-550,
https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/jtr.1913?saml_referrer (Πρόσβαση 10/11/2021)

GFK, University of Surrey, Neumann Consult, ProAsolutions (2012-13), Economic Impact and Travel Patterns of Accessible Tourism in Europe – Final Report Summary - <https://www.accessibletourism.org/resources/toolip/doc/2014/07/06/study-a-economic-impact-and-travel-patterns-of-accessible-tourism-in-europe---fi.pdf> (Πρόσβαση 04/01/2022)

Gillovic B. & McIntosh A., (2015). Stakeholder perspectives of the future of accessible tourism in New Zealand, Journal of Future Tourism, Vol.3 , Issue 1 - <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-04-2015-0013/full/html> (Πρόσβαση 20/08/2022)

Gillovic B. & McIntosh A., (2020). Accessibility and Inclusive Tourism Development: Current State & Future Agenda, Disability, Tourism & Sustainability, 12 (22) - <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9722> (Πρόσβαση 26/08/2022)

Greek Travel Pages, (2014), “Greek Hotels Certified For Accessible Services to Disabled”, <https://news.gtp.gr/2014/06/18/greek-hotels-certified-accessible-services-disabled/> (Πρόσβαση 03/02/2022)

Howard T.L., Ulferts G.W., (2017), Universal access and Design in the Tourism and Travel Industry, University of Detroit Mercy - <https://www.watterston.com/universal-access-and-design-in-the-tourism-and-travel-industry/> (Πρόσβαση 02/11/2021)

Karadimitriou, Ch, Kyriakaki, A., and Michopoulou, E. (2020), The transformative role of Accessible Tourism on the Tourism and hospitality industries. In Farmaki, A., and Pappas, N. (eds), *Emerging Transformations in Tourism and Hospitality*, Routledge Series “New Directions in Tourism Analysis”, pp. 142-153.

Kasimati E., Ioakeimidis P. (2019), Accessible Tourism in Greece: What is the current status? , Journal of Ekonomi 01 33-42, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/733518> (Πρόσβαση 14/11/2021)

Kastenholz E., Eusébio C. & Figueiredo E. (2015). Contributions of Tourism to Social Inclusion of Persons with Disabilities, Disability and Society, Vol. 30, Issue 8, P. 1259-1281 - <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09687599.2015.1075868> (Πρόσβαση 12/08/2022)

Latin America for All, Official Website: <https://www.latinamericaforall.com/> (Πρόσβαση 20/04/2022)

Manawa.com, Tandem Paragliding Flight on wheelchair over Mount Olympus, <https://www.manawa.com/en-GB/activity/greece/mount-olympus/paragliding/tandem-paragliding-flight-on-wheelchair-over-mount-olympus/4157> (Πρόσβαση 14/04/2022)

Maroudas, L., Kyriakaki A., and Gouvis, D. (2004). A Community Approach to Mountain Adventure Tourism Development, Anatolia, Volume 15, p.p.5-18.

Michopoulou E., Darcy S., Ambrose I., Buhalis D. (2015), Accessible Tourism Futures: the world we dream to live in and the opportunities we hope to have. Journal of Tourism Futures, <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-08-2015-0043/full/html> (Πρόσβαση 3/11/2021)

Moura A. F. A., Kastenholz E. & Pereira A. M. S. (2017). Accessible tourism and its benefits for coping with stress. Journal of Policy Research in Tourism, Leisure & Events. Vol.10, Issue 3, P. 241-264. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19407963.2017.1409750> (Πρόσβαση 10/08/2022)

Naniopoulos A., Tsalis P., Nalmpantis D. (2016). An effort to develop accessible tourism in Greece and Turkey: the MEDRA project approach. Journal of Tourism Futures, Vol.2 No1 pp.56-70 - <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-03-2015-0009/full/pdf?title=an-effort-to-develop-accessible-tourism-in-greece-and-turkey-the-medra-project-approach> (Πρόσβαση 17/10/2021)

National Ski Council Federation, Official Website: What is Adaptive Skiing?, <https://skifederation.org/what-is-adaptive-skiing/> (Πρόσβαση 20/04/2022)

OCDE, (2017). Leveraging Investment for Sustainable and Inclusive Tourism Growth, Paris, <https://www.oecd.org/cfe/tourism/Tourism-meeting-Issues-Paper-on-Leveraging-Investment-for-Sustainable-and-Inclusive-Growth.pdf> (Πρόσβαση 31/10/2022)

Olsen A.L., (2022). European Network of Accessible Tourism, (2022). News: Accessible Journeys. New Consumer Magazine Showcasing Accessible Travel Possibilities and Best Practices <https://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.news.2282> (Πρόσβαση 30/04/2022)

OlympicWings.com, Official Website, <http://tandemparagliding.olympicwings.com/?p=379> (Πρόσβαση 14/04/2022)

Ponto J. (2015). Understanding & Evaluating Survey Research, J AdvPract Oncol. 6(2): 168-171 , <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4601897/> (Πρόσβαση 15/10/2022)

Popiel M., (2016). Tourism Market, Disability and Inequality: Problems & Solutions, Jagieollonian University in Krakow, <http://aak.slu.cz/pdfs/aak/2016/03/03.pdf> (Πρόσβαση 10/11/2021)

Prosvasis.co, Επίσημη Ιστοσελίδα, <http://www.prosvasis.co/?&lang=el> (Πρόσβαση 10/02/2022)

Souca M.L. (2010). Accessible Tourism – The Ignored Opportunity, Babe-Boliay University, https://www.researchgate.net/publication/49615484_ACCESSIBLE_TOURISM_-_THE_IGNORED_OPPORTUNITY (Πρόσβαση 10/11/2021)

Stankova M., Amoiradis C., Velissariou E., Grigoriadou D., (2021). Accessible Tourism in Greece: A satisfaction survey on tourists with disabilities. Management Research and Practice, Volume 13, issue 1 - <http://mrp.ase.ro/no131/f1.pdf> (Πρόσβαση 24/10/2021)

United Nations, Convention on the Rights of persons with Disabilities and Optional Protocol, <convoptprot-e.pdf> (Πρόσβαση 2/11/2021)

United Nations, Convention on the Rights of Human with Disabilities, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/ConventionRightsPersonsWithDisabilities.aspx#30> (Πρόσβαση 14/11/2021)

VisitBritain.org, (2018). Accessibility – Non Participation – https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vb-corporate/Documents-Library/documents/England-documents/april_2018_accessibility_non_participation_reportv3.pdf (Πρόσβαση 13/07/2022)

Wheelchairtraveling.com, Official Website: USA & Canada Accessible Snow Skiing, <https://wheelchairtraveling.com/accessible-adaptive-snow-skiing-usa-canada-wheelchairs-disabled-handicap/> (Πρόσβαση 20/04/2022)

World Health Organization (2020). Disability & Health , <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> (Πρόσβαση 31/10/2021)

World Tourism Organization (2019 Edition). International Tourism Highlights, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (Πρόσβαση 31/10/2021)

World Tourism Organization, Official Website, <https://www.unwto.org/accessibility> (Πρόσβαση 14/11/2021)

World Tourism Organization, (2016). Accessible Tourism for All: An Opportunity within our reach, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284417919> (Πρόσβαση 10/03/2022)

World Tourism Organization, (2016). Manual on Accessible Tourism for All: Principles, Tools and Best Practices, Module I: Accessible Tourism – Definition and Context, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284418077> (Πρόσβαση 18/03/2022)

World Tourism Organization, (2020). Accessible Tourism Identified as “Game Changer” for Destinations, <https://www.unwto.org/news/accessible-tourism-identified-as-game-changer-for-destinations> (Πρόσβαση 20/08/2022)

World Tourism Organization, (2021). Accessibility and Inclusive Tourism Development in Nature Areas Compendium of Best Practices, <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422777> (Πρόσβαση 17/03/2022)

UNWTO and Fundación ACS (2015), Manual on Accessible Tourism for All – Public-Private Partnerships and Good Practices, <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-04/aamanualturismoaccessibleomt-facseng.pdf> (Πρόσβαση 31/10/2022)

Zajadacz A. (2015). Evolutions of models of disability as a basis for further policy changes in accessible tourism, Journal of Tourism Futures, Vol. 1, Issue 3 - <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-04-2015-0015/full/html> (Πρόσβαση 18/08/2022)

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Αθανασίου Μ. (2015). Η Καθημερινή, «Πόσο προσβάσιμη είναι η Ελλάδα;», <https://www.kathimerini.gr/k/travel/821561/poso-prosvasimi-einai-i-ellada/> (Πρόσβαση 31/01/2022)

Athinorama Travel.gr, (2016). «Για μια πιο προσβάσιμη Ελλάδα», <https://www.athinorama.gr/travel/travelideas/articles.aspx?artid=2511507> (Πρόσβαση 10/02/2022)

Βελισσαρίου Ε. (2000), Μανατζμεντ Ειδικών & Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, Τόμος Δ', Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Πρόσβαση 31/01/2022)

Βουλή των Ελλήνων, Επίσημη Ιστοσελίδα, Σύνταγμα: <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-21/> (Πρόσβαση 15/02/2022)

Γκουρτσιλίδου Μ. (2020), Paths of Greece, «Περιπατητικά μονοπάτια Σκιάθου με διαδρομή για ΑμεΑ», <https://www.pathsofgreece.gr/skiathos-walking-trails/> (Πρόσβαση 15/04/2022)

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, Επίσημη Ιστοσελίδα <https://www.esamea.gr/did-you-know> (Πρόσβαση 3/11/2021)

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, Οδηγός Προσβάσιμων Ψυχαγωγικών Δραστηριοτήτων στην Ελλάδα, <http://83.212.84.14/odigos/> (Πρόσβαση 01/02/2022)

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, [primeminister.gr https://primeminister.gr/wp-content/uploads/2020/12/2020-ethniko-sxedio-drasis-amea.pdf](https://primeminister.gr/wp-content/uploads/2020/12/2020-ethniko-sxedio-drasis-amea.pdf)

ExtraMilers.eu, Επίσημη Ιστοσελίδα: <https://www.extramilers.eu/poioi-eimaste/> (Πρόσβαση 10/02/2022)

Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο Σύρου, Επίσημη Ιστοσελίδα. Οργανισμός, Επιδοτούμενα Έργα, «Ανάπλαση Παράκτιας Ζώνης Ερμούπολης», <https://www.portofsyros.gr/about/eu-programs/coast/> (Πρόσβαση 27/02/2022)

Δρ Κακαρούγκας Χ., (2020-2021). Δεύτερη ενότητα «Τουριστικά κίνητρα & Τυπολογία τουριστών», Ειδικές & εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ΠΑΔΑ (σημειώσεις διδάκτορα [Ενότητα 2 Τουριστικά κίνητρα και Τυπολογία Τουριστών.pdf](#))

Ινστιτούτο Ερευνών και Προβλέψεων (2021), «Η Προσβασιμότητα των Ελληνικών Ξενοδοχείων σε Εμποδιζόμενα Άτομα», <https://www.itep.gr/review/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BE%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD/> (Πρόσβαση 02/02/2022)

Καραμανώλη Ε. (2015), Accessibility Pass: Μία Επιχειρηματική καινοτομία για όλους, Η Καθημερινή, <https://www.kathimerini.gr/economy/business/805882/accessibility-pass-mia-epicheirimatiki-kainotomia-gia-oloys/> (Πρόσβαση 03/02/2022)

Καρυπίδου Α. (2021). ΑΠΕ-ΜΠΕ, «Σκιάθος: κοσμοπολίτισσα και εμβολιασμένη «ποντάρει» στους Έλληνες και αναμένει άνοιγμα της βρετανικής και σκανδιναβικής αγοράς», <https://www.amna.gr/tourism/article/563527/Skiathos-Kosmopolitissa-kai-emboliasmeni-pontarei-stous-Ellines-kai-anamenei-anoigma-tis-bretanikis-kai-skandinabikis-agoras> (Πρόσβαση 15/04/2022)

ΚΕΔΕ, (2020). «Σκιάθος: Νέο δίκτυο μονοπατιών απαντά στις ανάγκες του σύγχρονου πεζοπορικού κοινού», <https://kede.gr/skiathos-neo-diktyo-monopation-apanta-stis-anagkes-tou-syγχρονou-pezooporikou-koinou/> (Πρόσβαση 14/04/2022)

Κοινή Γνώμη.gr (2021), Εφημερίδα, «Προσβασιμότητα: Η Σύρος σέβεται τον άνθρωπο και βραβεύεται», <https://www.koinignomi.gr/news/politiki/politiki-syros/2021/06/07/prosvasimotita-i-syros-sevetai-ton-anthropo-kai-vraveyetai.html> (Πρόσβαση 27/02/2022)

Naftemporiki.gr (2021), Οικονομία & Αγορές, «Γ.Ρέτσος: Ο τουρισμός προσέθεσε 2 επιπλέον μονάδες στο ΑΕΠ – Αισιοδοξία για το 2022», <https://m.naftemporiki.gr/story/1805387/g-retsos-o-tourismos-prosethese-2-epipleon-monades-sto-aep-aisiodoksia-gia-to-2022> (Πρόσβαση 31/01/2022)

Naftemporiki.gr (2021), Οικονομία & Αγορές, «Β. Κικίλιας: Μεριμνούμε για τα ΑμεΑ- Στόχος η ανάδειξη της Ελλάδας σε προορισμό προσβάσιμου τουρισμού», <https://m.naftemporiki.gr/story/1816740/b-kikilias-merimnoume-gia-ta-amea-stoxos-i-anadeixi-tis-elladas-se-proorismo-prosbasimou-tourismou> (Πρόσβαση 03/02/2022)

- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (2020), Ξενοδοχειακό Δυναμικό Ελλάδας 2020 – Σύνολο Χώρα, https://www.grhotels.gr/wp-content/uploads/2021/06/2020-Hotels_total.pdf (01/02/2022)
- Πουλιόπουλος Γ., (2021), Travel.gr: «Το παράδειγμα της Κομοτηνής: Πως μια πόλη 51.000 κατοίκων έγινε η πιο προσβάσιμη της Ελλάδας», <https://www.travel.gr/experiences/to-paradeigma-tis-komotinis-pos-mia-pol/> (Πρόσβαση 28/02/2022)
- Ρούσσος Π. & Ευσταθίου Γ. (2008), Σύντομο Εγχειρίδιο SPSS 16.0, Πρόγραμμα Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, ΕΚΠΑ (Πρόσβαση 05/10/2022)
- Χριστοφή Μ., (2013), «Προσβασιμότητα και Αναπηρία», Συνδικαλιστική Εκπαίδευση Στελεχών Αναπηρικού Κινήματος (Τόμος 4), Εκδόσεις: Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.με.Α) (Πρόσβαση 15/03/2022)
- BusinessDaily.gr (2020), Κοινωνία, «Σύρος, ένα νησί προσβάσιμο για τα άτομα με αναπηρία», https://www.businessdaily.gr/koinonia/25460_syros-ena-nisi-prosbasimo-gia-ta-atoma-me-anapiria (Πρόσβαση 27/02/2022)
- ENAT, (2018). Οδηγός Προσβάσιμου Τουρισμού, Μέρος 2^ο – Τουριστική Βιομηχανία, «Ένα επίπεδο πιο ψηλά, παρά ένα βήμα πιο πίσω» - https://www.accessibletourism.org/resources/20180815_enat-greek_2_io3-kr-tourism-industry_20180817.pdf (Πρόσβαση 31/07/2022)
- ENAT, (2018). Οδηγός Προσβάσιμου Τουρισμού, Μέρος 3^ο – Φορείς Χάραξης Πολιτικών, «Με υψηλούς στόχους, όχι απλή πορεία» - https://www.accessibletourism.org/resources/20180812_enat_greek_3_io3-policy-makers_kr-20180817.pdf (Πρόσβαση 31/07/2022)
- Kathimerini.gr, (2020). Ταξίδια, «Σκιάθος: Μονοπάτια για όλους», <https://www.kathimerini.gr/k/travel/561194623/skiathos-monopatia-gia-oloys/>, (Πρόσβαση 15/04/2022)
- Health Guardians, Επίσημη Ιστοσελίδα, http://healthguardians.gr/?page_id=177 (Πρόσβαση 14/04/2022)
- Himalaya Travel, Επίσημη Ιστοσελίδα, <https://www.himalayatravel.gr/el/taxidia-gia-amea/> (Πρόσβαση 14/04/2022)
- SeaTrack.gr, Επίσημη Ιστοσελίδα: <https://seatrak.gr/el/sxetika-me-to-seatrak/> (Πρόσβαση 10/02/2022)
- Surf Club Keros, Επίσημη Ιστοσελίδα, <https://www.surfclubkeros.com/el/surf/> (Πρόσβαση 14/04/2022)

Syros 4 seasons, Video: <https://www.youtube.com/watch?v=GraKgwuuGIE> (Πρόσβαση 25/02/2022)

TOBEA.gr, Επίσημη Ιστοσελίδα: <https://www.tobea.gr/seatracing> (Πρόσβαση 10/02/2022)

Trekking Hellas Rhodes.gr, Επίσημη ιστοσελίδα: https://trekking.gr/en/product_en/sea-kayaking-tour-for-people-with-disabilities-private-tour/ (Πρόσβαση 10/04/2022)

VisitKomotini.com, Επίσημη Ιστοσελίδα, Κατηγορία Προσβάσιμος Τουρισμός: <https://visitkomotini.com/el/sights/accessible-tourism> (Πρόσβαση 28/02/2022)

HaniaNews (2020), Τουρισμός, «Σύρος: Ένας προσβάσιμος προορισμός για τα άτομα με αναπηρία», <https://hania.news/2020/09/06/%CE%A3%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%95%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%B3%CE%B9/> (Πρόσβαση 27/02/2022)

Παράρτημα 1

Αγαπητές Κυρίες & Αγαπητοί Κύριοι,

το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της διπλωματικής εργασίας της μεταπτυχιακής φοιτήτριας κ. Κόκκαλη Σπυριδούλας, με θέμα "Χαρακτηριστικά & Τουριστικές Ανάγκες Ατόμων με Αναπηρία στην Ελλάδα", που εκπονείται στα πλαίσια του Διϋδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα στον Τουρισμό" του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής & του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Το ερωτηματολόγιο έχει ως βασικό στόχο τη διερεύνηση και αποτύπωση των αναγκών και των χαρακτηριστικών των ατόμων με αναπηρία σε σχέση με τις τουριστικές δραστηριότητες.

Η συμμετοχή σας θα συμβάλει ουσιαστικά στην επιτυχή διεξαγωγή της έρευνας και θα εκτιμηθεί ιδιαίτερος η ειλικρινής ανταπόκρισή σας. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι ανώνυμη, οι απαντήσεις είναι εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες της έρευνας.

Για οποιαδήποτε απορία ή διευκρίνιση μπορείτε να αποστείλετε ηλεκτρονικό μήνυμα στο msciet20014@uniwa.gr.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας.

Με εκτίμηση,

Σπυριδούλα Κόκκαλη

* Απαιτείται

Ενότητα 1: Χαρακτηριστικά και Λόγοι Πραγματοποίησης Ταξιδιών

1. Πόσα ταξίδια πραγματοποιείτε συνήθως στη διάρκεια του έτους; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1-2
- 3-5
- 6-10
- 10 και άνω

2. Τα ταξίδια σας συνήθως είναι: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Μικρής διάρκειας (1-3 διανυκτερεύσεις)
- Μεσαίας διάρκειας (4-7 διανυκτερεύσεις)
- Μεγαλύτερης διάρκειας (8-15 διανυκτερεύσεις)
- Πολυήμερα (16 και άνω διανυκτερεύσεις)

3. Τι μεταφορικό μέσο χρησιμοποιείτε συνήθως για τα ταξίδια σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Αεροπλάνο
- Πλοίο
- Ιδιωτικό Αυτοκίνητο
- Λεωφορείο
- Συνδυασμό των παραπάνω
- Άλλο: _____

4. Τι κατάλυμα επιλέγετε συνήθως; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ξενοδοχείο 1*
- Ξενοδοχείο 2*
- Ξενοδοχείο 3*
- Ξενοδοχείο 4*
- Ξενοδοχείο 5*
- Επιπλωμένα διαμερίσματα
- Ξενώνες
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια
- Συγγενικά ή φιλικά σπίτια
- Βίλες
- Εξοχικές κατοικίες
- Camping
- Άλλο: _____

5. Έχετε ταξιδέψει έως τώρα ως τουρίστας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι, στην Ελλάδα
- Ναι, στο εξωτερικό
- Όχι
- Ναι και στα δύο

6. Σε περίπτωση που έχετε επισκεφθεί το εξωτερικό, ποιες από τις παρακάτω χώρες έχετε επισκεφθεί;

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Βαλκανικές χώρες
- Ευρωπαϊκές χώρες
- Αφρικανικές χώρες
- Ασιατικές χώρες
- Χώρες των ΗΠΑ
- Χώρες της Νοτίου Αμερικής
- Χώρες της Ωκεανίας

7. Προετοιμάζετε το ταξίδι σας: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Μόνη/ος σας μέσω διαδικτύου
- Μέσω ταξιδιωτικού πρακτορείου
- Μέσω κάποιου συλλόγου
- Άλλο: _____

8. Συνήθως ταξιδεύετε: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Μόνη/ος
- Με φίλους ή οικογένεια
- Με συνοδό υποστήριξης

9. Για ποιους λόγους ταξιδεύετε συνήθως;

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Αναψυχή και διασκέδαση
- Υγείας
- Πολιτιστικούς
- Θρησκευτικούς
- Συμμετοχή σε αθλητικές ή πολιτιστικές διοργανώσεις
- Συμμετοχή σε δραστηριότητες κοντά στη φύση
- Επίσκεψη σε συγγενείς ή/και φίλους
- Επαγγελματικούς
- Θεσμικούς (Ταξίδια μέσω κοινωνικού τουρισμού)
- Άλλο: _____

Ενότητα 2: Ταξιδιωτική Συμπεριφορά και Τουριστικές Επιλογές

10. Πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εσάς να πραγματοποιείτε ταξίδια γενικά; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

11. Κατά την άποψή σας, σε ποιο βαθμό η Ελλάδα παρέχει προσβασιμότητα σε άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικά ή άλλα προβλήματα σε τουριστικές δραστηριότητες; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

12. Πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εσάς να πραγματοποιείτε ταξίδια στην ύπαιθρο και να λαμβάνετε μέρος σε υπαίθριες δραστηριότητες; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

13. Θα σας ενδιέφερε να εντάξετε κάποια υπαίθρια δραστηριότητα στις διακοπές σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι
 Ίσως

14. Εάν απαντήσατε ναι ή ίσως, σε ποια υπαίθρια δραστηριότητα αναψυχής θα σας ενδιέφερε περισσότερο να συμμετέχετε;

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Πεζοπορία
- Παρατήρηση πανίδας (π.χ. παρατήρηση πουλιών, θηλαστικών κλπ.)
- Παρατήρηση χλωρίδας
- Ιππασία
- Ποδηλασία
- Rafting
- Θαλάσσιο Kayak
- Paragliding/Ελεύθερη πτώση
- Αναρρίχηση
- Κατάβαση φαραγγιών
- River Trekking
- Χειμερινή πεζοπορία/Ορειβασία
- Τρέξιμο στη φύση
- Ήπια άθληση στη φύση
- Αγροτουριστικές δραστηριότητες (φροντίδα ζώων, φροντίδα καλλιιεργειών, κλπ.)
- Επαφή και γνωριμία με τοπικούς πολιτισμούς
- Γνωριμία με την τοπική γαστρονομία ενός τόπου
- Άλλο: _____

15. Θα πραγματοποιούσατε ένα ταξίδι αποκλειστικά για να απολαύσετε μία δραστηριότητα στην ύπαιθρο; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

16. Θα ήσασταν διατεθειμένος/η να πληρώσετε παραπάνω για καλύτερη προσβασιμότητα στις διακοπές σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

17. Σε περίπτωση που απαντήσατε θετικά στο παραπάνω ερώτημα , πόσο παραπάνω θα διαθέτατε σε σχέση με τον προϋπολογισμό του ταξιδιού σας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

5%

6-10%

11-20%

21% κι άνω

Άλλο: _____

18. Επιλέγω έναν προορισμό όταν παρέχει πλήρη ασφάλεια πρόσβασης ΑμεΑ: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1

2

3

4

5

Διαφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ απόλυτα

19. Επιλέγω μια προσβάσιμη δραστηριότητα όταν διαθέτει πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό σχετικά με τις ανάγκες μου. *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

20. Σε κάθε ταξίδι επιλέγω μόνο καταλύματα που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες μου. *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

21. Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ. *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

22. Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω. *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

23. Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα. *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

24. Το μεγαλύτερο εμπόδιο για εμένα να πραγματοποιήσω ένα ταξίδι στην Ελλάδα είναι: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ελλιπείς υποδομές
- Έλλειψη χρόνου
- Οικονομικό κόστος
- Δυσκολία στη χρήση μέσων μεταφοράς προς και στον προορισμό
- Έλλειψη προσβάσιμων χώρων διαμονής
- Έλλειψη προσβασιμότητας πληροφόρησης
- Θέματα υγείας που δεν επιτρέπουν ταξίδι
- Έλλειψη προσβάσιμων δραστηριοτήτων/αξιοθεάτων
- Έλλειψη κατάλληλων συνοδών
- Άλλο: _____

25. Υπάρχει κάποιο περιστατικό/ά που σας προκάλεσε είτε θετική είτε αρνητική εντύπωση είτε και τα δύο κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού σας (διευκρινίστε αν ήταν στην Ελλάδα ή στο Εξωτερικό).

Ενότητα 3: Χαρακτηριστικά ερωτώμενων

26. Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Γυναίκα
 Άνδρας
 Άλλο

27. Ποια είναι η ηλικία σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 18-24
 25-39
 40-65
 65 και άνω

28. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- ΑΕΙ/ΤΕΙ
- Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό

29. Ποια είναι η επαγγελματική σας απασχόληση; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Άνεργη/ος
- Φοιτήτρια/ης
- Δε δύναμαι να εργάζομαι

30. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Άγαμη/ος
- Έγγαμη/ος
- Χήρα/ος

31. Σε ποια εισοδηματική κατηγορία ανήκετε; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Χαμηλή (ετήσιο εισόδημα έως 10.000€)
- Μεσαία (ετήσιο εισόδημα από 10.001€ έως 20.000€)
- Υψηλή (ετήσιο εισόδημα από 20.001€ και άνω)

32. Ποιο είναι το είδος της αναπηρίας που αντιμετωπίζετε; *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Σωματική/Κινητική
- Αισθητηριακή (Απώλεια όρασης, Ακοής, Λόγου)
- Ψυχική
- Νοητική
- Λοιπές (Διαβήτης, Επιληψία, Νεφρική Ανεπάρκεια κ.α.)
- Άλλο: _____

33. Λαμβάνετε κάποιο επίδομα; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

Ευχαριστώ θερμά για το χρόνο σας.

Παράρτημα 2

Στατιστικοί πίνακες

Παρουσίαση πινάκων μέσων τιμών (mean).

Πίνακας 1: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.18

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εσάς να πραγματοποιείτε ταξίδια γενικά;	100	2	5	4,56	,729
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 2: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.19

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Κατά την άποψή σας, σε ποιο βαθμό η Ελλάδα παρέχει προσβασιμότητα σε άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικά ή άλλα προβλήματα σε τουριστικές δραστηριότητες;	100	1	4	1,95	,770
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 3: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.20

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Πόσο σημαντικό/ευεργετικό είναι για εσάς να πραγματοποιείτε ταξίδια στην ύπαιθρο και να λαμβάνετε μέρος σε υπαίθριες δραστηριότητες;	100	1	5	4,09	,996
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 4: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.26

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Επιλέγω έναν προορισμό όταν παρέχει πλήρη ασφάλεια πρόσβασης ΑμεΑ:	100	1	5	3,99	1,030
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 5: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.27

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Επιλέγω μια προσβάσιμη δραστηριότητα όταν διαθέτει πλήρως εκπαιδευμένο προσωπικό σχετικά με τις ανάγκες μου.	100	1	5	3,69	1,220
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 6: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.28

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Σε κάθε ταξίδι επιλέγω μόνο καταλύματα που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες μου.	100	1	5	3,90	1,124
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 7: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.29

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ.	100	1	5	3,04	1,205
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 8: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.30

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	100	1	5	2,90	1,243
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 9: Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία διαγράμματος 6.31

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	100	1	5	3,47	1,251
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 10: Σύγκριση μέσων (mean) διαγράμματος 6.30 και διαγράμματος 6.31

	Case Processing Summary					
	Included		Cases Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	100	100,0%	0	0,0%	100	100,0%
Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	100	100,0%	0	0,0%	100	100,0%

Report

	Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.
Mean	2,90	3,47
N	100	100
Std. Deviation	1,243	1,251

Πίνακας 11: Εφαρμογή Chi-Square Test μεταξύ των μεταβλητών «Είδος αναπηρίας» και «Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ»

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	57,517 ^a	52	,278
Likelihood Ratio	51,712	52	,485
N of Valid Cases	100		

a. 63 cells (90,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,11.

Πίνακας 12: Εφαρμογή Monte Carlo Test μεταξύ των μεταβλητών «Είδος αναπηρίας» και «Ταξιδεύω όσο συχνά επιθυμώ»

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)		
				Significance	99% Confidence Interval Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	57,517 ^a	52	,278	,248 ^b	,237	,259
Likelihood Ratio	51,712	52	,485	,278 ^b	,266	,289
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	52,757			,298 ^b	,286	,310
N of Valid Cases	100					

a. 63 cells (90,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,11.

Πίνακας 13: Εφαρμογή Chi-Square Test μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα»

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,826 ^a	4	,430
Likelihood Ratio	3,891	4	,421
N of Valid Cases	100		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,02.

Πίνακας 14: Crosstabulation μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στην Ελλάδα»

Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω. * Φύλο Crosstabulation

		Φύλο		Total	
		Άνδρας	Γυναίκα		
Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	1	Count	11	4	15
		Expected Count	8,5	6,5	15,0
		% within Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	73,3%	26,7%	100,0%
		% within Φύλο	19,3%	9,3%	15,0%
	2	Count	14	9	23
		Expected Count	13,1	9,9	23,0
		% within Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	60,9%	39,1%	100,0%
		% within Φύλο	24,6%	20,9%	23,0%
	3	Count	19	14	33
		Expected Count	18,8	14,2	33,0
		% within Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	57,6%	42,4%	100,0%
		% within Φύλο	33,3%	32,6%	33,0%
	4	Count	6	9	15
		Expected Count	8,5	6,5	15,0
		% within Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	40,0%	60,0%	100,0%
		% within Φύλο	10,5%	20,9%	15,0%
	5	Count	7	7	14
		Expected Count	8,0	6,0	14,0
		% within Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να ταξιδέψω.	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Φύλο	12,3%	16,3%	14,0%
Total	Count	57	43	100	
	Expected Count	57,0	43,0	100,0	
	% within Είναι εύκολο για εμένα στην Ελλάδα να	57,0%	43,0%	100,0%	

Πίνακας 15: Εφαρμογή Monte Carlo Test μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό»

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided) Significance	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	4,502 ^a	4	,342	,342 ^b	,330	,354
Likelihood Ratio	4,557	4	,336	,351 ^b	,338	,363
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	4,359			,354 ^b	,342	,367
N of Valid Cases	100					

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,44.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1535910591.

Πίνακας 16: Crosstabulation των μεταβλητών «Φύλο» και «Ευκολία πραγματοποίησης ταξιδιού στο εξωτερικό»

Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα. * Φύλο Crosstabulation

		Φύλο		Total	
		Άνδρας	Γυναίκα		
Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	1	Count	6	2	8
		Expected Count	4,6	3,4	8,0
		% within Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	75,0%	25,0%	100,0%
		% within Φύλο	10,5%	4,7%	8,0%
	2	Count	6	8	14
		Expected Count	8,0	6,0	14,0
		% within Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	42,9%	57,1%	100,0%
		% within Φύλο	10,5%	18,6%	14,0%
	3	Count	13	15	28
		Expected Count	16,0	12,0	28,0
		% within Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	46,4%	53,6%	100,0%
		% within Φύλο	22,8%	34,9%	28,0%
	4	Count	15	8	23
		Expected Count	13,1	9,9	23,0
		% within Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	65,2%	34,8%	100,0%
		% within Φύλο	26,3%	18,6%	23,0%
5	Count	17	10	27	
	Expected Count	15,4	11,6	27,0	

Total	% within Φύλο	29,8%	23,3%	27,0%
	Count	57	43	100
	Expected Count	57,0	43,0	100,0
	% within Είναι ευκολότερο για εμένα να ταξιδέψω σε χώρες του εξωτερικού σε σχέση με το να ταξιδέψω στην Ελλάδα.	57,0%	43,0%	100,0%
	% within Φύλο	100,0%	100,0%	100,0%